

Black Sea Journal of Public and Social Science

Volume 7 | Issue 2

ISSN: 2618 - 6640

BLACK SEA JOURNAL OF PUBLIC AND SOCIAL SCIENCE

(BSJ PUB SOC SCI)

BS Journals

Black Sea Journal of Public and Social Science (BSJ Pub Soc Sci) is a double-blind peer-reviewed, open-access international journal published electronically 2 times (January and July) in a year since January 2018. It publishes, in English and Turkish, full-length original research articles, innovative papers, conference papers, reviews, mini-reviews, rapid communications or technical note by the scientists on various aspects of both theoretical and empirical articles and case studies relating to education, sociology, political science, history, law in society and related disciplines and also covers articles on any fields of social science.

ISSN: 2618-6640

Phone: +90 362 408 25 15

Fax: +90 362 408 25 15

Email: bsjsocsci@@blackseapublishers.com

Web site: <http://dergipark.gov.tr/bssocialscience>

Sort of publication: Periodically 2 times (January and July) in a year

Publication date and place: July 15, 2024 - Samsun, TÜRKİYE

Publishing kind: Electronically

EDITOR BOARDS

EDITOR IN CHIEF

Prof. Dr. İbrahim TELLİOĞLU, Department of History, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

SECTION EDITORS*

Prof. Dr. Aleksandre MGHEBRISHVILI, Department of Education, Gori State University, GEORGIA

Prof. Dr. Bozkurt KOÇ, Department of Psychology, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

Prof. Dr. Ferhad TURANLI, Department of History, National University of Kyiv, UKRAINE

Prof. Dr. Giorgi SOSİASHVILI, Department of Social Science, Gori State University, GEORGIA

Prof. Dr. Lia AKHALADZE, Department of Culture, Sokhumi State University, GEORGIA

Prof. Dr. Mirian MAKHARADZE, Department of Social Science, İvane Cavakhişvili Tbilisi State University, GEORGIA

Prof. Dr. Roin KARVELİSHVİLİ, Department of History, İvane Cavakhişvili Tbilisi State University, GEORGIA

Prof. Dr. Zaza ŞAŞIKADZE, Department of Educational Science, Shota Rustaveli State University, GEORGIA

Assoc. Prof. Dr. Akin TEMUR, Department of Archeology, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Burul SAGINBAYEVA, Department of Linguistics, Kyrgyz-Turkish Manas University, KYRGYZSTAN

Assoc. Prof. Dr. Didem ÇABUK, Department of Radio, Television and Cinema, Suleyman Demirel University, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Kakha N KVASHİLAVA, Department of Public and Media Relations, Sokhumi State University, GEORGIA

Asst. Prof. Dr. Arzu SECER, Department of Economics, Cukurova University, TÜRKİYE

Dr. Ercüment YİĞİT, Department of Sports Management, Marmara University, TÜRKİYE

* The ranking is arranged alphabetically within the academic title

STATISTIC EDITOR

Assoc. Prof. Dr. Taner TUNÇ, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

ENGLISH EDITOR

Asst. Prof. Dr. Betül ÖZCAN DOST, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

TURKISH EDITOR

Prof. Dr. Serkan ŞEN, Ondokuz Mayıs University, TÜRKİYE

REVIEWERS OF THE ISSUE*

Prof. Dr. Emine CAN, İstanbul Medeniyet University, Department of Physics Engineering, Ergonomic and Human Factors Management, TÜRKİYE

Prof. Dr. Mustafa BOĞA, Niğde Ömer Halisdemir University, Department of Food Processing, Stock Farming and Treatment, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Ahmet Tuncay ERDEM, Bolu Abant İzzet Baysal University, Department of Visual Communication Design, Communication Studies, TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Çağrı Özgür ÖZKAN, Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Department of Organic Agriculture, Animal Feeding, TÜRKİYE

Asist. Prof. Dr. Emin KAYA, Isparta Applied Sciences University, Department of Management and Organization, Hospital Management, TÜRKİYE

Asist. Prof. Dr. Erhan AKARDENİZ, Gaziantep University, Department of Banking and Insurance, Monetary Policy, TÜRKİYE

Asist. Prof. Dr. Esra YAVUZ, Şırnak University, Department of Accounting and Tax, Biometry, TÜRKİYE

Asist. Prof. Dr. Güfte Caner AKIN, İstanbul Gelisim University, Department of Occupational Health and Safety, Occupational Health and Safety, TÜRKİYE

Dr. Çağla ÖZDEMİR AYDIN, Karabük University, Department of Business Administration, Health Management, TÜRKİYE

Dr. Erdem KARATAŞ, Kırıkkale University, Department of Educational Sciences, Education Management, TÜRKİYE

Dr. Hakan TOPALOĞLU, Ondokuz Mayıs University, Department of Marketing and Advertising, Education Management, TÜRKİYE

* The ranking is arranged alphabetically within the academic title

Volume 7, Issue 2 (2024)

Table of Contents

Research Article

1. **YÖNETİMDE SİMÜLASYONLA KARAR VERME: HASTANE ACİL SERVİS ÖRNEĞİ**
Serdar ZİNCİR55-62
2. **ÇALIŞAN LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLER**
Kenan ÇİFTÇİ, Sait AKBAŞLI.....63-71
3. **DETERMINING THE EFFECT OF THE SOCIAL RELATIONS OF PEOPLE WITH SUBSTANCE USE DISORDER ON THE TREATMENT PROCESS**
Tuğçe ORAL, Müge ENSARİ ÖZAY.....72-77
4. **BLACK SEA JOURNAL OF PUBLIC AND SOCIAL SCIENCE'DE YAYIMLANAN MAKALELERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ**
Sema İrem ORHAN, Abdullah AYDIN.....78-88

Review

5. **TÜRKİYE'DE TARIMSAL EĞİTİMİN TARİHİ**
Ebru ERGÜNEŞ BERKİN.....89-91

YÖNETİMDE SİMÜLASYONLA KARAR VERME: HASTANE ACİL SERVİS ÖRNEĞİ

Serdar ZİNCİR^{1*}

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, 46500, Kahramanmaraş, Türkiye

Özet: Bu çalışmanın amacı bir hizmet üretim birimi olan hastane acil servis departmanında hastaların bekleme sürelerinin en aza indirilmesi ve personelin meşguliyet oranının en uygun seviyeye getirilebilmesi amacıyla uygun personel sayısının belirlenerek optimum hizmet kalitesinin elde edilmesine çalışmaktır. Hastane Acil Servis Departmanının modellenmesi için Kahramanmaraş'ta bir kamu hastanesinden temin edilen 2022 yılı verileri kullanılmıştır. Verilerden bazıları hastane sisteminden çıktı olarak temin edilmiş bazıları da gözlem yoluyla elde edilen değerlerden oluşturulmuştur. Dolayısıyla sistemin modellenmesinde kullanılan bazı değişkenler yaklaşık değerleri içermektedir. Hastane acil servis iş akış süreci Arena Simülasyon yazılımı üzerinde modellenmiş ve optimum hizmet kalitesi için gereken optimum personel sayısı, optimum personel kullanım oranı ve birim zamanda hastalara harcanan maksimum katma değerli süreler ulaşabilmek amacıyla model üzerinde farklı değişkenler deneyerek oluşturulan senaryolar doğrultusunda model koşulmuş ve ortaya çıkan raporlar analiz edilmiştir. Modelleme yapılırken verilerin olasılık dağılımları için Smirnov-Kolmogorov uygunluk testi yapılmış ve veri setindeki maddelerin hangi olasılık dağılımına uyduğu tespit edilmiştir. Araştırmada simülasyon modelinin ürettiği sonuçlar arasında en ideal çözüme ulaşabilmek amacıyla PROMETHEE II (Preference Ranking Organization Method For Enrichment Evaluation) yöntemi kullanılmıştır. Acil Servis Departmanında bu yöntem kullanılarak yapılan analiz sonuçlarına göre ortaya atılan 5 adet senaryo arasında incelenen, 1 adet kayıt ve triyaj personeli 2 adet hemşire, 3 adet doktor ve 1 adet laboratuvar personeli çalıştırılmasını içeren senaryonun modellenen birim için en uygun senaryo olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle incelenen Acil Servis Departmanında yukarıda belirtilen senaryonun uygulanması durumunda hastalara sağlanan hizmet kalitesi optimuma ulaşmış olacaktır.

Anahtar kelimeler: Simülasyon, Karar verme, Yönetim

Decision-Making with Simulation in Management: Case of a Hospital Emergency Service

Abstract: The aim of this study is to determine the appropriate number of personnel in order to minimize the waiting time of the patients and to determine the optimum service quality in order to bring the utilization rate of the personnel to the optimum level in the Hospital Emergency Service Department, which is a service production unit. The data needed for modelling the Hospital Emergency Service Department is the data obtained in 2022 from a public hospital in Kahramanmaraş. Some of the data was obtained as an output data from the Hospital system and some of them were created from the values obtained through observation. Therefore, some variables used in modelling the system contain approximate values. The Hospital Emergency Service workflow process was modelled on Arena Simulation Software and in order to reach the optimum number of personnel required for optimum service quality, optimum personnel utilization rate and maximum value added time spent on patients per unit time, different variables were tested on the model and the model was run in line with the scenarios created and the resulting reports were analyzed. While modelling, Smirnov-Kolmogorov suitability test for distribution was performed for the probability distributions of the data and it was proved which probability distribution the items in the data set fit. PROMETHEE II (Preference Ranking Organization Method for Enrichment Evaluation) method was used in order to reach the most ideal solution among the results produced by the simulation model. According to the results of the analyses made by using this method in the Emergency Service Department, it has been proved that the scenario which includes the employment of 1 registration and triage personnel, 2 nurses, 3 doctors and 1 laboratory personnel is the most appropriate scenario for the unit. In other words, if the above-mentioned scenario is implemented in the analyzed Emergency Service Department, the service quality provided to the patients will reach optimum.

Keywords: Simulation, Decision making, Management

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, 46500, Kahramanmaraş, Türkiye

E mail: serdarzincir@gmail.com (S. ZİNCİR)

Serdar ZİNCİR <https://orcid.org/0000-0003-0584-2525>

Gönderi: 11 Ocak 2024

Received: January 11, 2024

Kabul: 05 Haziran 2024

Accepted: June 05, 2024

Yayınlanma: 15 Temmuz 2024

Published: July 15, 2024

Cite as: Zincir S. 2024. Decision-making with simulation in management: case of a hospital emergency service. BSJ Pub Soc Sci, 7(2): 55-62.

1. Giriş

Günümüz iş dünyasında statizmin yerini alan dinamizm, işletmeleri sürekli iyileşme ve gelişmeye zorlamaktadır (Sayım ve Aydın, 2011). Bilgi paylaşımı ve bilgiye

erişimin belki de tarihin hiçbir döneminde bu kadar hızlı yapılmadığı günümüz dünyasında işletmelerin sürekli değişmesi ve gelişmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu baş döndürücü hız teknolojinin ve insanlığın sahip olduğu bilgi birikiminin belki de kaçınılmaz sonucudur.

Geleceği en doğru öngörenin kazandığı bir iş çevresinde teknoloji bu bağlamda şüphesiz insanoğlunun en büyük yardımcısı konumuna gelmiştir (Mourtzis ve ark., 2014). Bilgiyi elinde bulunduran ve bilişim teknolojilerini iş dünyasına hızlı adapte edebilen işletmeler geleceğin işletmeleridir. Aksini düşünen iş yöneticilerinin ve dolayısıyla işletmelerin de rekabette geriye düşerek çağı yakalayamadıkları ve günümüz iş çevresine adaptasyon probleminin sonucu olarak ya küçüldükleri ya da iş dünyasından silindikleri maalesef acı bir şekilde tecrübe edilmiştir (Bakan ve ark., 2014).

Teknolojik ilerlemelerin baş döndürücü bir hızla ilerlediği günümüz iş dünyasında karar verme süreçleri de giderek daha karmaşık hale gelmektedir. Geleneksel yöntemlerle, karmaşıklık ve belirsizlik içeren ortamlarda kararlarla başa çıkmak zorlaşmaktadır. Ancak, simülasyonla karar verme yöntemi, bu sorunlara çözüm sunan etkileyici bir yaklaşım olarak ön plana çıkmaktadır. Simülasyon, gerçek dünyadaki olayları taklit ederek model oluşturma sürecini ifade eder. Oluşturulan sanal modeller özellikle karmaşık ve yüksek riskli durumlarda maliyetli hatalardan kaçınmanıza yardımcı olabilir. Simülasyonla karar vermenin amacı gelecekteki belirsizliklere işletmeyi daha iyi hazırlanmak ve organizasyonel dayanıklılığı arttırmaktır.

2. Hizmet Kavramı

Ürünler fiziksel, somut, tüketiciler tarafından rahatlıkla algılanabilen nesnelere sahiptir. Hizmetler ise fiziksel bir varlığa sahip olmamakla birlikte doğası gereği maddi değildir. Bunun yanında tıpkı ürünler gibi bir ihtiyacı karşılamaya yöneliktir. Finansal hizmetler, bankacılık hizmetleri, telekomünikasyon, iletişim hizmetleri, kurye hizmetleri, otel, konaklama hizmetleri, kara deniz ve havayolu taşımacılığı, sağlık hizmetleri, avukatlık hizmetleri, danışmanlık hizmetleri gibi hizmet türleri, aslında yukarıda açıklanan tanıma uygun olarak insan ihtiyacını karşılamaya yönelik olsa da soyut ürünlere örnektir.

Hizmetler, hizmet sağlayıcı ile müşteriler arasındaki doğrudan etkileşim yoluyla oluşturulur. Sayım ve Aydın (2011) hizmeti, insanların ya da insan gruplarının, ihtiyaçlarını gidermek amacıyla belirli bir fiyattan satışa sunulan, elle tutulamayan, koklanamayan, kolay heba olabilmeyen, standartlaştırılmayan, fayda ve tatmin oluşturan soyut faaliyetler bütünü olarak tanımlamıştır. Aslan (1998)'e göre hizmetler, hizmeti sunanın hizmetten faydalanan için faaliyette bulunması, hizmetten faydalananın hizmete ulaşmak için gereken emeği harcaması yoluyla, hizmeti sunanla hizmetten faydalanan arasındaki etkileşim sonucu üretilmektedir.

Kabataş ve Pamukçu (2010), hizmeti tanımlarken hizmetin temel özelliğinin insanla iç içe olması olduğunu, hizmetin birinci dereceden muhatabının insan olduğunu ve hizmetin bu özelliğinin hizmet üretimini, ürün üretiminden ayıran en önemli özelliği olduğunu vurgulamıştır. İslamoğlu (2011)'in yaptığı bir başka tanıma göre ise hizmet, tüketicilerin yaşantılarından

kaynaklanan ve genellikle fiziksel olmayan sorunların çözümünü kolaylaştıran sistemler, faaliyetler ve faydalar toplamıdır. Yatkın (2008)'e göre hizmet, ister bireyler tarafından ister makineler (teknik araçlar) tarafından sağlansın, sonuçta fiziksel bir varlığı yoktur ve insanların (müşterilerin) ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır. Hizmet organizasyonları eğitimden sağlığa çeşitlilik gösteren bankacılık, havayolu ulaşımı, sigorta ve turizm, iletişim gibi boyutları içeren geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir.

Sağlık hizmetleri, toplumun sağlığını korumak ve bireylerin sağlık ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sunulan hizmetlerdir. Bu hizmetlerin nitelikleri, etkili ve kaliteli sağlık hizmeti sunumunu sağlamak için önemlidir. Yeterli ve dengeli bir şekilde sunulması için sağlık hizmetlerinin nüfus yoğunluğuna göre örgütlenmesi elzemdir.

Kaliteli bir sağlık hizmetinden söz edebilmek için bu hizmetlerin erişilebilirlik, etkililik ve güvenilirlik gibi özelliklere sahip olması gerekir. Bu tür hizmet kalitesi boyutlarını barındıran sağlık hizmetleri, bu hizmetten faydalananların beklentilerinin karşılanmasında yeterli olabilecek ve beklentiyle karşılaşılan arasındaki farkın kapanmasını sağlayarak kaliteyi artıracaktır.

Bakan ve ark. (2014) sağlık sektöründe sunulan hizmetin kalitesinden bahsetmiş ve insan sağlığı söz konusu olduğunda yapılan hiçbir hatanın geri dönüşünün olamayacağını belirtmiştir. Yazarlara göre sağlık örgütlerinin sürekli kendilerini geliştirmeleri, sektördeki yenilikleri takip etmeleri ve hizmette üst düzey kaliteyi yakalamaya çalışmaları ihtiyaçtan çok bir zorunluluktur.

2.1. Hizmet Kalitesi

Fiziksel ürünlerde kalite somut verilerle ölçülebilirken hizmet sunumlarında kalitenin hesaplanması ya da ölçülmesi oldukça güçtür. Hizmetin kalitesi subjektif yargılar içerir ve soyut algılamalardan ibarettir. Ayrıca, hizmet kalitesi tüketici memnuniyeti ile bağlantılıdır. Hizmet kalitesi, müşterinin algısıdır. Bununla birlikte müşteriler, hizmet kalitesi hakkında yalnızca tek bir referanstan değil, hizmeti oluşturan birçok faktörden fikir oluştururlar. Kaynarca ve Ekmekçi (2017)'ye göre hizmet kalitesinin sağlanması sadece standartlara uygunlukla değil, müşteri beklentilerinin karşılanmasıyla da ilgilidir. Beklentileri ölçmek ve gerçekleşen hizmet düzeyi ile karşılaştırmak için bir modele ihtiyaç vardır. Hernon ve Nitecki (2001)'e göre ise hizmet kalitesine verilen önem, kısaca, bir kuruluşun rekabet avantajı elde etmek için müşterileriyle bir ortaklık geliştirmesini sağlar.

Güzel ve Kotan (2013)'e göre müşterilerin bir hizmetten algıladıklarının, beklentilerinden çok aşağısında kalması durumunda tatmin gerçekleşmez. Hizmetin kalitesi oldukça önemli bir kavramdır ve hizmetin kalitesi müşterilerin beklentileri ile algıları arasındaki farka dayanarak belirlenir. Shirkavand ve ark. (2015) hizmet kalitesinin, beş boyutu içeren karmaşık bir konu olduğunu ve bu boyutların güvenilirlik, hesap verebilirlik, güvence, empati ve görünüm gibi boyutlardan

oluşturduğunu öne sürmüştür. Güzel ve Kotan (2013)'e benzer şekilde yazar hizmet kalitesi kavramının müşterinin beklentileri ile algıladıkları arasındaki farka dayandığını açıklamıştır.

Parasuraman ve ark. (1985)'e göre hizmet kalitesi, hizmetlere özgü üç özellik nedeniyle soyut ve anlaşılması zor bir yapıdır: soyutluk, heterojenlik ve üretim ile tüketimin ayrılmazlığı. Benzer şekilde Kazançoğlu ve Kazançoğlu (2013) hizmet kalitesi ölçümünün tüketicilerin beklentilerine ilişkin algıları üzerinden tanımlanmasından ve bu algıların sayısal değerlere dönüştürülmesinin zorluğundan bahsetmiştir. Parasuraman ve ark. (1985), hizmet kalitesi kriterlerinin on boyutundan bahsetmiştir. Aşağıda bu boyutlar ve boyutlara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

- Sürdürülebilirlik: Performans istikrarı ve güvenilirliği
- Yanıt verebilirlik: Çalışanların hizmet sunmaya istekli veya hazır olması
- Rekabet edebilirlik: Hizmeti gerçekleştirmek için gerekli beceri ve bilgiye sahip olma
- Erişilebilirlik: Ulaşılabilirlik ve kolay iletişim kurulabilme
- Nezaket: Müşteriyle iletişim kuracak personelin nezaketi, saygısı, düşünceliliği ve samimiyeti
- İletişim: Müşterileri anlayabilecekleri bir dilde bilgilendirme ve onları dinleme
- Güvenilirlik: İnanılabilirlik, dürüstlük
- Güvenlik: Tehlike, risk veya şüpheden uzaklık
- Müşteriyi anlama: Müşteri ihtiyaçlarını anlamak için çaba sarf etme
- Somutluk: Hizmetin fiziksel kanıtları (Parasuraman ve ark., 1985).

3. Modelleme ve Simülasyon

Gerçek bir sistem üzerinde deneyler yapılması her zaman mümkün değildir. Bu nedenle gerçek bir sistemi tüm özellikleri ile ifade edecek bir araca ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araç gerçek sistemin daha iyi anlaşılmasını sağlayan sistemin modellenmesiyle elde edilebilir. "Simülasyon, ürün, süreç ve sistem tasarımı ve konfigürasyonunun denenmesine ve doğrulanmasına izin verdiğinden, dijital üretimin başarılı bir şekilde uygulanması için vazgeçilmez bir teknolojik araçlar ve yöntemler seti içerir. Özellikle küreselleşme gibi mega trendlerden ve daha yüksek derecede ürünlere nitelik kazandırma ve tüketiciye özel ürünler üretme için sürekli artan taleplerden etkilenen günümüzün çalkantılı üretim ortamında, simülasyonun değeri açıktır (Mourtzis ve ark., 2014). Simülasyon sistemlerin gerçek performansını taklit etmek için önemli bir araçtır. İş süreçlerinde farklı senaryoların denenerek olası sonuçların analiz edilmesi ancak simülasyon yardımıyla mümkün olabilir. Simülasyon olmadan, deneme yanılma yöntemi için çok maliyetli hale gelir, hatta bazı süreçlerde deneme yanılma imkansızdır. Mevcut sistemlerin performanslarının önceden farklı parametrelerle

iyileştirilmesi ancak simülasyon kullanımı ile yapılabilir. Bu yüzden simülasyon yöneticiler için vazgeçilmez bir araçtır (Gürsel, 2018).

Cros ve ark. (2006)'ya göre model, bir sistemin davranışlarıyla ilgili sanal deneyleri yürütmemize imkân sağlayan, bilgisayara uyarlanmış bir temsil vasıtasıyla söz konusu sistemin basitleştirilmiş tanımıdır. Sezen ve ark. (2012)'ye göre bir benzetim modeli, gerçek bir sistemin süreçlerinin bilgisayarda tasarlanması yoluyla zaman içindeki işleyişini gösterir. Yazara göre sistem varlıklarının, sistem kaynakları ile etkileşimi bilgisayar programları ya da başka bir deyişle bir yazılım yardımıyla modellenir.

Modelleme ve simülasyon kavramları zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da bu iki kavram arasındaki farkı Amerikan Ulusal Araştırma Konseyi şu şekilde açıklamaktadır. Model, gerçek veya ideal sistemin matematiksel, mantıksal, fiziksel ya da prosedürel bir temsildir ve modelleme, bir model geliştirme sürecidir. Simülasyon ise bir modelin yürütülebilir biçimde uygulanması ve bu modelin zaman içinde ilerletilmesidir (National Research Council, 2002).

Ergüt (2019) simülasyonun, sistemin genel işleyişi, üretim sürecinin geliştirilmesi, performans tahminlerinin yapılması, sistem üzerinde yapılacak değişikliklerin sisteme etkisinin belirlenmesi, üretim sistemlerinin analizi gibi safhalarda sıklıkla kullanılan bir araç olduğunu belirtmiştir. Yazara göre üretim sistemlerinde simülasyon, sistem gereksinimlerinin belirlenmesi, amaçlara uygun çözümlerin ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi gibi amaçlarla kullanılmaktadır. Demirebilek (2016) gerçek ortamlarda öğretilmesi ve uygulanması zor ve sorun yaratabilecek uygulamaların model üzerinde gerçekleştirilerek öğrencilerin öğrenme sürecini kolaylaştırma yolunda kullanılacağını belirtmiştir.

Günümüzde yapay zeka veya sanal gerçeklik, simülasyonlarda kullanılan olağan destekleyici tekniklerdir. Simülasyonun önemi, esas olarak sistemlerin artan karmaşıklığı ile artmaktadır. Simülasyon esas olarak, hatalı bir kararın, verimsiz yatırım, uzun vadeli ekonomik kayıplar ve rekabet gücünün zayıflaması anlamına gelebileceği durumlarda kullanılırlar (Grzmar, ve ark., 2020). Hafner (2019)'a göre simülasyon, gerçek hayatta değiştirilemeyen veya değiştirilmesi pratik olmayan değişkenlerin sisteme dahil edilmesi ya da çıkarılması yoluyla sistem davranışını incelememize yardımcı olmaktadır.

Karar vermede simülasyon, karmaşık sistemleri anlamak ve gelecekteki olası sonuçları tahmin etmek için kullanılan güçlü bir araçtır. Özellikle belirsizliklerin ve risklerin olduğu durumlarda, simülasyonlar, karar verme sürecini desteklemek için kullanılır. Simülasyonlar, riskleri değerlendirmek ve yönetmek için kullanılır. Özellikle finansal piyasalarda veya karmaşık projelerde, farklı senaryoları modelleyerek risklerin etkilerini anlamak ve uygun önlemleri almak için simülasyon araçlarını kullanmak işletmelerin önünde duran en zor

sorunlara çözüm getirmesine katkı sunacaktır.

Kurumlar stratejik kararlar alırken, değişkenler arasındaki ilişkileri ve olası etkilerini anlamının öneminin farkında olmalıdır. Simülasyonlar, farklı stratejilerin uygulanabileceği senaryoları modelleyerek en uygun stratejilerin belirlenmesine yardımcı olur. İşletmeler mali hedefler belirlerken, gelecekteki gelir ve giderleri tahmin etmek zorundadır. Simülasyonlar, farklı finansal senaryoları modelleyerek bütçeleme sürecini destekler ve daha sağlam kararlar alınmasını sağlar.

4. Çok Kriterli Karar Verme

Çok kriterli karar verme, karar alternatiflerinin, çok sayıda performans kriteri altında objektif şekilde değerlendirilmesini destekleyen, matematiksel hesaplamalarla gerçekleştirilen gelişmiş bir yöneylem araştırması dalıdır. Karar kavramı, bir dizi alternatif arasından bir seçimin yapılması olarak tanımlanır ve yapılan bu seçimin, alternatifler arasında "en iyisi" olacak şekilde yapılması gerekir. Çok kriterli karar verme yöneticiyi ulaşmak istediği en iyi çözüme ulaştırma hedefini taşır. Çok kriterli karar verme yöntemleri, tercih edilen bir alternatifi belirleme, alternatifleri en aza indirgeme ve alternatifleri nesnel bir şekilde değerlendirip eleyerek nihai sonuca ulaşma amaçlarıyla kullanılır.

Pangsri (2015)'e göre modern işletme organizasyonlarının uyguladığı çok çeşitli proje seçim yöntemleri mevcuttur. Ancak en popüler olanı, çok fazla sayıda ve çelişkili değerlendirmeler yapmakla karşı karşıya kalan karar vericilere yardımcı olmayı amaçlayan bir araç olan çok kriterli karar verme (ÇKKV) yöntemidir. Kar ve ark. (2018) günümüz politika yapıcılarını, sağlık yöneticilerini, finansörleri ya da yatırımcıların alternatif karar kümelerini performans kriterlerine göre en iyiden en kötüye doğru sıralayarak ideal sonucu belirleme ihtiyacı ile karşı karşıya kaldıklarını ve bu süreçte karar vericilerin alternatif çözümler arasında en iyiye çok kriterli karar verme yöntemlerini kullanarak ulaşabileceğini belirtmiştir. Hamurcu ve Eren (2018)'e göre çok kriterli karar verme yöntemleri analitik olmakla birlikte kolay ve anlaşılabilir süreçlerdir. Çok kriterli karar verme karar vericilerin, çeşitli faktörleri göz önünde bulundurarak alternatifleri değerlendirmesine yardımcı olur. Yazara göre Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP), Analitik Network Prosesi (ANP), TOPSIS, VIKOR, PROMETHEE ve ELECTRE karar vermede en fazla kullanılan çok kriterli karar verme yöntemleridir.

4.1. PROMETHEE II Yöntemi

PROMETHEE II, sonlu bir uygulanabilir alternatifler kümesinde en iyiden en kötüye doğru tam bir sıralama sağlamak için kullanılır. Bu yöntemin temel prensibi, değerlendirilen her bir kriter boyunca alternatiflerin ikili olarak karşılaştırılmasına dayanır (Pirdashti ve Behzadian, 2009).

Yapılan çalışmada en ideal çözüme ulaşabilmek amacıyla Arena simülasyon yazılımı tarafından üretilen sonuçlar üzerinde PROMETHEE II yöntemine göre

şağıdaki aşamalar gerçekleştirilerek sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır.

Aşama₁: Karar verme süreci, karar problemlerinin, karar vericilere sunulması KVi, i = 1,...,m karar alternatiflerinin A = {a, b,...} belirlenmesi ve karar verme kriterlerinin K = {k1, k2,...,kn} saptanması işlemleri ile başlar. Burada her bir karar verici görüşü birbirine göre değişkenlik göstereceğinden wi = {w1,w2,...,wm}, wi > 0, i = 1,..., m ve Xm=1 wi = 1 olacak şekilde karar vericilerin ağırlık vektörleri belirlenir (Macharis ve ark., 1998). Çalışmamızda hizmet kalitesi ölçümlenirken üç kriter belirlenmiştir. Bu kriterlerden en önemlisinin hastaların ortalama bekleme süreleri olduğu saptanmıştır ve bu kriteri önem derecesine göre hastalara harcanan katma değerli süreler ve personelin ortalama verimlilik oranları takip etmektedir (Eşitlik 1 ve 2).

$$R_{ij} = [x_{ij} - \min(x_{ij})] / [\max(x_{ij}) - \min(x_{ij})] \quad (1)$$

$i=1,2,\dots,m \quad j=1,2,\dots,n$

$$R_{ij} = [\max(x_{ij}) - x_{ij}] / [\max(x_{ij}) - \min(x_{ij})] \quad (2)$$

PROMETHEE II yönteminde kriterler fayda ve maliyet olarak kategorize edilerek fayda olarak sınıflandırılan kriterler için 1. karar matrisi; maliyet olarak sınıflandırılan kriterler için 2. karar matrisi uygulanmıştır.

PROMETHEE II yöntemi uygulanırken hastaların ortalama bekleme süreleri maliyet olarak görülmüş ve minimize edilmeye çalışılmıştır. Hastaların bekleme süreleri düştükçe hizmet kalitesinin yükseleceği anlaşılmaktadır. Diğer kriterlerden hastalara harcanan katma değerli süreler ve personelin ortalama verimlilik oranları ise fayda olarak görülmüş ve maksimize edilmeye çalışılmıştır.

Aşama₂: PROMETHEE II yönteminin 2. aşaması farklı alternatifler arasındaki kriter değeri (dj) farkının ikili olarak hesaplanmasını içerir.

Aşama₃: 3. aşamada ise tercih fonksiyonu belirlenir ve aşağıdaki formüle göre hesaplama yapılır (Eşitlik 3 ve 4).

$$P_j(i, i') = (r_{ij} - r_{i'j}) \text{ if } r_{ij} > r_{i'j} \quad (3)$$

$$P_j(i, i') = 0 \text{ if } r_{ij} < r_{i'j} \quad (4)$$

Aşama₄: 4. aşamada aşağıdaki eşitlik kullanılarak toplam tercih fonksiyonu (Eşitlik 5) belirlenir.

$$\pi(A, B) = \sum_{i=1}^k (w_i P_i(A, B)) \quad (5)$$

Aşama₅: Karar noktaları için pozitif (Φ+) ve negatif (Φ-) üstünlük değerleri sırasıyla Eşitlik 6 ve 7'de formüller kullanılarak belirlenir.

$$\Phi^+ = \frac{1}{n-1} \sum \pi(A, x) \quad (6)$$

$$\Phi^- = \frac{1}{n-1} \sum \pi(x, A) \quad (7)$$

Aşama₆: Eşitlik 8'de verilen formül kullanılarak net üstünlük akış değerleri elde edilir (Siahaan ve Mesran, 2017).

$$\varphi(i) = \varphi^+(i) - \varphi^-(i) \quad (8)$$

Aşama7: PROMETHEE II'nin son aşamasında sıralama, bir önceki formülden elde edilen "(i)" değerine göre tespit edilir. Bu değer "0" ile "1" arasında yer alır ve en iyi karar alternatifi en yüksek " $\varphi(i)$ " değerine başka bir deyişle "1"e en yakın değere sahip alternatiftir.

5. Bulgular

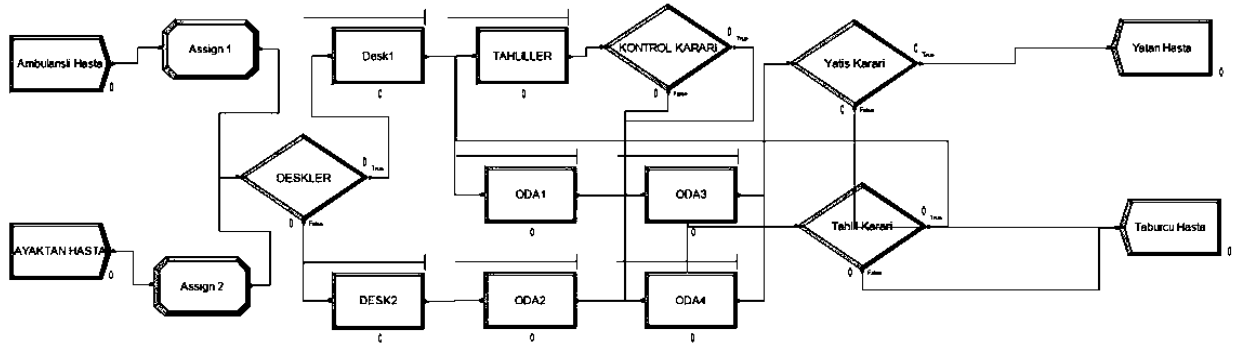
Hastane Acil Servis Departmanının modellenmesi ihtiyaç duyulan veriler Kahramanmaraş'ta bir kamu hastanesinden alınan 2022 yılı verileridir. Verilerden bazıları hastane sisteminden çıktı olarak temin edilmiş bazıları da gözlem yoluyla elde edilen değerlerden oluşturulmuştur. Dolayısıyla sistemin modellenmesinde kullanılan bazı değişkenler yaklaşık değerleri içermektedir. Hastane acil servis iş akış süreci Arena Simülasyon yazılımı üzerinde modellenmiş ve optimum hizmet kalitesi için gereken optimum personel sayısı, optimum personel kullanım oranı ve birim zamanda hastalara harcanan maksimum katma değerli sürelerle ulaşabilmek amacıyla model üzerinde farklı değişkenler denenerek oluşturulan senaryolar doğrultusunda model

koşulmuş ve ortaya çıkan raporlar analiz edilmiştir. Acil servisin modellenmesinde aşağıdaki verilerden faydalanılmıştır. Modelleme yapılırken verilerin olasılık dağılımları için Kolmogorov-Smirnov uyum testi yapılmış ve veri setindeki maddelerin hangi olasılık dağılımına uyduğu ispatlanmıştır. Araştırmada simülasyon modelinin ürettiği sonuçlar arasında en ideal çözüme ulaşabilmek amacıyla PROMETHEE yöntemi kullanılmıştır.

Şekil 1'de Hastane Acil Servis Birimi'nin iş akış şeması görülmektedir. Simülasyon yazılımı üzerinde modelleme yapılırken süreç yukarıdaki şekilde sıraya göre dizayn edilmiş ve model oluşturulmuştur. Hastane yönetimiyle yapılan görüşme sonrası bu araştırmada hastane acil servis biriminde hizmet kalitesini belirlemek için üç kriter ele alınmıştır.

- Hastaların bekleme süreleri
- Personel kullanım oranları
- Hastalar için harcanan katma değerli süreler

Hastane Acil Servis Biriminin Modelenebilmesi için Tablo 1'de kullanılan değişkenlerden faydalanılmıştır.

Şekil 1. Arena simülasyon yazılımı hastane acil servis süreç akış şeması.

Tablo 1. Modellemede kullanılan veriler (süreler (dk.) ve olasılık dağılımları)

Ambulanslı Hasta Gelişleri Arası Süre	35 dk. (üssel dağılım)
Ayaktan Hasta Gelişleri Arası Süre	4 dk. (üssel dağılım)
Hasta Kayıt ve Triyaj Süresi	Üçgensel dağılım (1,2,4) Trijaj Rengine Göre
İlk Doktor Muayenesi Süresi	(Kırmızı Renk : Normal Dağılım (8, 2) (Sarı Renk : Üssel Dağılım (5) (Yeşil Renk : Üçgensel Dağılım (3, 5, 8)
Tahlil Süresi	Üçgensel Dağılım (20,30,45)
İkinci Doktor Muayenesi Süresi	Üçgensel Dağılım (5,8,10)
Hastaların Triyaj Rengi Oranları	Ambulansla Gelenler %65 Kırmızı %35 Sarı Ayaktan Gelenler %12 Kırmızı %26 Sarı %62 Yeşil
Trijaj Rengine Göre Tahlil İhtiyacı Oranları	Trijaj Rengi Kırmızı ve Sarı Hastaların %10'u Yatan Hasta (Trijaj Rengi Kırmızı ve Sarı Hastaların yaklaşık %80'i)
Tedavi Sonrası Oransal Karar	Taburcu Hasta (Trijaj Rengi Yeşil Hastaların Tamamı) (Trijaj Rengi Kırmızı ve Sarı Hastaların yaklaşık %20'si)

Tablo 2. Modelin koşulması sonucu arena simülasyon yazılımı tarafından üretilen sonuçlar

SENARYOLAR	Kaynaklar (adet)				Hizmet Kalitesi Kriterleri		Personel Ortalama Verimlilik Oranları (%)			
	Kayıt ve Triyaj Personeli	Hemşire	Doktor	Laboratuvar Personeli	Hastaların Ortalama Bekleme Süreleri (dk)	Hastalara Harcanan Ortalama Katma Değerli Zaman (dk.)	Kayıt ve Triyaj Personeli	Doktor	Hemşire	Laboratuvar Personeli
1	2	1	3	1	21226 (dk.)	8,87 (dk.)	% 32	% 33	% 100	% 32
2	1	2	3	1	17,6 (dk.)	9,44 (dk.)	% 31,5	% 54	% 81,50	% 30
3	2	2	4	1	18 (dk.)	9,38 (dk.)	% 32	% 41	% 82,5	% 29
4	1	3	3	1	15,29 (dk.)	9,42 (dk.)	% 65	% 54	% 28,66	% 29
5	1	3	4	1	15,29 (dk.)	9,42 (dk.)	% 65	% 41,25	% 28,66	% 29

Tablo 3. Smirnov-Kolmogorov dağılıma uygunluk testi sonuçları

	İstatistik	Standart Sapma
Mean	7,9250	0,18530
95% Güven Aralığı	Lower Bound	7,5581
	Upper Bound	8,2919
5% Trimmed Mean	7,9907	
Median	8,0000	
Variance	4,120	
Std. Deviation	2,02987	
Minimum	2,00	
Maximum	12,00	
Range	10,00	
Interquartile Range	2,00	
Skewness	-0,375	0,221
Kurtosis	0,161	0,438

Tablo 4. PROMETHEE II yöntemine göre analiz sonuçları

Senaryo1	0,729	1,501875	-0,77275	5
Senaryo2	0,853	0,28025	0,57225	1
Senaryo3	0,439	0,660875	-0,22213	4
Senaryo4	0,787	0,41425	0,372875	2
Senaryo5	0,627	0,57725	0,04975	3

Tablo 1'deki değişkenler kullanılarak modeller oluşturulmuş ve bu modellerin koşulması sonrası Arena simülasyon yazılımı tarafından üretilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 3'deki çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde bu değerlerin -1,5 ve +1,5 arasına olduğu görülmektedir. Dolayısıyla 1. Doktor muayene süresinin normal dağılıma uyduğu ispatlanmış olur (Tabachnick ve Fidell, 2012).

Çok kriterli karar analizi, birden fazla kriteri dikkate alarak karar verme sürecini kolaylaştıran ve alternatifler arasında en iyi bileşenin tespit edilmesini sağlayan bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bağlamda, PROMETHEE yöntemi, çok kriterli karar verme problemlerine çözüm sunan etkili bir analiz aracı olarak öne çıkmaktadır.

PROMETHEE (Preference Ranking Organization Method for Enrichment Evaluation), karar alıcıların tercihleri doğrultusunda alternatifler arasında sıralama yapmalarına ve en iyi seçeneği belirlemelerine olanak tanır. Bu yöntem, her bir kriterin önem düzeyini değerlendirirken aynı zamanda alternatiflerin avantajlarını ve dezavantajlarını göz önünde bulundurarak kapsamlı bir karar matrisi oluşturur. Böylece, karar alıcılar karmaşık karar verme problemlerini daha anlaşılır ve yönetilebilir bir formata dönüştürebilirler.

Görüldüğü üzere senaryolar arasından optimum kriterleri sağlayan seçenek, bir, çok kriterli karar verme yöntemi olan PROMETHEE II aracılığıyla elde edilmiştir. Kriterlerin değer ağırlıkları için hastane uzmanlarından

yardımları alınmış ve hizmet kalitesini belirleyen en ağırlıklı kriterlerin, hastaların bekleme süreleri ve hastalara harcanan katma değerli süre olduğu anlaşılmıştır. Yukarıdaki matrise göre Tablo 4'te Arena simülasyon yazılımı tarafından üretilen veriler, çok kriterli karar verme yöntemlerinden PROMETHEE II yöntemiyle analiz edildiğinde en ideal kriterleri Senaryo2'nin sağladığı görülmektedir. Başka bir deyişle bu hastane Acil Servis Departmanının hasta ve iş yoğunluğu durumuna göre 1 adet kayıt ve triyaj personeli 2 adet hemşire, 3 adet doktor ve 1 adet laboratuvar personeli çalıştırılması durumunda hastalara sağlanan hizmet kalitesi optimuma ulaşacaktır.

6. Tartışma ve Sonuç

Güzeler ve Akyüz (2024), çalışmalarında temizlik ürünleri üreten bir şirkette çok kriterli karar verme yöntemini ürün gamına dahil edilmesi planlanan ürünlerin seçiminde kullanmıştır. Yazarlar maliyet, üretim süresi, tedarik süresi, öngörülen talep vs. değişkenler üzerinde denemeler yaparak simülasyon yardımıyla satış miktarının maksimizasyonu ve maliyet ve ürün kayıplarını minimize edebilecek optimum çözüm yöntemine ulaşmaya çalışmışlardır.

Khadem ve ark. (2008) çalışmalarında bir kamu hastanesinin acil servis biriminin yerleşim planını revize ederek öncelikle hasta bekleme süresini en aza indirerek hasta memnuniyetini artırmak sonrasında ise bölümün kapasitesini arttırmak amacıyla yerleşim planını simüle etmiş ve sonucunda revize edilen yerleşim planının uygulanmasıyla, belirli bir hasta kategorisinin ortalama bekleme süresinin %75 azaldığını ve bölümün kapasitesinin ayda %10 arttığını ispatlamışlardır.

Gül ve ark. (2012) çalışmalarında ortalama hasta kalış uzunluğunu azaltma, birim zamanda hizmet gören hasta sayısını arttırma, kaynak kullanım oranlarını yükseltme ve bu bağlamda optimum personel sayısını belirleme amacıyla senaryolar geliştirerek bu senaryolar arasında ideal çözüme ulaşabilmek amacıyla çok kriterli karar vermeyi kullanmışlardır. Yazarlar çalışmalarında mevcut vardiyalara ek vardiya ekleyerek oluşturdukları senaryonun çalışmalarında amaçladıkları sonuçlara ulaşmada en başarılı senaryo olduğuna karar vermişlerdir.

Çalışmamızda ise hastane acil servis departmanının Arena simülasyon yazılımı tarafından simüle edilmesine yönelik uygulama, hastane sistemi ve hastane içerisinden gözlem yoluyla elde edilen gerçek veriler kullanılarak sağlanmış ve farklı personel sayısı, farklı hizmet kalitesi kriterleri ve farklı personel verimlilik oranları kombinasyonlarına göre 5 adet alternatif senaryo belirlenerek senaryolar arasında maliyeti en düşük ve faydası en yüksek senaryoya karar verilmesi ÇKKV yöntemlerinden PROMETHEE II yöntemi kullanılarak sağlanmıştır.

Örneklerden de görüldüğü gibi, simülasyonlar karmaşık karar verme süreçlerinde faydalı araçlar olarak kullanılmaktadır. Ancak, simülasyonlar her zaman gerçek

dünyayı tam olarak yansıtmayabilir, bu nedenle dikkatli bir şekilde tasarlanmalı ve yorumlanmalıdır. Bu çalışma modern dönemde işletme yöneticilerinin karmaşık ortamlarda kritik kararların verilmesine yardımcı iki aracı (simülasyon, çok kriterli karar verme) bir araya getirerek işletme yöneticilerinin işletme lehine en avantajlı kararları vermesine yeni bir yaklaşım ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışma gelecekte işletme yöneticilerine karar verme sürecinde yeni yaklaşımlar sunulmasına yönelik ortaya konabilecek orijinal çalışmalara ilham vermeye çalışmıştır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Yazar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	S.Z.
K	100
T	100
Y	100
VTI	100
VAY	100
KT	100
YZ	100
KI	100
GR	100
PY	100
FA	100

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi, FA= fon alımı.

Çalışma Beyanı

Yazar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Bu araştırmada hayvanlar ve insanlar üzerinde herhangi bir çalışma yapılmadığı için etik kurul onayı alınmamıştır.

Kaynaklar

- Aslan MH. 1998. Hizmet ekonomisi. Alfa Yayıncılık, İstanbul, Türkiye, pp: 420.
- Bakan İ, Erşahan B, Büyükbese T, Sezer B, Taş F, Şirikçi A. 2014. Sağlıkta hizmet kalitesi öğrenen örgüt ve iş tatmini ilişkisi: Bir alan araştırması. KSU İİBF Derg, 4(2): 187-200.
- Cros MJ, Garcia F, Martin-Clouaire R, Rellier JP. 2006. Modelleme ve Simülasyon. Handbook Agri Eng, 2006: 109-124.
- Demirbilek M. 2016. Tıp fakültesi öğretim üyelerinin öğretimde bilgisayar tabanlı simülasyon kullanımı hakkında görüşlerinin araştırılması. Uludağ Üniv Eğit Fak Derg, 29(1): 1-23.
- Ergüt Ö. 2019. Üretim sistemlerinde bir simülasyon uygulaması. Osmaniye Korkut Ata Üniv İİBF Derg, 3(2): 244-258.
- Grznar P, Gregor M, Krajcovic M, Mozol S, Schickerle M, Vavrik V. 2020. Modeling and simulation of processes in a factory of the future, applied sciences. Multidis Digital Publis Inst, 10(13): 1-24. <https://doi.org/10.3390/app10134503>.
- Gül M, Çelik E, Güneri AF, Gümüş AT. 2012. Simülasyon ile

- bütünleşik çok kriterli karar verme: bir hastane acil departmanı için senaryo seçimi uygulaması. *İstanbul Ticaret Üniv Fen Bil Derg*, 11(22): 1-18.
- Gürsel G. 2018. Decision making by simulation- A case study. *Uluslararası İİB Derg*, 4(1): 84-97.
- Güzel D, Kotan G. 2013. Kütüphanelerde hizmet kalitesi ölçümü: atatürk üniversitesi merkezi kütüphanesi'nde bir uygulama. *KSu İİBF Derg*, 3(2): 11-24.
- Güzeler YY, Akyüz G. 2024. Yeni ürün seçiminde çok kriterli karar verme ile simülasyonu birleştiren yaklaşım. *Gazi Üniv Müh Mim Fak Derg*, 39(2): 1193-1208.
- Hafner BF. 2019. Simulation options for airport planning. *The National Academies Press, Washington, US*, pp: 78. <https://doi.org/10.17226/25573>.
- Hamurcu M, Eren T. 2018. Yüksek kapasiteli elektrikli otobüslerin seçiminde hibrit çok kriterli karar verme uygulaması. *Transist*, 11: 1-10.
- Hernon P, Nitecki DA. 2001. Service quality: A Concept not fully explored. *Library Trends*, 49(4): 687-708.
- İslamoğlu AH. 2011. Pazarlama yönetimi. *Beta Basım Yayım, İstanbul, Türkiye*, pp: 526.
- Kabataş Y, Pamukçu A. 2010. TMS - 2 stoklar standardı kapsamında hizmet üretim maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi. *Muhas Finans Derg*, 48: 191-199.
- Kar A, Özer Ö, Avcı K. 2018. Acil servislerin TOPSIS ve gri ilişkisel analiz yöntemleriyle değerlendirilmesi. *Akad Araş Çalış Derg*, 10(19): 442-459.
- Kaynarca ÖA, Ekmekçi İ. 2017. Service quality measurement model in urban public transportation: The case of IETT. *J Int Trade Logist Law*, 3(1): 1-10.
- Kazançoğlu Y, Kazançoğlu İ. 2013. Benchmarking service quality performance of airlines in Turkey. *Eskişehir Osmangazi Üniv İİBF Derg*, 8(1): 59-91.
- Khadem M, Bashir HA, Al-Lawati Y, Al-Azri F. 2008. Evaluating the layout of the emergency department of a public hospital using using computer simulation modeling: A case study. *International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management*, December 8-11, Singapore, pp: 1709-1713.
- Macharis C, Brans JP, Mareschal B. 1998. The GDSS promethee procedure. *J Decis Syst*, 7(4): 283-307.
- Mourtzis D, Doukas M, Bernidaki D. 2014. Simulation in manufacturing: Review and challenges. *Int Coll Res Prod Eng* 25: 213-229. <https://doi.org/10.1016/j.procir.2014.10.032>.
- National Research Council. 2002. Modeling and simulation in manufacturing and defense acquisition: Pathways to success. *The National Academies Press, Washington, US*, pp: 197. <https://doi.org/10.17226/10425>.
- Pangsri P. 2015. Application of the multi criteria decision making methods for project selection. *Univ J Manag*, 3(1): 15-20. <https://doi.org/10.13189/ujm.2015.030103>.
- Parasuraman A, Zeithaml VA, Berry LL. 1985. A conceptual model of service quality and its implications for future research. *J Market*, 49(4): 41-50.
- Pirdashti M, Behzadian M. 2009. Selection of the best module design for ultrafiltration (UF) membrane in dairy industry: An application of AHP and PROMETHEE. *Int J Eng*, 3(5): 426-442.
- Sayım F, Aydın V. 2011. Hizmet sektörü özellikleri ve sistematik olmayan risklerin sektör menkul kıymetleri ile etkileşimine dair teorik bir çalışma. *Dumlupınar Üniv Sos Bil Derg*, 29: 245-262.
- Sezen HK, Kaya Ş, Günalı M. 2012. Hastane kliniğinde kaynak dengeleme amaçlı bir benzetim modeli uygulaması. *Uludağ Üniv İİBF Derg*, 31(3): 179-191.
- Shirkavand F, Hosseini SM, Mokhtarihesari P. 2015. Service quality assesment in selected branches of social security organization using SERVQUAL model. *Res J Busin Manag*, 2(4): 441-454.
- Siahaan A, Mesran M. 2017. Best student selection using extended Promethee II Method. *Int J Recent Trends Eng Res*, 3(8): 21-29. <https://doi.org/10.23883/IJRTER.2017.3382.SK4CV>.
- Tabachnick BG, Fidell LS. 2012. *Using Multivariate Statistics*, 6th Ed. *Pearson Education, Boston, US*, pp: 983.
- Yatkin A. 2008. Etik düşünce ve davranışın yerel yönetimlerde hizmet verimliliğinin artırılmasında rolü ve önemi (Elazığ Belediyesi örnek alan araştırması). *Fırat Üniv Sos Bil Derg*, 18(1): 211-231.

ÇALIŞAN LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLER

Kenan ÇİFTÇİ^{1*}, Sait AKBAŞLI²

¹Iğdır University, Health Services Vocational School, Department of Child Development, 76000, Iğdır, Türkiye

²Hacettepe University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, 060950, Ankara, Türkiye

Özet: Bu çalışmada bir iş yerinde çalışmakta olan lisansüstü öğrencilerinin okullarında ve iş yerlerinde karşılaştıkları problemleri belirlemek amaçlanmıştır. Nitel bir durum çalışması olarak tasarlanan bu araştırmanın çalışma grubunu 9 farklı üniversitede öğrenim görmekte olan 17 yüksek lisans ve doktora öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin toplanması sürecinde araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Verilerin analizi içerik analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre lisansüstü öğrencilerinin çalıştıkları iş yerlerinde en sık karşılaştıkları problemlerin izin alamama, iş yükünün artırılması, işe odaklanamama, mobbing ve eğitim alınan alanda değerlendirilmeme olduğu tespit edilmiştir. Yine sonuçlara göre lisansüstü öğrencilerinin öğrenim gördükleri okullarda karşılaştıkları problemler derse devam, danışmanın yetersiz rehberliği-iletişimi, fiziki alan yetersizliği, ulaşım, ders saatlerinin esnek olmayışı ve odaklanamama olarak belirlenmiştir. Öğrenciler, motivasyon eksikliği, zamanı yönetememe, ekonomik sıkıntı, iş ve okulun farklı şehirlerde olması ve yeterli girişkenlik gösterememe durumlarını kendilerinden kaynaklanan sorunlar olarak görmektedirler. Sorun olarak nitelendirilen durumların çözümü için öğrenciler tarafından çeşitli yollar geliştirildiği belirlenmiştir. Öğrencilerin karşılaştıkları problemleri; amirleri ile iyi ilişkiler geliştirerek, motivasyonlarını yüksek tutarak, farklı kaynaklara yönelerek, arkadaşlarından destek alarak, danışmanları ile iletişim kurarak, zamanı etkili kullanarak çözdükleri saptanmıştır. Ayrıca bazı öğrencilerin sorunlarını çözmek için hiçbir çaba sarf etmedikleri belirlenmiştir. Ortaya çıkan bulgu ve sonuçlara dayanarak, araştırmacılar ve uygulayıcılara yönelik, birtakım öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Lisansüstü eğitim, Öğrenci sorunları, Yüksek lisans, Doktora, Lisansüstü öğrencileri

The Problems Faced by Working Postgraduate Students

Abstract: In this study, it was aimed to determine the problems encountered by graduate students working in a workplace in their schools and workplaces. The study group of this research, which was designed as a qualitative case study, consists of 17 master's and doctoral students studying in 9 different universities. Semi-structured interview forms developed by the researchers were used in the data collection process. The data were analyzed by content analysis method. According to the results of the study, it was determined that the most common problems encountered by graduate students in their workplaces were not being able to take leave, increasing the workload, not being able to focus on work, mobbing and not being evaluated in the field of education. Again, according to the results, the problems encountered by graduate students in the schools where they study were determined as class attendance, inadequate guidance-communication of the advisor, insufficient physical space, transportation, inflexibility of course hours and inability to focus. Students see lack of motivation, inability to manage time, economic hardship, work and school being in different cities, and not showing enough initiative as problems arising from themselves. It was determined that students developed various ways to solve the situations characterized as problems. It was found that students solved the problems they faced by developing good relations with their supervisors, keeping their motivation high, turning to different resources, getting support from their friends, communicating with their advisors, and using time effectively. It was also found that some students did not make any effort to solve their problems. Based on the findings and results, some suggestions were developed for researchers and practitioners.

Keywords: Postgraduate education, Student problems, Master, Doctorate, Postgraduate students

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Iğdır University, Health Services Vocational School, Department of Child Development, 76000, Iğdır, Türkiye

E mail: kenan.ciftci85@gmail.com (K. ÇİFTÇİ)

Kenan ÇİFTÇİ <https://orcid.org/0000-0002-1719-8186>

Sait AKBAŞLI <https://orcid.org/0000-0001-9406-8011>

Gönderi: 15 Mayıs 2024

Kabul: 06 Haziran 2024

Yayınlanma: 15 Temmuz 2024

Received: May 15, 2024

Accepted: June 06, 2024

Published: July 15, 2024

Cite as: Çiftçi K, Akbaşlı S. 2024. The problems faced by working postgraduate students. BSJ Pub Soc Sci, 7(2): 63-71.

1. Giriş

Toplumlar gelişmek ve varlıklarını sürdürmek amacıyla ihtiyaç duydukları bilimsel bilgiye ulaşmak ve bunu aktarmak için birçok kurum kurmuşlardır (Amsterdamski, 1992). Çünkü sosyal, bilimsel, kültürel ve teknolojik alanda ortaya çıkmış ve çıkacak olan her gelişme bir noktada bilimsel bilgiye ihtiyaç duymaktadır (Ruano-Borbalan, 2017). Eğitim kurumları, toplumların ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirme aracı olarak

tanımlanabileceği gibi toplumların bu gelişme ve hayatta kalma misyonunun bir lokomotifleri olarak da görülebilir (Donina ve ark., 2022). Bu bağlamda üniversiteler toplumların ihtiyaç duyduğu bilimsel bilginin üretildiği ve insanlığın hizmetine sunulduğu kurumların başında gelmektedir (Kubalskyi, 2022; Hormio ve Reijula, 2024). Modern toplumun ihtiyaç duyduğu insan profilinin sürekli değiştiği günümüzde, bireylerin de toplumlar gibi kendilerini sürekli olarak yenilemeleri ve geliştirmeleri

gerekmektedir (Yates ve ark., 2015; Schieffer ve Lessem, 2016). Bu yenileme ve gelişmeyi de üniversitelerin sunduğu ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitimleri aracılığıyla sağlayabilmektedirler. Yükseköğretim Kurumu (Yök, 2016) lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliğinde de yer verildiği gibi, önlisans ve lisans düzeyindeki eğitimler bireylere birer meslek edinmeleri için önemli imkânlar sunmaktadır. Ayrıca lisansüstü eğitim meslek ediniminin yanında bireylerin araştırma yapma, sorgulama, problem çözme, değerlendirme, bilimsel bilgiye ulaşma ve bilgi üretme becerilerini geliştirme olanağı tanımaktadır. Lisansüstü eğitim bireylere bir yandan akademik bir kariyer sunarken diğer yandan mevcut iş yaşamlarında daha kalifiye hale gelmelerini de sağlamaktadır (Wisker ve ark., 2019; Boneva ve ark., 2022).

Karakütük (1989) lisansüstü eğitimin önem kazanmasını; yaşanan nüfus artışının sebep olduğu yükseköğrenim talebindeki artış, lisans eğitiminin bazı alanlarda yeterli görülmemesi, çeşitli mesleklerdeki uzmanlaşma ihtiyacı ve üniversitelerdeki yetişmiş akademik personel ihtiyacı gibi nedenlere bağlamaktadır. Bilgi çağı toplumunun ihtiyaç duyduğu yüksek niteliklere sahip olmak bireylerin iş yaşamlarında aranan, tercih edilen kişiler olmalarını ve daha yüksek kazançlar elde etmelerini de sağlamaktadır (Tomashevska, 2018; Ögün ve ark., 2020; Levchenko ve ark., 2021). Bu açıdan ele alındığında lisansüstü eğitim gören bireylerin sayısındaki artış daha anlamlı hale gelmektedir. Şekil 1 Yök'ün (2024) 2013-2023 yılları arasındaki lisansüstü eğitime yeni kayıt yaptıran öğrenci sayılarını göstermektedir.

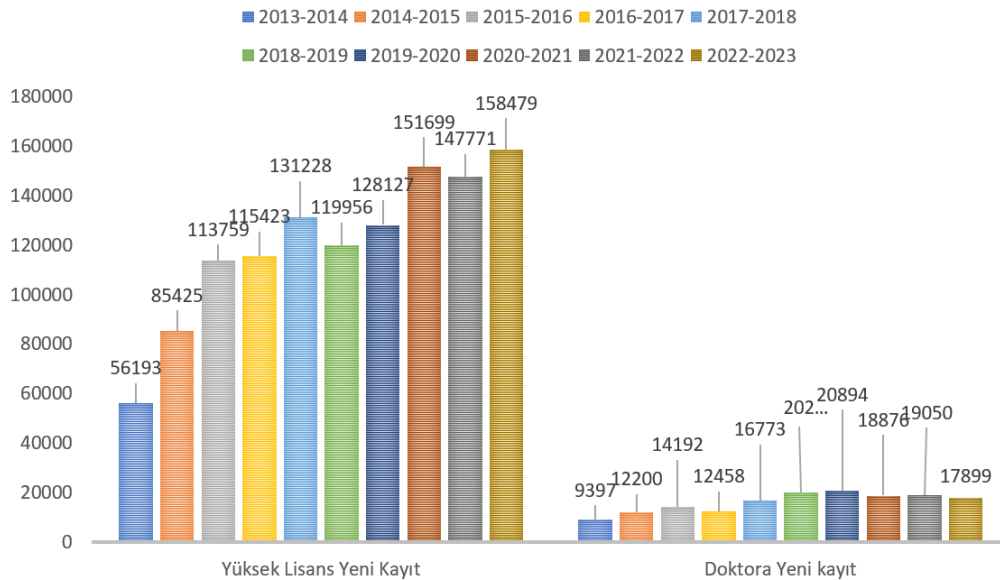
Şekil 1 incelendiğinde 2013-2023 yılları arasında lisansüstü eğitime yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısında bazı yıllarda azalmalar olduğu görülse de genel olarak bakıldığında yüksek lisansa kayıt yaptıran öğrenci sayısının yaklaşık üç kat, doktora yeni kayıt yaptıran

öğrenci sayısının ise iki kattan fazla arttığı anlaşılmaktadır. Yök'ün (2024) yayınlamış olduğu istatistikler, lisansüstü eğitim yapan bireylerin sayısının her geçen yıl arttığını göstermektedir. Bu artış Karakütük (1989)'ün değerlendirmesi ile birlikte düşünüldüğünde, bireylerin lisansüstü eğitimin öneminin farkına vardığı çıkarımı yapılabilir.

Bireyler lisansüstü eğitimin kazandırdığı avantajların önemini kavramış olsalar da bu süreç kendi içerisinde birtakım zorluklar barındırmaktadır (Moonsamy, 2020; Mariano ve Potane, 2022; Torun Ateş ve ark., 2023). Lisansüstü eğitim gören birçok öğrenci aynı zamanda bir iş yerinde çalışmaktadır. Bu durum bireylerin birtakım problemlerle karşı karşıya kalmalarını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu problemler, çalışılan işyerinden kaynaklanan problemler, öğrenim görülen yükseköğretim kurumundan kaynaklanan problemler, bireyin kendisinden kaynaklanan problemler olarak sınıflandırılabilir. Bu problemler bireylerin sosyal yaşamlarını da etkileyebilir.

Alanyazın incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları problemleri konu edinen bazı güncel çalışmalarda birtakım problemlerin belirlendiği ve çeşitli sınıflandırmalar altında sunulduğu görülmektedir. Çalışmalarda öğrencilerin "yönetmel, programa dayalı ve danışmana dayalı" (Arabacı ve Akıllı, 2013), "bilimsel araştırma ve yöntemlerinin öğrenimi, derslerin teorik olması ve lisans seviyesinde işlenmesi, akademik yetersizlik, ulaşım problemi, zaman problemi ve oryantasyon eğitimi" (Dikmen ve Tuncer, 2016), maddi sorunlar, araç-gereç ve laboratuvarlara erişim, kütüphanelerin yetersizliği, kongre ve sempozyuma katılım ve tez danışmanı ile ilgili sorunlar (Karaman ve Bakırcı, 2010), iş yükünün artırılması (Azelin ve Abdul Majid, 2009; Özmen ve Güç, 2013).

Lisansüstü eğitime 2013-2023 yılları arasında yeni kayıt yaptıran öğrenci sayıları

Şekil 1. Lisansüstü eğitime 2013-2023 yılları arasında yeni kayıt yaptıran öğrenci sayıları.

“program içeriği ile ilgili sorunlar, program içeriğinin uygulanması ile ilgili sorunlar, fiziki şartlar ve ulaşım ile ilgili sorunlar, öğrencilerin özel ve iş yaşamları ile ilgili sorunlar, öğretim elemanların ile ilgili sorunlar ve diğer” (Topal ve ark., 2017), “üniversite-okul arası mesafe, eğitimlerin yorucu bir süreç olması, devam sorunu ve eğitimi tamamlamaya yönelik teşviklerin yetersiz olması gibi sorunlar” (Çalışoğlu ve Yalvaç, 2019), materyal eksikliği, araştırma konuları seçiminde zorluklar, öğretim görevlileri ve öğrenciler arasındaki etkileşim sorunları, finansal zorluklar ve motivasyon eksikliği (Igun, 2010), “araştırma sürecine ilişkin bilgi eksikliği” (Gloria ve ark., 2016), “üniversitelerden ve lisansüstü programlardan, bakanlık ve bağlı buldukları okuldan ve sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlar” Nayır (2011) gibi problemlerle karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Yasmin ve ark. (2018) çalışmalarında öğrencilerin karşılaştıkları problemleri eğilimsel, durumsal, kurumsal ve akademik problemler olarak dört ana tema altında toplamışlardır. Araştırmada saptanan eğilimsel zorluklar; bilişsel beceriler, ödev ve sunumların zamanında yetiştirilmesi baskısı, sınavlardan alınan düşük notlar, rekabet ve gruplaşma ile tecrit ve ihmal korkuları ile ilgili endişe ve kaygılardan oluşmaktadır. Çalışmanın katılımcıları, finansal, ailevi ve zaman yönetimi zorluklarını içeren üç tema altında durumsal zorlukla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Sınavla ilgili sorunlar, kaynaklar, BT tesisleri ve altyapı dahil olmak üzere dört ana kurumsal zorluk saptanmışlardır. Araştırmacılar çalışmada akademik zorluk olarak öğretim üyelerinin rolü, zayıf iletişim becerileri ve müfredat olmak üzere üç ana tema saptadıklarını belirtmişlerdir. Avcı ve Akdeniz (2021) ise yaptıkları araştırma neticesinde lisansüstü eğitime devam eden sınıf öğretmenlerinin izin konusu başta olmak üzere farklı ilde yapılan eğitimden dolayı devam konusunda ve okul dersleri ile lisansüstü derslerinde çakışmalar gibi sorunların yaşandığını saptamışlardır. Ayrıca, Tumin ve ark. (2020) ile Lyz ve ark (2023) ise çalışan öğrencilerin eğitim amacıyla iş yerinden izin alma ilgili yasal düzenlemelerin bulunmayışını bir problem olarak belirtmişlerdir.

Görüldüğü üzere çeşitli çalışmalar lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları problemleri farklı sınıflandırmalar altında ele almış ve birtakım sonuçlara ulaşmışlardır. Yapılan çalışmalar çoğunlukla öğretmenler gibi belirli meslek gruplarının ya da yarı zamanlı çalışan öğrencilerin lisansüstü eğitim deneyimlerine odaklanmaktadır. Ancak bu çalışma diğer çalışmalardan farklı olarak herhangi bir iş yerinde ve tam zamanlı çalışmakta olan lisansüstü öğrencilerinin karşılaştığı problemlere odaklanmaktadır. Bu nedenle çalışmanın amacı bir iş yerinde çalışan lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları problemleri tespit etmek ve çözüm önerileri geliştirmek olarak belirlenmiştir. Bu ana amaçla birlikte bu çalışmada;

- Lisansüstü öğrencilerinin çalıştıkları kurumlarda karşılaştıkları problemler nelerdir?
- Lisansüstü öğrencilerinin eğitim gördükleri

yükseköğretim kurumlarında karşılaştıkları problemler nelerdir?

- Lisansüstü öğrencilerinin kendilerinden kaynaklı olduğunu düşündükleri problemler nelerdir?
- Lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları problemleri çözmek için yaptıkları girişimler nelerdir? Sorularına yanıtlar aranmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın nitel yöntem olarak planlanmış ve durum analizi deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları, araştırmacının kontrolü dışındaki olgu ve olaylar hakkında derinlemesine inceleme yapmasına imkân veren araştırma yöntemlerindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Diğer bir ifade ile “özellikle değerlendirme süreçleri gibi birçok alanda kullanılan, araştırmacının bir durumu, sıklıkla bir programı, olayı, eylemi, süreci ya da bir veya daha fazla bireyi derinlemesine analiz ettiği bir araştırma desenidir” (Stake, 2005; Yin, 2009, 2012; Creswell, 2014). Stake’e (2005) göre durum çalışmaları içsel, araçsal ve bütünlük olmak üzere üç gruba ayrılır. Bir konuyla ilgili fikir üretmek ve genellemelere ulaşmak amacıyla kullanılması gereken desen araçsal durum çalışmalarıdır. Bu sebeple, bu çalışmada bir iş yerinde çalışmakta olan lisansüstü öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin deneyimleri araçsal durum analizi desenine uygun olarak incelenmiştir.

2.1. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Hacettepe Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi’nin Eğitim Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri enstitülerinde, 2021 yılında öğrenim görmekte olan 17 tezli yüksek lisans ve doktora öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örneklem seçim yöntemlerinden tipik durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. “Amaçlı örnekleme, soruna en uygun kesimi gözlem konusu yapmak demektir” (Potas ve Akçıl Ok, 2020). Birbirinin benzeri sıradan olayları kapsayan durumlar Tipik Durumlar olarak adlandırılır (Patton, 2005). Bu çalışmada uzman görüşü alınarak, farklı iş alanlarında çalışırken, lisansüstü eğitimini sürdüren bireylerin deneyimleri tipik durum olarak belirlenmiştir. Tablo 1 de katılımcılara ait demografik verilere yer verilmiştir.

Tablo 1’e göre, erkek ve kadın katılımcıların sayısı birbirine yakındır. Katılımcıların yaklaşık yarısı (%47) 30-34 yaş aralığındadır. Yine araştırmaya katılanların yarısından fazlasının evli (%65) ve doktora eğitimine (%65) sahip olduğu görülmüştür.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri görüşme ve yazışma teknikleri kullanılarak toplanmıştır. Görüşme tekniği yüz yüze ya da telefonla gerçekleştirilebilirken yazışma tekniği araştırmacı ve katılımcılar arasında mektup vb. araçlar

aracılığıyla gerçekleştirilen veri toplama tekniğidir (Karasar, 2005).

Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcıların izni ile kimi görüşmelerde ses kayıt cihazlarından faydalanılmıştır. Veri toplama süreci içerisinde yüz yüze görüşmeye vakit ayıramayan katılımcılardan yazılı yanıtlar alınmıştır. Görüşme formlarının geçerliğinin sağlanması amacı ile formda yer alan sorular hazırlanırken uzman akademisyen görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen veriler içerik analizi tekniğine uygun bir şekilde analiz edilmiştir. İçerik analizi tekniği katılımcıların görüşlerinin kodlanarak nicel hale getirilmesini amaçlayan bir tekniktir (Balci, 2015). Veri analizi süresince zaman zaman katılımcı teyidine başvurularak katılımcı onayı alınmıştır. Bu sayede transkripsiyon, kod ve tema oluşturma aşamalarında ortaya çıkabilecek hataların önüne geçmek amaçlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018)'e göre toplanan verileri açıklayacak kavram ve ilişkileri ortaya koymak içerik analizindeki asıl amaçtır. Bu nedenle betimsel analizde özetlenerek yorumlanan veriler üzerinde, daha derin ilişkileri saptayarak kod ve temalar oluşturmak amacıyla içerik analizi yapılır. Çalışma sistematik bir anlayışla yürütülmüş literatürden yararlanılarak temalar belirlenmiş ve süreç kod belirleme, düzenleme ve yorumlama biçiminde sonuçlandırılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların kişisel özellikleri

Cinsiyet	f	%
Kadın	9	53
Erkek	8	47
Yaş		
24-29	4	24
30-34	8	47
35-39	5	29
Medeni Durum		
Evli	11	65
Bekâr	6	35
Eğitim Düzeyi		
Y. Lisans	6	35
Doktora	11	65

2.3. Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği

Nitel araştırma stratejilerine bağlı kalınarak, bu çalışmada Lincoln ve Guba (1985)'nin önerdiği inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik stratejileriyle geçerlik ve güvenirlilik sağlanmıştır. Araştırmanın inandırıcılığını artırmak için katılımcılarla ilgili bilgiler açıkça sunulmuştur (Johnson ve Christensen, 2004). Veriler, üç farklı alan uzmanı tarafından değerlendirilmiş ve süreç boyunca uzmanlardan geri bildirim alınarak düzeltmeler yapılmıştır (Merriam, 2018). Ayrıca katılımcılarla görüşülerek katılımcı teyidi sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Veri kaynakları (katılımcı) çeşitlendirilerek çeşitleme (Triangulation)

sağlanmıştır (Patton, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Aktarılabilirlik için maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminden faydalanılmış ve katılımcı görüşleri doğrudan aktarılarak çeşitlilik sağlanmıştır (Merriam, 2018). Tutarlılık için farklı uzman görüşlerine başvurularak kodların tutarlılığı incelenmiş ve %90 oranında tutarlı olduğu görülmüştür (Merriam, 2018). Son olarak, teyit edilebilirlik için tüm veriler alan uzmanlarına sunulmuş (Erlandson ve ark., 1993; Yıldırım ve Şimşek, 2018) ve doğrudan kanıtlar sunularak, araştırmacı yorumlarının veriye dayalı olduğu vurgulanmıştır (Silverman, 2010).

3. Bulgular

Bu bölümde lisansüstü eğitimi almakta olan ve aynı zamanda bir iş yerinde çalışan öğrencilerin çalıştıkları kurumlarda ve eğitim aldıkları yükseköğretim kurumlarında karşı karşıya kaldıkları sorunlara, kendilerinden kaynaklanan sorunlara dair görüşlerine ve bu sorunları çözme yöntemlerine dair girişimlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Lisansüstü Öğrencilerinin Çalıştıkları Kurumlarda Karşılaştıkları Problemlerle İlgili Bulgular

Lisansüstü öğrencilerinin çalıştıkları kurumlarda karşılaştıkları problemleri belirlemek amacıyla katılımcılara "Lisansüstü eğitiminizden dolayı çalıştığınız kurumda karşılaştığınız problemler nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların bu soruya vermiş oldukları cevaplar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bulguların yorumlanmasında ise betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Lisansüstü öğrencilerinin çalıştıkları kurumlarda karşılaştıkları problemlerle ilgili görüşleri doğrudan alıntılarla örneklendirilip, kodlarla ilişkilendirilerek Tablo 2' de sunulmuştur.

Lisansüstü öğrencileri ile yapılan görüşmeler neticesinde öğrenciler çalıştıkları kurumlarda en sık izin alamama (f14), iş yükünün artırılması (f6), işe odaklanamama (f4), mobbing (f2) ve uzmanlık alanında değerlendirilmeme (f2) durumlarını birer problem olarak belirtmişlerdir.

3.2. Lisansüstü Öğrencilerinin Eğitim Gördükleri Yükseköğretim Kurumlarında Karşılaştıkları Problemlere İlişkin Bulgular

Lisansüstü eğitimi görmekte olan öğrencilerin eğitim gördükleri yükseköğretim kurumlarında karşılaştıkları problemleri saptamak için katılımcılara "Eğitim görmekte olduğunuz yükseköğretim kurumunda karşılaştığınız problemler nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Lisansüstü öğrencilerinin verdikleri cevaplar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bulguların yorumlanmasında ise betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Katılımcıların eğitim gördükleri yükseköğretim kurumunda karşılaştıkları problemlerle ilgili görüşleri doğrudan alıntılarla örneklendirilip, kodlarla ilişkilendirilerek Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 2. Lisansüstü öğrencilerinin çalıştıkları kurumlarda karşılaştıkları problemler

Kodlar	f	Örnek Alıntılar
İzin alamama: (K1,K3,K5,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K12 ,K14,K15,K16,K17)	14	K3:"Doktora çalışmasından dolayı istediğim şehre gitmek için izin alma konusunda sorunlar yaşıyorum."
İş yükünün artırılması: (K3,K9,K11,K12,K13,K17)	6	K9:"İki gün işte olmadığım için o boşluğu doldurmak için kendi görevim olmayan işler bana iletiliyor ve bu da psikolojik olarak beni olumsuz etkiliyor ve buna karşı çıkamadığım için özgüvenim sarsılıyor."
İşe odaklanamama: (K5,K9,K10,K15)	4	K5:"Yoğunluk nedeniyle odaklanma konusunda sorun yaşanmaktadır." "Mobbing: Bilimsel çalışmalarımın büyük kısmı arazi ve laboratuvar da geçtiği için sürekli odam kontrol edilmek suretiyle baskıya maruz kaldım. Oda telefonuma cevap vermediğim için disiplin cezasına çarptırıldım."
Mobbing: (K9,K10)	2	K1:"Doktora yapılan alanla ilgili bir işte değerlendirilmiyor olmak. Birimler arasında alanınıza uygun bir işe -birime- geçmek gibi bir seçenek olmaması."
Uzmanlık alanında değerlendirilmeme: (K1,K3)	2	

Tablo 3. Lisansüstü öğrencilerinin eğitim gördükleri yükseköğretim kurumunda karşılaştıkları problemler

Kodlar	f	Örnek Alıntılar
Derse devam: (K2,K4,K5,K6,K8,K9,K10,K11,K14,K15, K17)	11	K15:"...Bazı günlerde ise, okul müdürünün belirli planlamalarına uymaması durumunda doktora derslerine katılmakta zorlanıyorum."
Yetersiz danışmanlık: (K1, K3, K5, K7, K8, K10, K12, K13, K14, K17)	10	K1:"...Öğretim üyelerinin yetersiz yönlendirmesi, danışmanlığı..."
Fiziki alan yetersizliği (kütüphane, laboratuvar vs): (K1, K2, K3, K8, K9, K10, K12)	7	K12:"Fakültemize ait kütüphane ya da çalışma ortamı olmaması bir sıkıntı."
Ulaşım: (K4, K9, K14)	3	K14:"Farklı şehirde yaşadığım için kütüphaneye ulaşımım daha zor oluyor, istediğim zaman istediğim kaynağa ulaşabilme imkânım varken ulaşamıyorum."
Derslerin işleme biçimi ve yetersiz içerik: (K1, K11)	2	K11:"Doktora derslerinde uygulama ağırlıklı olması gereken derslerin tamamen teorik işlendiği durumlar var. Bu en büyük sorun."
Ders saatlerinin esnek olmayışı: (K1, K9)	2	K1:"Derslerin sadece gündüz saatlerinde olması ve akşam saatlerinde ders olmadığından çalışan bir birey olarak, derslere katılımda sorun yaşamam..."
Odaklanamama: (K7, K9)	2	K9:"Fiziksel olarak derslikler özellikle de soğuk Ankara kışında çok kullanışsız, soğuk ve karanlık bu yüzden üşüdüğüm için dersi çok etkili bir şekilde dinleyemiyorum."

Lisansüstü öğrencilerine eğitim aldıkları yükseköğretim kurumlarında karşılaştıkları problemlerle ilgili görüşleri sorulduğunda, derse devam (f:11), yetersiz danışmanlık (f:10), fiziki alanların yetersizliği (f:7), ulaşım (f:3), ders saatlerinin esnek olmayışı(f:2) ve odaklanamama(f:2) durumlarını sorun olarak belirtmişlerdir.

3.3. Lisansüstü Öğrencilerinin Kendilerinden Kaynaklı Olduğunu Düşündükleri Problemlere İlgili Bulgular

Lisansüstü öğrencilerinin kendilerinden kaynaklandığını düşündükleri problemleri belirlemek için katılımcılara "Eğitim sürecinizde kendinizden kaynaklandığını düşündüğünüz problemler nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan alınan yanıtlar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bulguların yorumlanmasında ise betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Katılımcıların kendilerinden kaynaklı

olduğunu düşündükleri problemlerle ilgili görüşleri doğrudan alıntılarla örneklenirilirip, kodlarla ilişkilendirilerek Tablo 4' te sunulmuştur.

Lisansüstü öğrencilerine eğitim gördükleri süreçte kendilerinden kaynaklı olduğunu düşündükleri sorunların neler olduğu sorulduğunda, motivasyon eksikliği (f:9), zamanı yönetememe (f:5), ekonomik yetersizlik (f:5), iş ve okulun farklı şehirlerde olması (f:4) ve girişken olmama (f:3) durumlarının kendilerinden kaynaklı olduğu yönünde görüş beyan etmişlerdir.

3.4. Lisansüstü Öğrencilerinin Karşılaştıkları Problemleri Çözmek İçin Yaptıkları Girişimlerle İlgili Bulgular

Lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları problemleri çözmek için ne tür girişimlerde bulduklarını belirlemek amacıyla katılımcılara "Karşılaştığınız problemleri çözmek için ne tür girişimlerde

bulunuyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları yanıtların analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bulguların yorumlanmasında ise betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Katılımcıların karşılaştıkları problemleri çözmek için yaptıkları girişimlerle ilgili görüşleri doğrudan alıntılarla örneklendirilip, kodlarla ilişkilendirilerek Tablo 5' te sunulmuştur.

Lisansüstü öğrencilerine karşılaşmış oldukları tüm bu problemlerin çözümüne ilişkin ne tür girişimlerde buldukları sorulduğunda, amirlerle iyi ilişkiler (f:6), motivasyon yükseltme çabası (f:6), kendini geliştirme (f:6), arkadaş ve yakın çevre desteği (f:5), danışmanla iletişim kurma (f:3), etkili zaman yönetimi (f:3) ve eylemde bulunmama (f:2) yanıtları alınmıştır.

Tablo 4. Lisansüstü öğrencilerinin kendilerinden kaynaklı olduğunu düşündükleri problemler

Kodlar	f	Örnek Alıntılar
Motivasyon eksikliği: (K3, K4, K7, K9, K10, K12, K13, K14, K16)	9	K4: "Manevi olarak kendimi güçsüz hissettiğim için hem işime hem de öğrenimime odaklanamıyorum. Kendimi motive eden bir neden bulmakta zorlanıyorum."
Zamanı yönetememe: (K1, K4, K7, K11, K15)	5	K15: "Bir öğretmen olarak, okul ve doktora eğitimini beraber götürmede bazen zaman sıkıntısı yaşadığımı söyleyebilirim."
Ekonomik yetersizlik: (K7, K9, K10, K12, K17)	5	K17: "Uzak ilde yaptığım lisansüstü eğitimim, maddi anlamda çok zorlayıcı olması yaşadığım en temel problemdir."
İş ve okulun farklı şehirlerde olması: (K5, K7, K9, K17)	4	K5: "Kendimle ilgili yaşadığım en büyük sorun çalışma alanımla eğitim gördüğüm okulun aynı şehirde olmamasıdır."
Girişken olmama: (K1, K10, K12)	3	K12: "Kendime güvenim yok. Çekingem biriyim, atılgan ve girişken değilim. Bazen ufak bile olsa düştüğüm olumsuz bir durumdan yada duyduğum olumsuz bir eleştiriden çok etkileniyorum."

Tablo 5. Lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları problemleri çözmek için yaptıkları girişimler

Kodlar	f	Örnek Alıntılar
Amirlerle iyi ilişkiler: (K5, K6, K8, K14, K16, K17)	6	K6: "Kurum müdürüm ve Hocalarımla ilişkilerimi saygı çerçevesinde olumlu yönde ilerletmeye çalışıyorum. Verilen izin ve gösterilen anlayışı suistimal etmediğimi göstererek güven kazanmaya çalışıyorum."
Motivasyon yükseltme çabası: (K3, K4, K5, K7, K9, K14)	6	K5: "Bir an önce bitirmek için motivasyonumu yüksek tutup elimden geleni yapmak..."
Kendini geliştirme: (K1, K3, K11, K13, K16, K17)	6	K13: "Doktora çalışmamla ilgili olabildiğince çok hocayla irtibata geçmeye, konuyla ilgili yayınları sürekli takip etmeye çalışıyorum. Bölümümle alakalı kongreler, konferanslar, çalıştaylar ve yaz/kış okullarına olabildiğince çok katılmaya gayret ediyorum."
Arkadaş-çevre desteği: (K4, K7, K8, K9, K12)	5	K7: "Bununla beraber çalıştığım kurumda da bazı hocalara danışarak onlarla danışmanımın yerini doldurmaya çalışıyorum."
Danışmanla iletişim kurma: (K3, K13, K17)	3	K17: "Ders hocalarımla yaşamış olduğumuz iletişim problemlerini aşmak için danışman hocamla görüşüyorum."
Etkili zaman yönetimi: (K3, K11, K15)	3	K11: "Haftalık plan ve okuma çizelgesi oluşturdum ve bu sistemi bir yaşam tarzı haline getirmek için çalışıyorum."
Eylemde bulunmama: (K10, K12)	2	K12: "Kendimden kaynaklanan sorunları çözmek için ise bir şey yapamıyorum. Yoğunluktan kendime ayıracak zamanım neredeyse hiç olmuyor. Sahip olduğum sorunların çözülmesi için ise zamana, uğraşa, emeğe, isteğe ihtiyaç var. Zamana bırakıyorum."

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın ilk alt problemi olan "lisansüstü eğitiminizden dolayı çalışmakta olduğunuz kurumda yaşadığınız problemler nelerdir?" sorusuna yönelik cevaplar incelendiğinde öğrencilerin ez fazla karşılaştıkları problemlerin başında "izin alamama, iş yükünün artırılması ve işe odaklanamama, durumlarının geldiği görülmektedir. Arabacı ve Akıllı (2013) yapmış oldukları çalışmalarında, izin alamama, iş yüklerinin ağır oluşu, işe yeterince vakit ayıramama gibi bu araştırmayla

paralellik gösteren sonuçlara ulaşmışlardır. Literatür incelendiğinde eğitim amacıyla iş yerinden izin alamamanın sıklıkla karşılaşılan bir problem olduğu anlaşılmaktadır (Nayır, 2011; Gömleksiz ve Yıldırım, 2013; Tumin ve ark., 2020; Avcı ve Akdeniz, 2021; Lyz ve ark., 2023). Azelin ve Abdul Majid (2009) ve Özmen ve Güç (2013) ise yine araştırmayla benzer şekilde iş yükünün iş yerinde karşılaşılan problemlerden biri olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu çalışmalar araştırma sonucuyla uyumludur.

Katılımcıların, eğitim süreçleri boyunca izin alma konusunda sorun yaşamalarının en büyük nedeni olarak mevzuatlarda çalışanların eğitim haklarıyla ilgili herkes için eşit ve yoruma kapalı maddelerin olmamasının olduğu düşünülmektedir (Tumin ve ark., 2020; Lyz ark., 2023). Bu durum ayrıca çalışan lisansüstü öğrencilere kurumlarında fazladan iş verilmesini de kısmen açıklar niteliktedir. Eğitim için izin almanın kurum yöneticileri tarafından bir hak olarak değil de işten kaytarma vasıtası olarak görülmesinin, çalışanlara daha fazla iş yükü olarak dönmesine sebep olduğu düşünülmektedir. Çalışanların yaptıkları işlere odaklanamamaları ise böyle bir durumun doğal sonucu olarak görülebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "eğitim gördüğünüz yükseköğretim kurumunda karşılaştığınız problemler nelerdir?" soruna yönelik katılımcılar en sık karşılaşıldığından en azı doğru; derse devam etmede zorlanma, danışmanın yetersiz rehberliği ve iletişim, fiziki alanların yetersizliği, ulaşımın zorluğu, ders saatlerinin çalışanlara göre düzenlenmemesi ve derse odaklanma sorunu yaşama yanıtlarını vermişlerdir. Avcı ve Akdeniz de (2021) çalışmalarında devam ve ders çakışmaları ile ilgili problemlerle karşılaşıldığı bulgusuna ulaşmışlardır. Arabacı ve Akıllı (2013)'nin araştırmasında ulaştığı danışmanla yetersiz iletişim, danışmanın eksik rehberliği ve iş ile ders programlarında yaşanan çakışma sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla benzeşmektedir. Yasmin ve ark. (2018) akademik zorluklar olarak saptamış oldukları öğretim üyelerinin rolü, zayıf iletişim becerileri ve müfredatla ilgili problemlere dair saptamaları bu çalışma bulguları ile örtüşmektedir. Özmen ve Güç (2013) ise çalışmalarında öğrencilerin danışmanla yetersiz iletişim, eksik rehberlik ve okula ulaşım bulgularına ulaşmıştır. Azelin ve Abdul Majid (2009)'in belirlediği yetersiz destek, zaman, ulaşım, odaklanma gibi zorluklar araştırmanın bulgularıyla uyumludur. Karaman ve Bakırcı (2010)'nin saptadığı ulaşım, kütüphane, araç gereç ve fiziki alanların yetersizliği ve danışmanla ilgili bulgular bu çalışma ile benzeşmektedir. Yine Gömleksiz ve Yıldırım (2013)'in çalışmalarında ortaya çıkan danışmanın eksik rehberliği, iletişim yetersizliği ve ulaşımında yaşanan zorluklar sonuçları bu çalışma ile paralellik göstermektedir. Bir diğer paralellik ise Nayır (2011)'in yapmış olduğu çalışmadaki derse devam etmede sıkıntı, iş ve okul programında çakışma, danışmanla iletişim yetersizliği, eksik rehberlik ve kütüphanelerin yetersiz olması sonuçlarında görmekteyiz. Bu çalışmalar araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

Çalıştıkları kurumlarda izin alma sorunu yaşayan öğrencilerin doğal olarak derse devam konusunda da problem yaşamaları tahmin edilebilir bir durumdur. Ancak bazı öğretim elemanlarının, kendilerinin de benzer süreçlerden geçtiği göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilere derse devam konusunda taviz vermez bir tavır takınmaları empati kurmadıklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca danışmanların öğrencilere eksik rehberliği ve iletişimde yaşadıkları problemler

birlikte ele alındığında öğrencilerin en çok ihtiyaç duydukları rehberliğe ulaşamamalarının önündeki engel olarak, yine öğretim elemanlarının öğrencilerle ilgili ön kabulleri sayılabilir. Çünkü öğretim elemanlarının öğrencilerin bilgi düzeyleri ile ilgili ön kabulleri, birçok konuda bilgi sahibi olduklarını varsayarak yeterince açıklamada, yönlendirmede bulunmadan görev ve ödevler vermelerine neden olabilmektedir (Makondo, 2010). Bu durum öğrencilerin özgüven eksikliğine ve kendini yetersiz hissetmesine neden olabilir. Ders programları hazırlanırken, çalışan öğrencilerin durumları göz önünde bulundurularak programın ders çeşitliliği ve sayısı yönünden zengin ve saatler konusunda esnek olmasına dikkat edilirse öğrencilerin hem çalıştıkları kurumlarda yaşadıkları sorunları en aza indirebileceği hem de derse devamlarını artırarak akademik olarak daha başarılı hale gelebileceği öngörülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre katılımcıların kendilerinden kaynaklandığını düşündükleri problemler çoktan aza doğru sırasıyla motivasyon eksikliği, zamanı yönetememe, ekonomik sıkıntı, iş ve okulun farklı şehirlerde olması ve yeterli girişkenlik gösterememe olarak saptanmıştır. Arabacı ve Akıllı (2013)'nin çalışmalarında ulaştıkları ekonomik sorunlar, aileye zaman ayıramama ve farklı şehirde eğitim alma gibi bulguları ile bu çalışmanın bulgularında benzerlikler vardır. Bu çalışmada belirlenen ekonomik sıkıntı, zamanı yönetememe ve farklı şehirde eğitim alma durumları katılımcılardan kaynaklı nedenlere bağlanırken, Arabacı ve Akıllı (2013)'nin çalışmalarında ise farklı nedenlere bağlanmıştır. Bu çalışmayla benzer şekilde Azelin ve Abdul Majid (2009), Nayır (2011), Özmen ve Güç (2013) ve Gömleksiz ve Yıldırım (2013) ise ayrı ayrı gerçekleştirdikleri çalışmalarında farklı sebeplerden dolayı da olsa lisansüstü öğrencilerinin ekonomik sıkıntılar yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Yasmin ve ark. (2018) öğrencilerin finansal, ailevi ve zaman yönetimi zorluklarını içeren durumsal zorluklarla karşı karşıya kaldıklarına yönelik tespitleri de bu çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir. Azelin ve Abdul Majid (2009) ise bu çalışmayla paralel olarak lisansüstü öğrencilerinin motivasyonlarıyla ilgili problemler yaşadıklarını belirlemişlerdir. Bu çalışmalar araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Çalıştıkları kurum ve eğitim gördükleri yükseköğretim kurumunda herhangi bir destek görmeyen lisansüstü öğrencilerinin iş ve okul hayatı arasında sıkışmışlık duygusu yaşayarak motivasyon eksikliği yaşamaları kaçınılmaz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bir aile hayatına sahip oldukları düşünüldüğünde zaman konusunda birçok işe yetişememeleri, farklı şehirde eğitim aldıkları da göz önünde bulundurulduğunda ekonomik olarak da sorunlar yaşamaları tahmin edilebilir bir durum olarak görülmektedir. Ancak iş, aile ve okul hayatında yeterli desteği görmeleri halinde lisansüstü öğrencilerinin etkili zaman ve bütçe planlamaları yaparak eğitim hayatlarını sürdürebilmelerinin mümkün olduğu düşünülmektedir.

Çünkü bireylerin ihtiyaç duydukları alanlarda desteklenerek psikolojik olarak güçlendirilmeleri, yaşamış oldukları zorlukları aşmalarında büyük öneme sahiptir (Zimmerman, 1995). Lisansüstü eğitim alanların maaşlarında yapılacak orantılı artışların hem çalışanların motivasyon düzeylerinin artmasını (Kondusova ve ark., 2022) hem de daha kalifiye hale gelmelerini sağlayarak kurumlarda sundukları hizmetlerin kalitesinin artmasını sağlayacağı öngörülmektedir.

Yine araştırmadan elde edilen bulgulara göre, lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları problemleri çözme girişimi olarak çoktan aza sıralandığında; izin için amirlerle iyi ilişkiler kurma, motivasyonu yüksek tutma, farklı kaynaklardan yararlanma, arkadaşlardan ve yakın çevreden destek alma, danışmanla iletişim kurma, zamanı etkili yönetme ve sorunların çözümü için herhangi bir şey yapmama sonuçlarına ulaşılmıştır. Çalışanların sırf eğitim hayatlarını devam ettirebilmek için amirleriyle iyi ilişkilerde bulunmaları, çalıştıkları kurumlardaki iklimi doğrudan etkileyeceği gibi çalışanların işlerini sevdikleri için değil zorunda oldukları için yapmalarına sebep olacağı düşünülmektedir (Deniz ve Çoban, 2017). Bu durum bireylerin kuruma olan bağlılıklarını zedeleyebilir. Bu durumun önüne geçmek için çalışanların özlük haklarında izin hakları güvence altına alınmalı ve keyfi uygulamaların önüne geçilmelidir. Kurumlarda sağlanan adalet duygusunun örgütsel bağlılığı artıracığı düşünülmektedir. Ayrıca lisansüstü eğitime başlayan öğrencilere kaynaklara ve danışman hocalara ulaşma konularında bilgilendirmeler yapılabilir. Son olarak danışman hocaların etkili iletişim ve rehberlik becerilerini artırmaları konusunda eğitim almaları sağlanabilir.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	K.Ç.	S.A.
K	50	50
T	50	50
Y	50	50
VTI	50	50
VAY	50	50
KT	50	50
YZ	50	50
KI	50	50
GR	50	50
PY	50	50
FA	50	50

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi, FA= fon alımı.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Araştırmada veri toplama işlemi Iğdır Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığından alınan etik kurul izin yazısı ile gerçekleştirilmiştir (Tarih: 29 Aralık 2020, Sayı: 2020/33). Çalışma sürecinde etik kurallara bağlı kalmıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Çalışmada herhangi bir dış destek ya da fondan yararlanılmamıştır.

Kaynaklar

- Amstamski S. 1992. Between history and method. Springer, Dordrecht, Netherland, pp: 9-26.
- Arabacı İB, Akılı C. 2013. Lisansüstü öğretimde öğrenci sorunları. İçinde: VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu 14-15 Mayıs, Sakarya, Türkiye, pp: 124.
- Avcı F, Akdeniz EC. 2021. Lisansüstü eğitimlerine devam eden okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin lisansüstü eğitime ilişkin görüşleri, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. JRES, 8(1): 122-141.
- Azelin MN, Abdul Majid F. 2009. A case study on the challenges of postgraduate TESL Adult Learn, 3(6): 1-19.
- Balcı A. 2015. Sosyal bilimlerde araştırma. PegemA Yayıncılık, Ankara, Türkiye, pp: 398.
- Boneva T, Golin M, Rauh C. 2022. Can perceived returns explain enrollment gaps in postgraduate education?. Labour Econ, 77: 101998.
- Creswell JW. 2014. Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları. Eğiten Kitap. Ankara, Türkiye, pp: 116.
- Çalışoğlu M, Yalvaç AS. 2019. The difficulties that the teachers who continue master of science education experience. IES, 12(4): 100-109.
- Deniz M, Çoban R. 2017. Örgütsel iklimin çalışan bağlılığına etkisi ve bir araştırma. Birey Toplum Sos Bil Derg, 6(2): 49-72.
- Dikmen M, Tuncer M. 2016. Lisansüstü eğitim yapan öğrencilerin danışmanlarından beklentileri: Eğitim bilimleri bölümü anabilim dalları örneği. IV. Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi Bildiriler Kitabı, 27-30 Ekim, Antalya, Türkiye, pp: 270-283.
- Donina IA, Lyakh YA, Khachaturova KR. 2022. Role of educational institutions in shaping the ecosystem of the region. International Scientific and Practical Conference Strategy of Development of Regional Ecosystems "Education-Science-Industry"(ISPCR 2021), December 7-8, Veliky Novgorod, Russia, pp: 570-578.
- Erlanson DA, Harris EL, Skipper BL, Allen SD. 1993. Doing naturalistic inquiry: A guide to methods. Sage Publications, Thousand Oaks, US, pp: 224.
- Gloria IN, Nonye EC, Chinyere OS, Chima IR. 2016. Students' challenges in postgraduate research: The case of National Open University of Nigeria. IJIR, 2(9).
- Gömlüksiz MN, Yıldırım F. 2013. Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin görüşleri. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, 14-15 Mayıs, Sakarya, Türkiye, pp: 68-74.
- Hormio S, Reijula S. 2024. Universities as anarchic knowledge institutions. Soc Epistemol, 38(2): 119-134.
- Igun SE. 2010. Difficulties and motivation of postgraduate students in selected Nigerian universities. LPP Paper, 20210: 369.
- Johnson B, Christensen L. 2004. Educational research: quantitative, qualitative and mixed approaches. Pearson

- Education Inc, California, US, pp: 621.
- Karakütük K. 1989. Türkiye’de lisansüstü öğretim, sorunları ve çözüm önerileri. *JFES*, 22(1): 505-528.
- Karaman S, Bakırcı F. 2010. Türkiye’de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *SBAD*, 5(2): 94-114.
- Karasar N. 2005. Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Türkiye, pp: 368.
- Kondusova YV, Venetseva NV, Gridneva LG, Karpukhin GN. 2022. A system of financial and non-financial rewards as a tool for increasing motivation for professional improvement. *Method Technol Contin Profes Educ*, 2: 42-45.
- Kubalskiy O. 2022. Implementing scientific education in the universities and attracting talented youth to science. *Filos Osv*, 28(2): 118-128.
- Levchenko O, Dyak T, Hrytsiuk Y. 2021. The elite of the information society: challenges of modern world. *EHS SS*, 2: 86-97.
- Lincoln YS, Guba EG. 1985. *Naturalistic inquiry*. SAGE, California, US.
- Lyz NA, Istratova O, Golubeva EV. 2023. Working students: Educational success and subjective well-being. *Vysš obraz Ross*, 32(2): 80-96
- Makondo L. 2010. University students are being failed by the ‘qualified’: Cry from seven African universities. *PTSE*, 5(3): 263-276.
- Mariano LJ, Potane J. 2022. Benefits and difficulties of postgraduate student-researchers: A qualitative inquiry. *IJSSHI*, 9(03): 6852-6861.
- Merriam SB. 2018. Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, Türkiye, pp: 308.
- Moonsamy A. 2020. Postgraduate education: personal, organisational and higher educational barriers experienced by radiographers in KwaZulu-Natal. PhD Thesis, Durban University of Technology, Faculty of Health Sciences, Durban, South Africa, pp: 65.
- Nayır F. 2011. Eğitim bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan müfettiş, okul yöneticisi ve öğretmenlerin sorunları. *AÜEBFD*, 44(2): 199-222.
- Öğün MN, Öznacar B, Tatar A, Debeş G. 2020. Information technologies and reaching to information society. *REICE*, 8(16): 412-449.
- Özmen ZM, Güç FA. 2013. Doktora eğitimi ile ilgili yaşanan zorluklar ve baş etme stratejileri: Durum çalışması. *J Higher Edu Sci*, (3): 214-219.
- Patton MQ. 2005. *Qualitative research*. John Wiley & Sons, Ltd., New York, US, pp: 688.
- Patton MQ. 2018. Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. Pegem Akademi, Ankara, Türkiye, pp: 684.
- Potas N, Akçıl Ok M. 2020. Örneklem yöntemleri. İçinde Erçetin Ş, Ş, Editör. *Araştırma Teknikleri*. Nobel Yayıncılık, Ankara, Türkiye, pp: 143-162.
- Ruano-Borbala JC. 2017. Technology, science and society: Norms, cultures, and institutions matter. *JIE&M*, (1): 3-8.
- Schieffer A, Lessem R. 2016. *Integral development: Realising the transformative potential of individuals, Organisations and societies*. Routledge, England, UK, pp: 543.
- Silverman D. 2010. *Doing qualitative research*. Sage Publication, CA, US, pp: 656.
- Stake RE. 2005. Qualitative case studies. In Denzin N. K, Lincoln Y. S, Editors. *The Sage handbook of qualitative research*. Sage Publication, Thousand Oaks, CA, US, pp: 992.
- Tomashevska TV. 2018. Features of the competence of the political and governing elite in the information society. *Asp Pub Upr*, 6(11-12): 13-20.
- Topal M, Sağlam Hİ, Akgün ÖA. 2017. Lisansüstü öğrencilerin ve öğretim elemanlarının gözünde lisansüstü eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. VIII. International Graduate Education Symposium Proceeding Book, 11 - 12 Mayıs, Girne, Cyprus-KKTC, pp: 109-117.
- Torun Ateş Z, Telli B, Aras T, Beyaztaş H. 2023. Lisansüstü eğitim yapan öğretmenlerin yaşadığı sorunlar, *ASR J*, 8(50): 2862-2870.
- Tumin T, Faizuddin A, Mansir F, Purnomo H, Aisyah N. 2020. Working students in higher education: Challenges and solutions. *AJIE*, 4(1): 79-89.
- Wisker G, Robinson GD, Leibowitz B. 2019. The purpose and impact of postgraduate knowledge. *Stud Grad Postdr Educ*, 10(3): 160-172.
- Yasmin F, Saeed M, Ahmad N. 2018. Challenges faced by postgraduate students: A case study of a private university in Pakistan. *JEHD*, 7(1): 109-116.
- Yates TM, Tyrell FA, Masten AS. 2015. Resilience theory and the practice of positive psychology from individuals to societies. In *Positive psychology in practice: promoting human flourishing in work, health, education, and everyday Life*, ed. Stephen Joseph, John Wiley & Sons, Hoboken, US, pp: 773-788.
- Yıldırım A, Şimşek H. 2018. *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye, pp: 448.
- Yin RK. 2012. *Applications of case study research*. Sage, Thousand Oaks, US, pp: 264.
- Yin RK. 2009. *Case study research: Design and methods*. Sage, Thousand Oaks, US, pp: 312.
- Yök. 2016. Lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=21510&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (erişim tarihi: 19 Kasım 2023).
- Yök. 2024. Yök istatistikleri. URL: <https://istatistik.yok.gov.tr/> (erişim tarihi: 19 Mart 2024).
- Zimmerman MA. 1995. Psychological empowerment: Issues and illustrations. *Am J Commun Psychol*, 23: 581-599.

DETERMINING THE EFFECT OF THE SOCIAL RELATIONS OF PEOPLE WITH SUBSTANCE USE DISORDER ON THE TREATMENT PROCESS

Tuğçe ORAL^{1*}, Müge ENSARİ ÖZAY²

¹Üsküdar University, Institute of Health Sciences, Department of Occupational Health and Safety, 34662, Istanbul, Türkiye

²Üsküdar University, Faculty of Health Sciences, Department of Occupational Health and Safety, 34662, Istanbul, Türkiye

Abstract: The aim of this study is to examine the effect and relationship of people with substance use disorder to struggle with addiction and to be together with their family or social environment during treatment. In the research, common parameters related to family or social environment were determined and statistical data were created by using the qualitative data in the Narcologist report published in Türkiye in 2018-2022. The research findings were created with the participation of people with substance use disorders who applied to the police departments for any reason in Türkiye. According to the results of the research, those who want to get rid of substance addiction were evaluated with different groups. For example: those who want to get rid of substance addiction-those who accept that their social relations have deteriorated, those who want to get rid of substance addiction-who are married, those who work in any job-who accept that their social relations etc. According to the analysis, it has been determined that there is a linear proportion between these groups. In addition, the findings of the study were supported by the literature, emphasizing that health representatives, family members and social environment should be in a holistic approach in the fight against addiction. The contribution of this study is to identify the common points of people with substance addiction and express their opinions, and provide guidance on the current situation and expectations in the fight against addiction. The secondary contribution includes suggestions that will contribute to future research in this field and the development of complementary treatment methods by examining the findings with a theoretical framework.

Keywords: Combating addiction, Family or social environment impact, Substance use disorder, Effect of social environment, Treatment process with addiction

*Corresponding author: Üsküdar University, Institute of Health Sciences, Department of Occupational Health and Safety, 34662, Istanbul, Türkiye

E mail: tgcmylmz@gmail.com (T. ORAL)

Tuğçe ORAL <https://orcid.org/0000-0003-1795-1550>

Müge ENSARİ ÖZAY <https://orcid.org/0000-0002-4785-5503>

Received: May 24, 2024

Accepted: June 13, 2024

Published: July 15, 2024

Cite as: Oral T, Ensari Özay M. 2024. Determining the effect of the social relations of people with substance use disorder on the treatment process. BSJ Pub Soc Sci, 7(2): 72-77.

1. Introduction

1.1. Substance Addiction and the Process

It is possible to talk about addiction in case of deprivation that people feel when the products or substances they use decrease, their desire to gradually increase the dose or the presence of any unsuccessful quitting efforts. Dependence; It can be defined as a condition that causes personal or social problems by causing loss of self-control in the individual, which causes many diseases due to its repetitiveness (Yigitbas, 2022). Although addiction is a process development, it varies according to the physical, mental and social environment and family relations of the people.

Social impulses such as peer influence, raising awareness and attracting attention, which have increased with the effect of developing technology and social media use in recent years, have been encouraging to try alcohol and substance use. Contrary to what is known, according to previous studies, it can be said that alcohol and substance use disorder is widespread and gradually

increasing in people who have a high socioeconomic level, have a job or have a high school education level or higher.

Substance abuse can occur in the form of both physical and psychological dependence. Physical dependence is characterized by the symptoms that occur in the body of the person when the substance use is stopped. For example, when a person with alcohol or substance addiction quits, common symptoms are listed as tremor, sweating, nausea, restlessness and sleep problems (Kahraman, 2019). Psychological addiction is defined as a strong desire to use the substance. In general, the process that most affects people in the fight against addiction is to decide not to use it, to be able to resist this situation and to struggle with emotional disorders.

There are different methods such as psychotherapy, drug therapy, support groups, lifestyle changes and integrative therapy in the fight against substance abuse. Psychotherapy is a root cause research method applied to investigate the root causes of addiction and to change

the thought and behavior patterns of the person. Although Cognitive Therapy (CBT) is primarily preferred in the treatment of substance addiction, motivational studies, family and group therapies are also applied as complementary therapy methods (Şenormancı et al., 2010). Lifestyle Changes with Support Groups are managed by people who have successfully completed the fight against addiction, and provide a strong support network for sharing experiences and creating healthy lifestyle changes in groups that include people in the treatment process (Özdemir and Taşçı, 2013). Integrative Therapy is defined as a treatment plan that combines methods such as necessary drug use, psychotherapies and lifestyle changes according to the individual needs of the person and the type of addiction (Güleç and Gümüş, 2018). In addition, it is of great importance for addicts to have a supportive family and social environment during treatment in the fight against substance addiction.

1.2. Social Life and Support in Fighting Addiction

During the treatment of people struggling with addiction; the support and motivation provided by family members, work and social friends will make the person feel stronger, be enthusiastic about individual changes and continue the effort to get rid of addiction. Individuals who feel that they receive emotional support from their social environment can share their problems more comfortably and develop healthy communication skills by easing the emotional burden they carry. In addition, the social environment with which he is in effective communication will increase his resistance against addiction and will help him to maintain his new lifestyle. Thus, it will reduce the risk of relapse and relapse to substance use.

In his study on the effect of families on the fight against addiction, Mutlu (2013) emphasized that the inclusion of parents in the treatment process of young individuals with substance use disorder is the most important factor that increases success. Mutlu (2013) mentioned that the families of addicts should be informed about substance use, possible conflicts should be resolved and they should be educated about effective communication especially during the treatment process. The effect of the addiction process and family relations was examined by Yaman (2014) by conducting semi-structured interviews with 10 different young individuals between the ages of 15-25. According to the results of the research, it was stated that young people with substance addiction feel more secure when their family relationships are healthy and sufficient, and their desire to use drugs decreases. In the same study, it was revealed that alcohol or substance use decreased according to the extent of the social time spent with their families by young people struggling with addiction. In a book published by Duyan and Gövebakan (2021), the relationships and interactions of substance addicts with their families are discussed. It has been emphasized that in families where communication within the family is adequate and healthy, young people are prevented from turning to different searches during

adolescence, and it reduces the behavior of turning to substance use. In a qualitative study conducted by Erükçü Akbaş and Mutlu (2016), inferences were made from the experiences of 9 people with substance addiction. According to the results of the research, they stated that these people were left alone after they started using substances, they were socially excluded, and that people's approach to them with contempt and regret created a desire for more substance use. In another study conducted by Aşar et al. (2016), a questionnaire form "Perceived Social Support Scale and Self-Esteem Inventory" was applied to 100 people who applied to a state hospital in Türkiye for treatment. According to the results of the questionnaire forms applied, a comparison was made between the socio-demographic characteristics and the mean score of the social support scale perceived from the family. According to the results of the comparison, it has been determined that the average score of married individuals, who are among those who struggle with addiction, who work in a job and who feel the support of their families, is high. In addition, in the same study, it was emphasized that continuing the profession, being connected to a social environment and purpose are important factors in the formation of social support and self-confidence, and that these people should be supported socially instead of being fired.

When we look at the studies in the literature in the fight against addiction, the positive effect of a supportive environment in which social life, environment and family are together on the treatment process of people struggling with addiction is emphasized.

2. Materials and Methods

Narcologist reports published by the Presidency of Fight Against Narcotic Crimes in Türkiye were used as data source in the study (Narcologist, 2023). Narcologist reports for the years 2018-2022 published were examined on a yearly basis, and common parameters that could be data sources for each year were determined (Narcologist, 2023). The most important limitation of the data published in the narcologist reports is that the data were collected when the substance addicts, who constitute the research sample, were in the police stations for any reason. It contributes to our ability to comment on the current situation throughout the country by only making predictions.

3. Results

According to the Narcologist report data published between 2018 and 2022, the common parameters on a yearly basis are; it consists of the total number of people, gender distribution, marital status, those who work in a regular job, those who want to get rid of addiction and those who state that their social relations have deteriorated.

Looking at Figure 1, it is seen that male individuals tend to have more substance use disorders. It is thought that

this is due to the fact that men feel more courageous than women, willing to take risks and need to prove themselves individually, according to social norms and pressures. In addition, the fact that male individuals are shy than female individuals in hiding their feelings and meeting their emotional support needs causes stress, depression, etc. may want to use drugs to cope with situations. Substance use preference is an individual orientation, and the interpretation made according to gender distribution is aimed at explaining general trends. When Figure 2 is examined, 55% of substance addicts in 2018; of 68.30% in 2019; of 68.70% in 2020; 2021 71.40%; it has been calculated that 71.50% of them live with their families in 2022. It can be generalized that people with substance use disorders mostly live with their families. However, this shows that the person struggling with addiction is alone in coping with the emotional problems they experience. Situations such as lack of communication within the family and coping with problems and not providing enough information about the real dangers of drug use by the family can trigger people's desire to explore. In short, the main factor that living together with the family can prevent the choice of

substance use can be stated as the situations in which effective communication or sharing is in question. When the yearly data of the number of substance addicts registered between 2018 and 2022 are examined; It was determined that 38.8% in 2018, 56% in 2019, 38.8% in 2020, 34.4% in 2021 and 35.5% in 2022 wanted to get rid of addiction (Figure 3). In addition, it is seen that there is a direct proportion between wanting to get rid of substance addiction and addicts who accept that their social relations have deteriorated. According to the data published between 2018 and 2022, the relationship between individuals struggling with addiction and married individuals is given in Figure 4. In our society, marriage is known as a situation that strengthens family ties and indirectly increases responsibilities. By focusing on the families and marriages of individuals who use drugs, they may want to stop using drugs in order to reduce the damage caused to the family order or to restore the quality of communication and relationship with their spouses. The fact that married individuals are together as the person who requests help in this regard and supports them in the process contributes positively to the treatment.

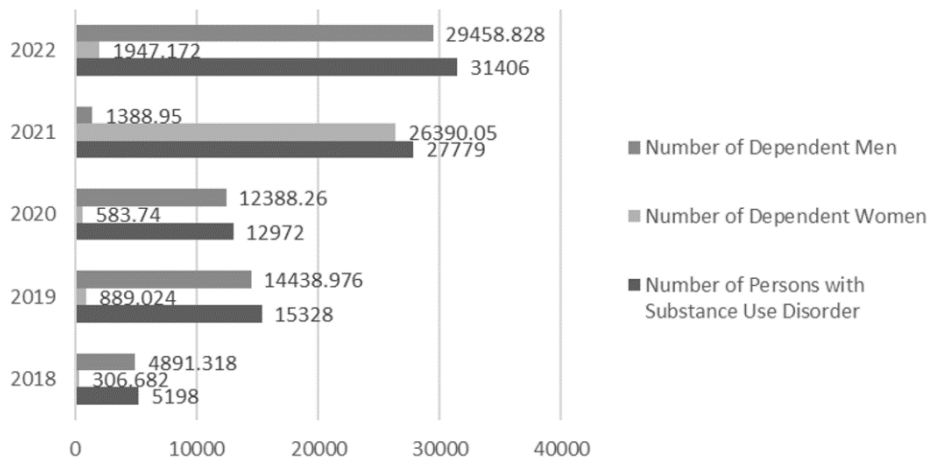

Figure 1. Substance abuses and gender distribution.

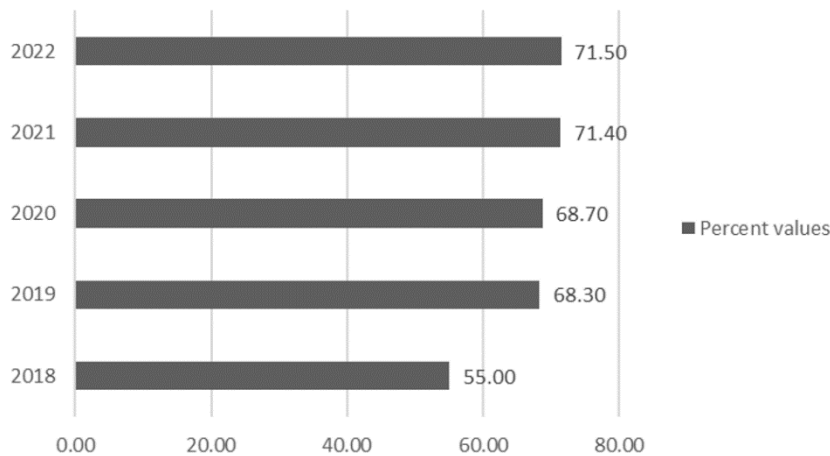

Figure 2. Percentage distribution of people living with their families.

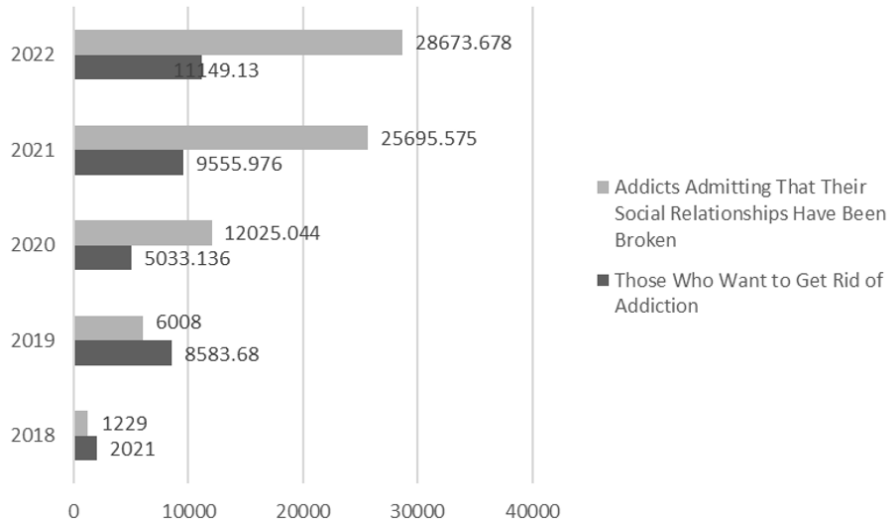

Figure 3. The relationship between those who accept their social relationships have been deteriorated and those who want to get rid of addiction.

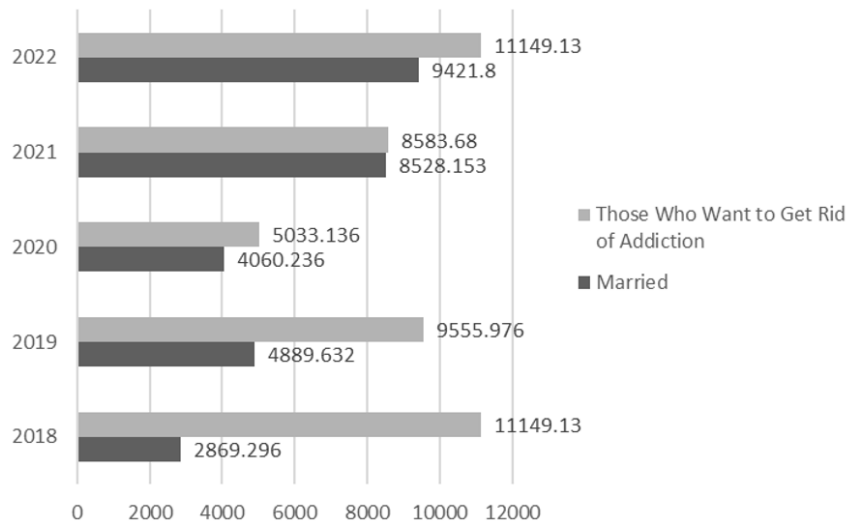

Figure 4. Those who are married and want to get rid of addiction.

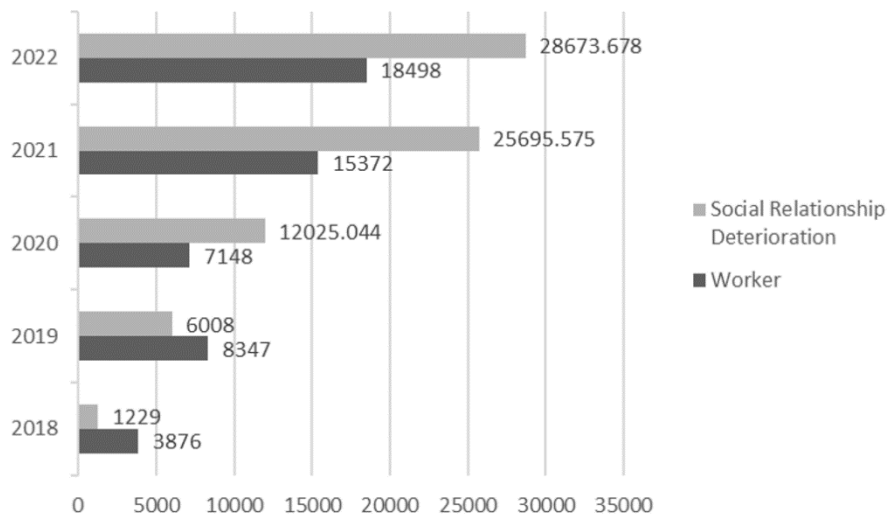

Figure 5. Employees in any job and people whose relationships with their social environments deteriorated.

When analyzed on a yearly basis according to the number of people with substance use disorders; 23.64% compared to 2018, 39.19% compared to 2019, 92.7% compared to 2020, 92.5% compared to 2021, 91.3% compared to 2022 He admitted that his relations with his social environment had deteriorated. The data showing the direct proportion among these people who continue in a job and whose social environment and relations have deteriorated are given in Figure 5.

Looking at Figure 5, it has been determined that the fact that people with substance addiction are working in any job does not prevent the deterioration of their relations with their social environment, and it increases in direct proportion. As a matter of fact, individuals with substance use disorder regardless of their occupation; they may turn to substance use as a stimulant in order to increase their work performance under stressful work life or intense pressure, or to prolong their sobriety during night work (Topaloğlu, 2014).

4. Discussion

Considering the limited number of people with substance addiction between the years 2018-2022, it is seen that the effect of social relations is an important factor in the fight against addiction. It has been determined that people struggling with addiction generally accept that they are addicted and at least 34% of them want to get rid of substance addiction every year. Social support and interaction in the fight against addiction play an important role in the process of recovering from substance addiction. In a study conducted by Tektaş Soy and Zorlu (2020), the perceptions of social exclusion of people with substance addiction were examined and 84.5% of the people who participated in the research stated that they were excluded by their environment because they used drugs. Since the feeling of social exclusion of addicts is related to drug use, holistic treatment methods including family, health representatives and social environment have been proposed to eliminate the perception of social exclusion. Altuntaş et al. (2019) investigated the effect of teamwork with moral support in the treatment of substance addiction and emphasized that medical intervention is the first considered treatment method, but this situation reduces the potential for positive results when used alone. Aktan Mutlu (2019) conducted a study with 80 patients who were treated in Bursa State Hospital Amatem Clinic. According to the results of the research, it was mentioned that it is an effective method for patients to know that they are being supervised and controlled so that they can continue their treatment and regularly attend health examinations. eg. telephone transfers or home visits, etc. According to the findings of a study conducted with a group struggling with addiction, it was determined that unmarried addicts were twice as likely to relapse compared to married addicts (Walter et al., 2006). In a different study, it was determined that the social follow-up of the addicted person accelerates the

purification process in the fight against addiction, which is carried out in cooperation with the family (Yücel et al., 2020).

5. Conclusion

In this study, the effect of social relations of people struggling with addiction during the treatment was tried to be emphasized. Looking at the research data, it has been determined that 94% of people with substance use disorder are male, with an average of 66% living with their families. Here, it has been emphasized by the studies in the literature that the most important factor is that living with the family can prevent the possibility of being an addicted individual only with effective communication and sharing within the family. It is seen that the reasons such as the deterioration of social relations and the inability to continue any work strengthen the desire to quit. The fact that addicted people accept the problem together with their families or social close circle and cooperate in the treatment process is an important factor in the positive progress of the process in the fight against addiction. In short, although alcohol or substance addiction is a process that starts individually, the treatment and the process of getting rid of this habit will make a positive contribution to the individual's ability to continue his life from where he left off.

Author Contributions

The percentage of the author(s) contributions is presented below. All authors reviewed and approved the final version of the manuscript.

	T.O.	M.E.Ö.
C	50	50
D	50	50
S	30	70
DCP	50	50
DAI	50	50
L	70	30
W	70	30
CR	30	70
SR	50	50

C=Concept, D= design, S= supervision, DCP= data collection and/or processing, DAI= data analysis and/or interpretation, L= literature search, W= writing, CR= critical review, SR= submission and revision.

Conflict of Interest

The authors declare that there is no conflict of interest.

Ethical Consideration

Ethics committee approval was not required for this study because of there was no study on animals or humans. The authors confirm that the ethical policies of the journal, as noted on the journal's author guidelines page, have been adhered to.

References

- Aktan Mutlu E. 2019. Factors affecting quality of life of individuals with alcohol-substance addiction. Cyprus Turkish J Psychiat Psychol, 2019(Cyprus Turkish J Psychiat Psychol Congress Special Issue): 50-52.
- Altuntaş M, Öztürk E, Arıkan S. 2019. Execution of spiritual support with teamwork in substance addiction treatment. J Soc Sci, 3(5): 195-207.
- Avşar G, Filiz KOC, Aslan G. 2016. Social support and self-esteem in substance abused patients. Acıbadem Univ J Health Sci, 1: 44-49.
- Duyan V, Gövebakan R. 2021. Substance abuse and family. Yeni İnsan Publishing House, İstanbul, Türkiye, pp: 45.
- Erükçü Akbaş G, Mutlu E. 2016. Addiction and treatment experiences of people treated for substance addiction. Society Soc Work, 27(1): 101-122.
- Güleç S, Gümüş K. 2018. The effect of using complementary and integrated (integrative) methods on patient satisfaction in multiple sclerosis patients. J Int Soc Res, 11(56): 367-375.
- Kahraman B. 2019. Comparison of individuals' profiles of alcohol and substance addicted outpatients' and their neuropsychological test performances. MSc Thesis, Kocaeli University, Institute of Health Sciences, Kocaeli, Türkiye, pp: 61.
- Mutlu E. 2013. The role of the family in substance abuse. J Medic Soc Work, 2: 13-17.
- Narcologist. 2023. Narcologist report for the years 2018-2022: Turkish National Police Department of Combating Narcotic Crimes: URL: <https://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar> (accessed date: June 02, 2023).
- Özdemir Ü, Taşcı S. 2013. Psychosocial problems and care in chronic diseases. J ERU Fac Health Sci, 1(1): 57-72.
- Şenormancı Ö, Konkan R, Sungur MZ. 2010. Internet addiction and cognitive behavioral therapy. Psychiatry, 11: 261-268.
- Tektaş Soy İ, Zorlu S. 2020. The relationship between self-esteem and perceptions of social exclusion in individuals diagnosed with substance addiction. J Ege Univ Fac Nurs, 36(2): 73-86.
- Topaloglu MM. 2014. The level of attention and related factors among night shift nurses. MSc Thesis, İstanbul University, Institute of Health Sciences, İstanbul, Türkiye, pp: 98.
- Walter M, Gerhard U, Duersteler-Macfarland K, Weijers HG, Boening J, Wiesbeck G. 2006. Social factors but not stress-coping styles predict relapse in detoxified alcoholics. Neuropsychobiol, 54(2): 100-106.
- Yaman OM. 2014. Opinions of young drug addicts on family relations: Esenler-Bağcılar example. Addicta: Turkish J Addict, 1(1): 99-132.
- Yigitbas C. 2022. Substance addiction in children within primary approaches and children's right. J Child Devel, 5(9): 86-95.
- Yücel FN, Doğan K, Pamir RN, Erkuş S, Keşir Ü, Zengin O. 2020. Self-esteem, perceived social support and coping strategies in alcoholic addicted individuals: The case of alcoholics anonymous. J Medic Soc Work, 15: 50-64.

Open Access Journal
e-ISSN: 2618 – 6640

Araştırma Makalesi (Research Article)

Cilt 7 - Sayı 2: 78-88 / Temmuz 2024
(Volume 7 - Issue 2: 78-88 / July 2024)

BLACK SEA JOURNAL OF PUBLIC AND SOCIAL SCIENCE'DE YAYIMLANAN MAKALELERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Sema İrem ORHAN^{1*}, Abdullah AYDIN²

¹Kastamonu University, 37100, Kastamonu, Türkiye

²Kastamonu University, Faculty of Education, Department of Mathematics and Science Education, 37200, Kastamonu, Türkiye

Özet: Dergiler, alanyazında yapılan bilimsel çalışmaları okuyuculara ulaştırmada önemli bir yere sahiptirler. Bunlardan biri olan Black Sea Journal of Public and Social Science (BSJPSS) dergisi bibliyometrik açıdan ele alınarak, 2018-2023 yılları arasında dergide yayımlanmış 68 makale analiz edilmiştir. Dergide yayımlanan makaleler bibliyometrik yaklaşımla incelenerek çeşitli açılardan karşılaştırmalar yapılmış ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bağlamda BSJPSS dergisindeki makalelerin kabul/ret oranları, yayın eğilimi, yıllara göre değişimi, görüntülenme ve indirilme sayıları, yayın dili, anahtar kelimelerin dağılımı, yazarlık durumları, yazarların unvanına göre dağılımı, coğrafi dağılımı, yazarların çalıştıkları kurumlara göre dağılımı, sayfa ve kaynakça sayılarına göre dağılımı açılarından incelenmiştir. Araştırmanın bazı bulguları şunlardır: Dergide yayımlanan makalelerin büyük çoğunluğu araştırma makalesi türünde ve İngilizce dilinde yayımlanmıştır. Makalelerin kabul oranı yüksek ve yazarlarının büyük çoğunluğu doktora mezunundan oluşmaktadır. Sayı başına ortalama makale sayısı 5,67 ve makale başına ortalama atıf sayısı 1,34'tür. BSJPSS'de makale başına düşen kaynakça sayısı 24,07 olarak tespit edilmiştir. Makalelerin coğrafi dağılımında en fazla Türkiye'den, Türkiye'deki iller açısından bakıldığında ise Samsun olduğu görülmüştür. Makalelerin yazarlarının çalıştığı kurumlar arasında en fazla Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin, yazarlar arasında Farhood Golmohammadi'nin ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Derginin okuyucularının eriştiği makaleleri görüntülemeye kıyasla indirmeyi tercih ettiği belirlenmiştir. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin makale başına ortalama anahtar kelime 4,87, ortak yazarlık 2,06, makale başına ortalama sayfa sayısı 8,5 ve makalelerin toplam kaynakça sayısı 1837 olarak bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Black Sea Journal of Public and Social Science, Bibliyometrik analiz, Makale, Bilimsel dergi

Bibliometric Analysis of Articles Published in Black Sea Journal of Public and Social Science

Abstract: Journals have an important place in delivering scientific studies in the literature to readers. One of these, the Black Sea Journal of Public and Social Science (BSJPSS), was examined from a bibliometric perspective and 68 articles published in the journal between 2018 and 2023 were analyzed. The articles published in the journal were examined with a bibliometric approach, comparisons were made from various aspects and some conclusions were reached. In this context, acceptance/rejection rates of the articles in the BSJPSS journal, publication trend, change over the years, number of views and downloads, publication language, distribution of keywords, authorship status, distribution of authors by title, geographical distribution, distribution of authors according to the institutions they work for, number of pages and bibliography were examined in terms of their distribution. Some findings of the study are: The majority of the articles published in the journal were research articles and published in English. The acceptance rate of the articles is high and the majority of the authors are PhD graduates. The average number of articles per issue is 5.67 and the average number of citations per article is 1.34. The number of references per article in BSJPSS was determined as 24.07. It was seen that the geographical distribution of the articles was mostly from Türkiye, and in terms of provinces in Türkiye, Samsun. It was determined that Ondokuz Mayıs University was the most prominent among the institutions where the authors of the articles worked, and Farhood Golmohammadi stood out among the authors. It was determined that the journal's readers preferred to download the articles they accessed rather than viewing them. The average keywords per article of the articles published in BSJPSS were 4.87, co-authorship was 2.06, the average number of pages per article was 8.5, and the total number of bibliographies was 1837.

Keywords: Black Sea Journal of Public and Social Science, Bibliometric analysis, Article, Scientific journal

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Kastamonu University, 37100, Kastamonu, Türkiye

E mail: iorhan@kastamonu.edu.tr (S. İ. ORHAN)

Sema İrem ORHAN <https://orcid.org/0000-0002-4554-1439>

Abdullah AYDIN <https://orcid.org/0000-0003-2805-9314>

Gönderi: 06 Haziran 2024

Kabul: 30 Haziran 2024

Yayınlanma: 15 Temmuz 2024

Received: June 06, 2024

Accepted: June 30, 2024

Published: July 15, 2024

Cite as: Orhan Sİ, Aydın A. 2024. Bibliometric analysis of articles published in Black Sea Journal of Public and Social Science. BSJ Pub Soc Sci, 7(2): 78-88.

1. Giriş

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin göstergelerinden biri olarak nitelendirilen bilimsel yayınlar, kısaca bilim insanlarının özgün araştırma sonuçlarının, belirli bilimsel yazım kuralları doğrultusunda yazılı hale getirildiği raporlardır (Al, 2008). Büyük emek sarf edilen ve uzun süren çalışmalar sonucunda ortaya çıkan bilimsel

araştırmalar için araştırmanın yayınla taçlanması önemli bir aşama olup (Kızılay, 2015), bu sayede elde edilen bilimsel gelişmeler de yeni nesillerle buluşma fırsatı bulabilmektedir (Rousseau, 2002). Ülkelerin öz değerleri doğrultusunda benimsedikleri ve inşa ettikleri bilimsel politikalar çerçevesinde üretilen bilimsel yayınlar; dergi, kitap, bildiri, tez, teknik raporlar ve internet kaynakları

aracılığı ile okuyuculara ve araştırmacılara ulaştırılmaktadır (Acar ve Bektaş, 2021). Bunlardan dergi kategorisi içerisinde yer alan bilimsel hakemli dergiler; bilimsel araştırmaların makale türünde, belirli yazım kuralları çerçevesinde ve yılda belirli sayıda basıldığı bilimsel yayın türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Küçük ve ark., 2008). Bu dergilerde yayımlanan makalelerin değerlendirilmesi çerçevesinde derginin hakemli bir dergi olması, ulusal/uluslararası düzeyde yayımlanıyor olması, tanınmış dizinler tarafından taranıyor olması ve derginin saygınlığı (etki değeri) gibi ölçütlerden bahsetmek mümkündür (Acar ve Bektaş, 2021). Bir derginin uluslararası bilimsel dergi olarak nitelendirilebilmesi için çeşitli uluslararası indekslerce taranıyor olmalarının yanı sıra, uluslararası veri tabanlarına başvuran dergilerin değerlendirildiği bazı kriterler aşağıda verilmiştir (Atagündüz, 2015):

- Derginin Temel Alanı ve Kapsamı: Derginin temel alanı ve kapsamı bibliyometrik veri tabanına uygun ve orijinal olmalıdır.
- Derginin İçerik Kalitesi: İlgili alanda yeterli sayıda dergi bulunması durumunda veri tabanı dergileri reddedebilmekte ve böyle durumlarda bilimsel verinin kalitesi çok daha ön plana çıkmaktadır.
- Editörlerin Kalitesi: Dergi editörlerinin değerlendirilmesinde anahtar kavram şeffaflık olup, bu çerçevede editörlerden güvenilirlik, objektiflik ve içerik kalitesi hususlarında titizlik göstermeleri beklenmektedir.
- Makalelerin Kabul Süreci: Makalelerin ön incelemelerden sonra yayına kabul edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, editör ilk değerlendirmesini yaptıktan sonra makaleyi ilgili hakemlere yönlendirmeli ve süreci tamamlayan makaleler yayımlanma aşamasına geçmelidir.
- Basım Kalitesi: Onaylanan makaleler dergi yazım kurallarına uygun ve basım/yazar hatalarından arındırılmış şekilde yayımlanmalıdır.
- Süreli Yayın: Dergi taahhüt ettiği sayı ve yayın aralığını korumalıdır.
- Makale Özetleri: Makalelerin orijinal dil ve İngilizce özetleri birlikte yayımlanmalıdır.
- Anahtar Kelimeler: Web ortamında taranabilmesi için makale ile ilişkili anahtar kelimeler verilmelidir.

Her yıl birçok dergi uluslararası veri tabanlarında yerini almakta ve hem okuyucu hem de yazar çerçevesinde daha nitelikli kitlelere ulaşabilmek için belirlenen kriterler çerçevesinde kendilerini geliştirmektedir. Bu dergilerden biri de Black Sea Journal of Public and Social Science (BSJPSS)'dir.

Yayın hayatına 2018 yılında başlayan BSJPSS, eğitim, sosyoloji, siyaset bilimi, tarih, toplumda hukuk ve ilgili disiplinler çerçevesinde orijinal araştırma makaleleri, yenilikçi makaleler, konferans makaleleri, inceleme/mini incelemeler ve bilim adamlarının vaka çalışmalarının yanı sıra hem teorik hem de deneysel makalelerinin çeşitli yönlerine ilişkin teknik notları yayımlamaktadır.

BSJPSS Ocak ve Temmuz olmak üzere yılda iki kere yayımlanan, uluslararası, açık erişimli, hakemli bir dergidir ve Index Copernicus (ICI), WorldCat (WCI), Cab Abstracts, Paperity, Google Scholar, EuroPub, Asos İndeks, Crossref – DOI ve academindex tarafından indekslenmektedir.

Genel olarak bir derginin kalitesinin belirlenmesinde uluslararası veri tabanlarınca belirlenen kriterlere ek olarak makale sayısı, atıf sayısı, yazar sayısı ve yazar profili gibi bazı bibliyometrik göstergeler de derginin niteliği ve gelişimine ilişkin kritik bilgiler sunabilmektedir (Hotamışlı ve Erem, 2014). Bu çerçevede dünya geneline bibliyometri konusuna gösterilen ilgi gün geçtikçe artmakta ve bu durum bibliyometri ile ilgili olarak yürütülen yayınların sayısında anlamlı artışları beraberinde getirmektedir (Al, 2008). Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde, bilimsel dergilerin bibliyometrik analiz çerçevesinde ele alındığı çok sayıda araştırma olduğu görülmektedir (Çetinkaya-Bozkurt ve Çetin, 2016; Beşel ve Yardımcıoğlu, 2017; Karagöz ve Ardiç, 2019; Kırdar ve Benli, 2020; Kahraman, 2022).

Bibliyometri, bilimsel yazılı kaynakların matematiksel ve istatistiksel teknikler aracılığıyla incelendiği nicel bir yöntemdir (Pritchard, 1969; Diodato, 1994; Evren ve Kozak, 2014). Yazarlar, kurumlar, dergiler ve disiplinler için bibliyometrik çalışmaların önemini farkındalığı giderek artmış ve bibliyometrik çalışmalar son yıllarda alanyazında daha popüler hale gelmiştir (Evren ve Kozak, 2014).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, BSJPSS'de 2018-2023 yıllarında yayımlanan makalelerin bibliyometrik analiz ile incelenmesi amaçlanmıştır. BSJPSS'nin yayın alanı içerisindeki eğilim ve gelişim durumunun belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. BSJPSS'e gönderilen makalelerin kabul/ret oranları nasıldır?
2. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin yayın eğilimi nasıldır?
3. BSJPSS'nin etki değerinin yıllara göre değişimi nasıldır?
4. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin görüntülenme ve indirilme sayıları nasıldır?
5. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin yayın dili dağılımı nasıldır?
6. BSJPSS'de yayımlanan makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı nasıldır?
7. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin yazarlara göre dağılımı nasıldır?
8. BSJPSS'de yayımlanan makalelerde çok yazarlık durumu nasıldır?
9. BSJPSS'de yayın yapan yazarların unvan dağılımı nasıldır?
10. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin coğrafi dağılımı nasıldır?
11. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin kurumlara

- göre dağılımı nasıldır?
12. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin sayfa sayısı dağılımı nedir?
13. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin kaynakça sayısı dağılımı nedir?

2. Yöntem

Bu çalışmada, uluslararası hakemli bir dergi olan ve yılda iki sayı çevrimiçi olarak yayımlanan BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanmış toplam 68 makalenin incelenmesi ile oluşturulmuş bir bibliyometrik analizi çalışmasıdır. Bibliyometrik analiz, kitapları, dergileri ve konferans tutanaklarını matematiksel ve istatistiksel tekniklerle değerlendirmek için kullanılan nicel bir yöntemdir (Diodato, 1994; Evren ve Kozak, 2014). Bibliyometri, makalelerin çeşitli parametreler (örn. konular, yöntemler ve referanslar) dahilinde frekans analizini, sosyal ağ analizini ve alıntı analizini içeren bir tür içerik analizidir (Evren ve Kozak, 2014). Bibliyometrik analizler yayınların niteliği, dergilerin bilimsel yönelimi, yazar ve kurumların dağılımı gibi hususlarda güvenilir ve açıklayıcı bilgiler sunmaktadır

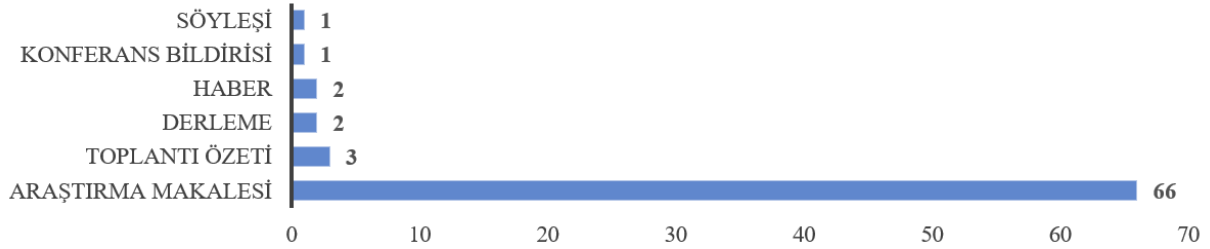
(Van Raan, 2003; Özsoy ve Demir, 2018).

2.1. Verilerin Toplanması ve Analizi

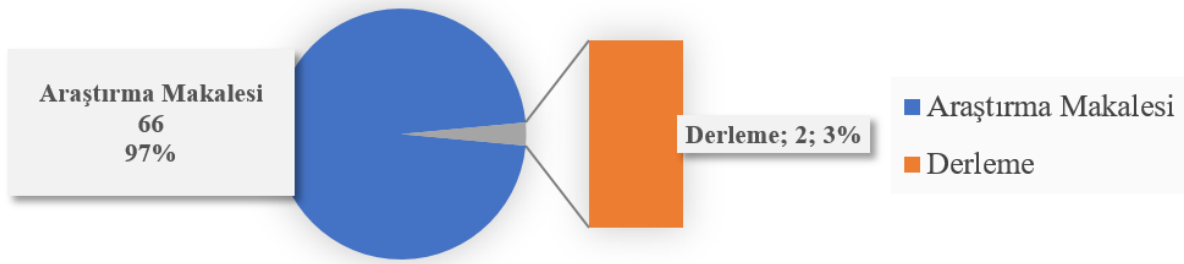
BSJPSS'nin ilk yayın yılı olan 2018 yılından 2023 yılı sonuna kadar yayımlanan yayınlar 24.04.2024 tarihinde BSJPSS web sayfası üzerinden aynı anda iki farklı bilgisayar aracılığı ile indirilmiş ve karşılaştırmalı incelemesi tamamlandıktan sonra araştırmaya dahil edilmiştir. Derginin 2024 yılı ikinci sayısı henüz yayımlanmadığı için, 2024 yılı verileri araştırmaya dahil edilmemiştir. Erişilen yayınların dağılımına ilişkin bilgiler Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1 incelendiğinde, araştırmada 66 araştırma makalesi, 3 toplantı özeti, 2 derleme, 2 haber, 1 konferans bildirisi ve 1 söyleşi olmak üzere toplamda 75 yayına erişilmiş olup, bunlardan araştırma ve derleme makalelerin (68 adet) çalışma kapsamında incelenmesine karar verilmiştir. Araştırma çerçevesinde ele alınan makalelerin türüne göre dağılımına ilişkin bilgiler Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2'ye göre, araştırma kapsamında ele alınan makalelerin %97'si araştırma makalesi (66) ve %3'ü ise derleme (2) türündedir.

Şekil 1. BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan yayınların dağılımı.

Şekil 2. Makalelerin türlerine göre dağılımı.

3. Bulgular

Bu bölümde, BSJPSS dergisinde 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelerin incelenmesi sonucu elde edilen veriler, verilere ait tablolar ve grafikler yer almaktadır. BSJPSS ile ilgili ulaşılan genel bilgiler ise her bir araştırma sorusuna göre aşağıda açıklanmıştır:

3.1. Makalelerin Kabul/Ret Oranı

Bir derginin alanı, tarandığı indeksler, başvuru yapan makale sayısı, derginin sayı başına yayın politikası ve derginin kategorisi gibi unsurlar söz konusu derginin makale kabul/ret oranları üzerinde etkilidir (Asan, 2006; Tütüncü, 2023). BSJPSS'ye 2020 ve 2023 yıllarında yapılan makale başvurularının kabul/ret oranlarına

ilişkin olarak derginin 2024 yılı ilk sayısında yer alan bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Dergi sayfasında, 2018-2019 yıllarına ait ret oranlarına yer verilmemiştir.

Tablo 1'e göre, 2020 yılında BSJPSS'e başvuran 15 makalenin %80'i, 2021 yılında 13 makalenin %81'i, 2022 yılında 10 makalenin %67'si ve 2023 yılında 15 makalenin %83'ü kabul edilmiştir. 2020 ve 2023 yılları birlikte ele alındığında ise dergiye başvuruda bulunan toplam 50 makaleden %88'i kabul edilirken, %22'si reddedilmiştir.

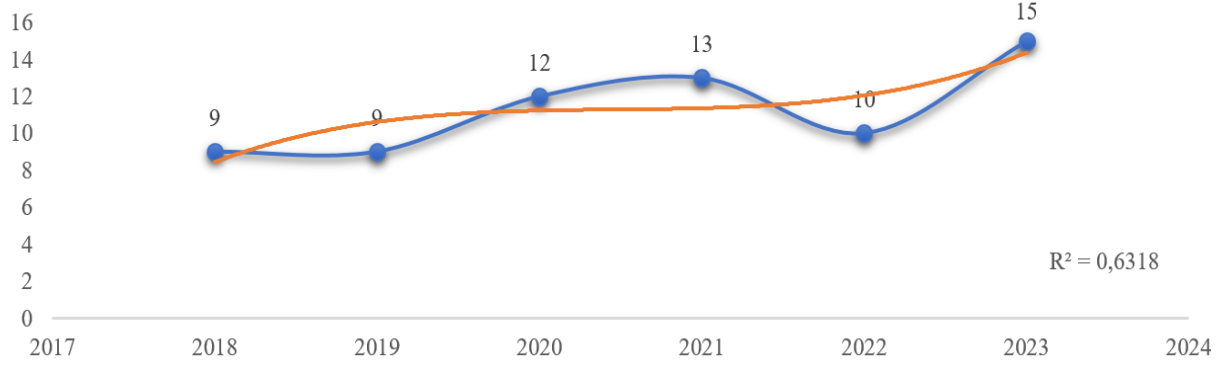
3.2. Makalelerin Yayın Eğilimi

Belirli bir alanda yapılan araştırmaların büyüme eğilimlerinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak unsurlardan biri de ilgili alanda yapılan yayın sayısıdır

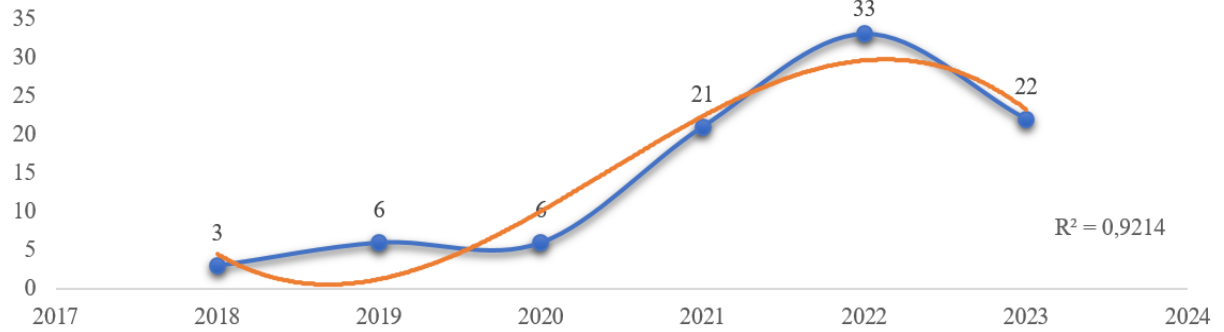
(Guo ve ark., 2019). Bu doğrultuda polinomial regresyon modeline göre BSJPSS'de yayımlanan makale sayısı ile yayın yılı arasındaki ilişki Şekil 3'te verilmiştir.

Tablo 1. BSJPSS 2020-2023 yayın kabul/ret oranları

Yıl	Kabul Edilen Makale Sayısı	Kabul Edilen Makale Oranı (%)	Reddedilen Makale Sayısı	Reddedilen Makale Oranı (%)
2020	12	80	3	20
2021	13	81	3	19
2022	10	67	5	33
2023	15	83	3	17
Toplam	50	88	14	22

Şekil 3. 2018-2023 yılları arasında BSJPSS'de yayımlanan makale sayısı ve yayın eğilimi.

Şekil 4. 2018-2023 yılları arasında BSJPSS'de yayımlanan makalelere yapılan atıf sayısı ve atıf eğilimi.

Şekil 3 incelendiğinde, 2018 yılında yayın hayatına başlayan BSJPSS'de yayımlanan makale sayısı ile yayın yılı arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir ($R^2=0,63$). En yüksek makale sayısı 15 makale ile 2023 yılında, en düşük makale sayısı ise 9 makale ile 2018 ve 2019 yıllarındadır. BSJPSS'nin her sayı için standart bir makale sayısı politikası bulunmamasıyla birlikte sayı başına yaklaşık 5,67 makale düşmektedir.

Yayın eğilimi ile ilgili olarak inceleyebileceğimiz diğer bir unsur yayın kalitesinin belirlenmesi çerçevesinde ele alınan atıf sayısıdır (Guo ve ark., 2019). Bu doğrultuda polinomial regresyon modeline göre BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelere yapılan atıf sayısı ile atıf yılı arasındaki ilişki Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4'e göre, BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelere yapılan atıf sayısı ve yayın yılı

arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($R^2=0,92$). En yüksek atıf sayısı 33 atıf ile 2022 yılında, en düşük atıf sayısı ise 3 atıf ile derginin ilk yayın yılı olan 2018 yılındadır. Makale başına ortalama atıf sayısı 1,34'tür.

3.3. BSJPSS Etki Değeri

Dergilerinin niteliğinin belirlenmesinde kullanılan önemli unsurlardan biri olan dergi etki değerinin (impact factor[IF]) hesaplanması Eşitlik 1'e göre yapılmaktadır (Garfield, 2006).

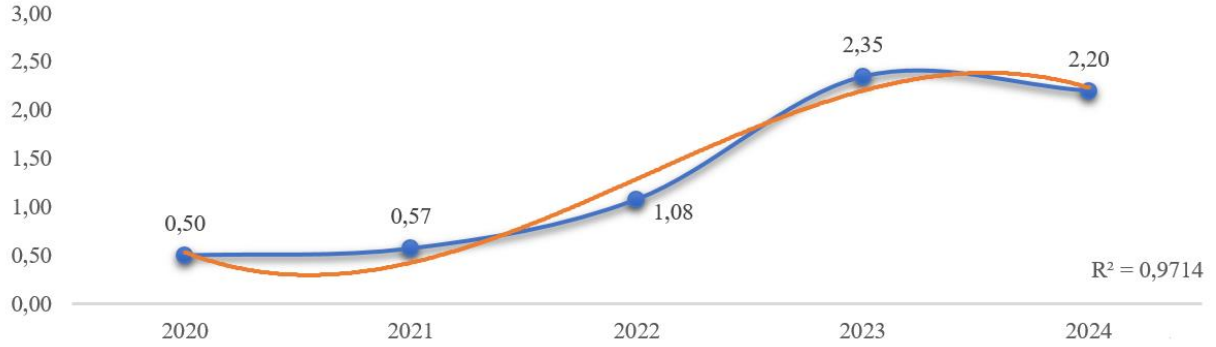
Impact Factor (IF)

$$= \frac{\text{Son 2 yılda yayımlanan makalelere yapılan toplam atıf sayısı}}{\text{Son 2 yılda yayımlanan makale sayısı}} \quad (1)$$

BSJPSS 2018 yılında yayın hayatına başladığından 2020 yılı itibari ile IF değerinin yıllara göre değişimi ilgili

formüle göre hesaplanarak Şekil 5'te verilmiştir. Şekil 5'e göre, BSJPSS'nin dergi IF değeri ve yıllar arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu

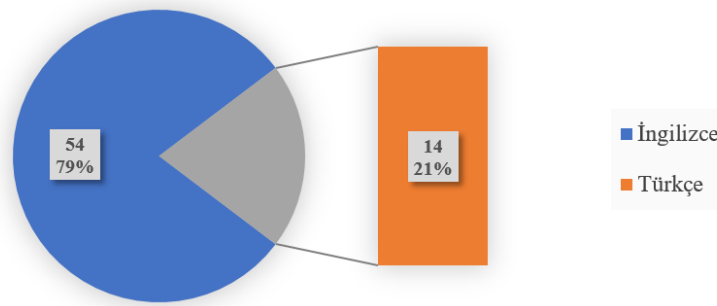
görülmektedir ($R^2=0,97$). En yüksek dergi IF değeri 2,35 ile 2023 yılında, en düşük IF değeri ise 0,50 ile derginin ilk iki yılına ilişkin hesaplamaları içeren 2020 yılındadır.

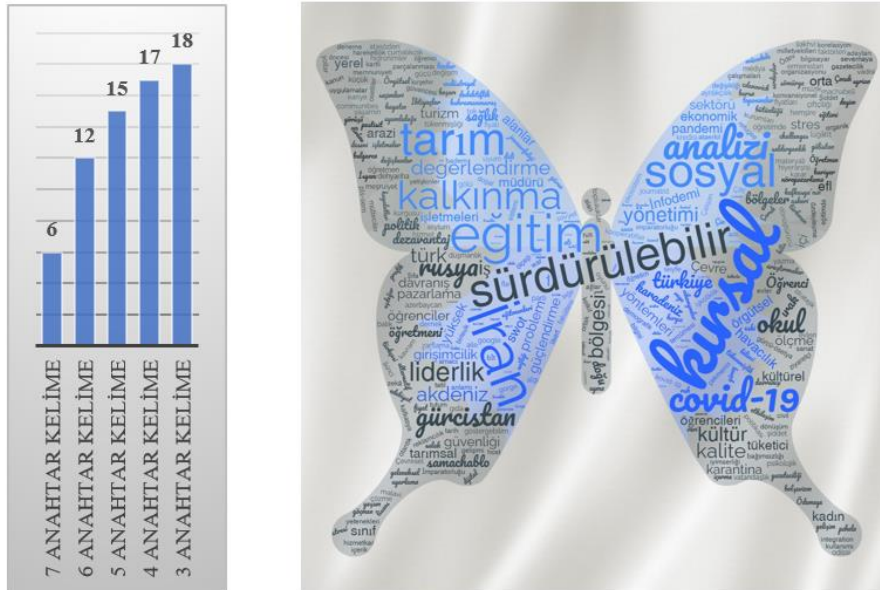
Şekil 5. BSJPSS IF değeri dağılımı.

Tablo 2. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin görüntülenme ve indirilme sayıları

Toplam Makale Sayısı	Toplam Görüntülenme Sayısı	Görüntülenme Ortalaması	Toplam İndirilme Sayısı	İndirilme Ortalaması
68	17698	260,27	31501	463,25

Şekil 6. Makalelerin yayın diline göre dağılımı.

Şekil 7. Makalelerde kullanılan anahtar kelimelerinin dağılımı (solda) ve kelime bulutu analiz sonuçları (sağda).

3.4. Makalelerin Görüntülenme ve İndirilme Sayıları
BSJPSS'de yayımlanan makalelerden en yüksek görüntülenme sayısına (1717) ve en yüksek indirilme sayısına (1693) sahip olan makale Aksu ve Odabaş'ın

2021 yılında yürüttükleri "Havacılık Sektöründe Stres Yönetimi ve Çözüm Önerileri" isimli makaledir. Araştırma kapsamında ele alınan makalelerin görüntülenme ve indirilme sayılarına ilişkin bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'ye göre, BSJPSS'de yayımlanan 68 makale toplamda 17698 kez görüntülenmiş olup, makale başına ortalama görüntülenme sayısı 260,27'dir. Makalelerin toplam indirilme sayısı ise 31501 olup, makale başına ortalama indirilme sayısı 463,25'tir.

3.5. Makalelerin Yayın Dili

BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelerin yayın diline göre dağılımı Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6'ya göre, 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelerin %79'u (54) İngilizce, %21'i (14) ise Türkçe dilinde yayımlanmıştır.

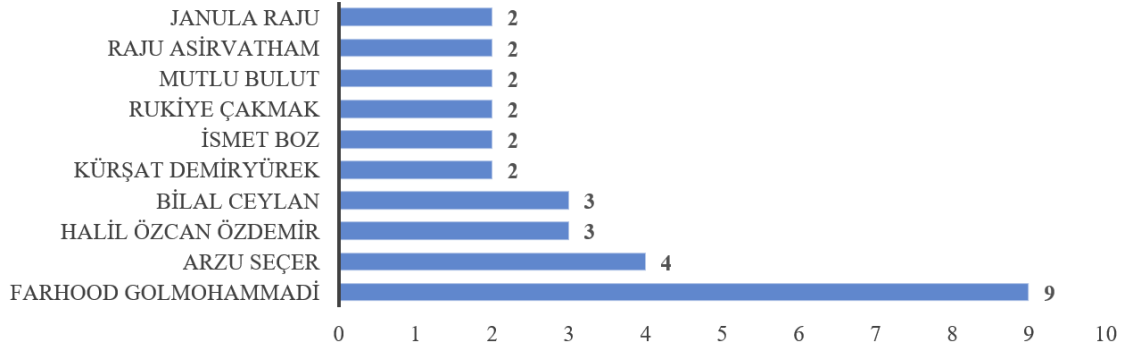
3.6. Makalelerde Kullanılan Anahtar Kelimeler

BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan 68 makalede toplam 331 anahtar kelime kullanılmıştır. Anahtar kelimelerin dağılımı ve kelime bulutu analizi sonuçlarına ilişkin görsel Şekil 7'de verilmiştir.

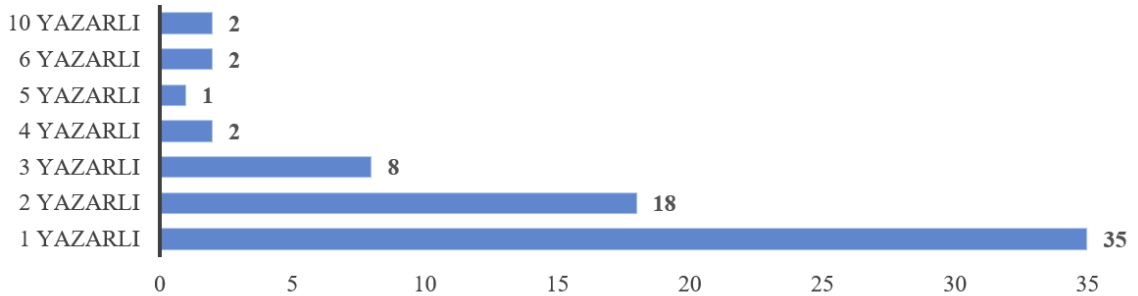
Şekil 7'de görüldüğü gibi, makalelerde en çok 7, en az 3 anahtar kelime kullanılmış olup, makale başına ortalama 4,87 anahtar kelime düşmektedir. Kırsal, sürdürülebilir, eğitim, sosyal, İnan, tarım, analiz, Covid-19 ve kalkınma kavramlarının öne çıkan anahtar kelimeler arasında olduğu görülmektedir.

3.7. Makalelerin Yazarlara Göre Dağılımı

BSJPSS'de en fazla makalesi yayımlanan ilk on yazara

Şekil 8. Makalelerin yazarlara göre dağılımı.

Şekil 9. Makalelerin çok yazarlık kapsamında dağılımı.

ilişkin bilgiler Şekil 8'de verilmiştir.

Şekil 8'e göre, BSJPSS'de en fazla makalesi yayımlanan yazar 9 makale ile Farhood Golmohammadi olup, kendisini Arzu Seçer (4), Halil Özcan Özdemir (3), Bilal Ceylan (3), Kürşat Demiryürek (2), İsmet Boz (2), Rukiye Çakmak (2), Mutlu Bulut (2), Raju Asirvatham (2) ve Janula Raju (2) takip etmektedir.

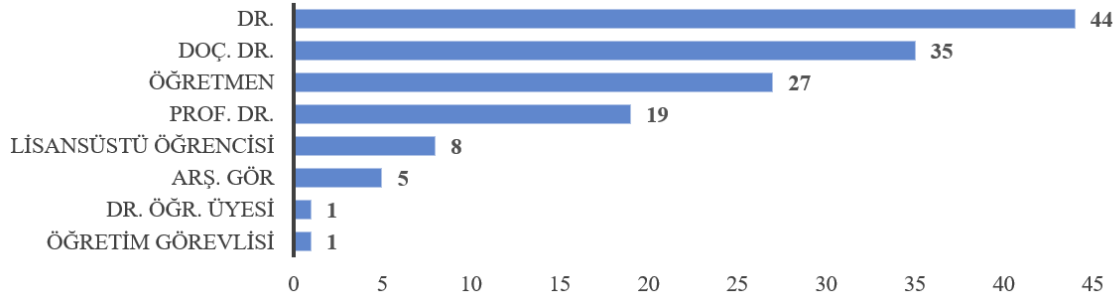
3.8. Makalelerde Çok Yazarlık Durumu

BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan 68 makale toplam 140 yazar tarafından ele alınmıştır. Buna göre yazar başına ortalama makale sayısı 0,49 olup, makalelerin çoklu yazarlık kapsamında dağılımına ilişkin bilgiler Şekil 9'da verilmiştir.

Şekil 9'a göre, BSJPSS'de yayımlanan makalelerden en fazla on yazarlı 2 adet makale bulunmaktadır. Diğer makalelerin yazar dağılımı sırasıyla altı yazarlı 2, beş yazarlı 1, dört yazarlı 2, üç yazarlı 8, iki yazarlı 18 ve tek yazarlı 35 makale şeklindedir. Genel olarak makalelerin yarısından fazlasının (%51,47) tek yazarlı olduğunu söylemek mümkündür. Makale başına ortalama yazar sayısı ise 2,06'dır.

3.9. Makale Yazarlarının Unvan Dağılımı

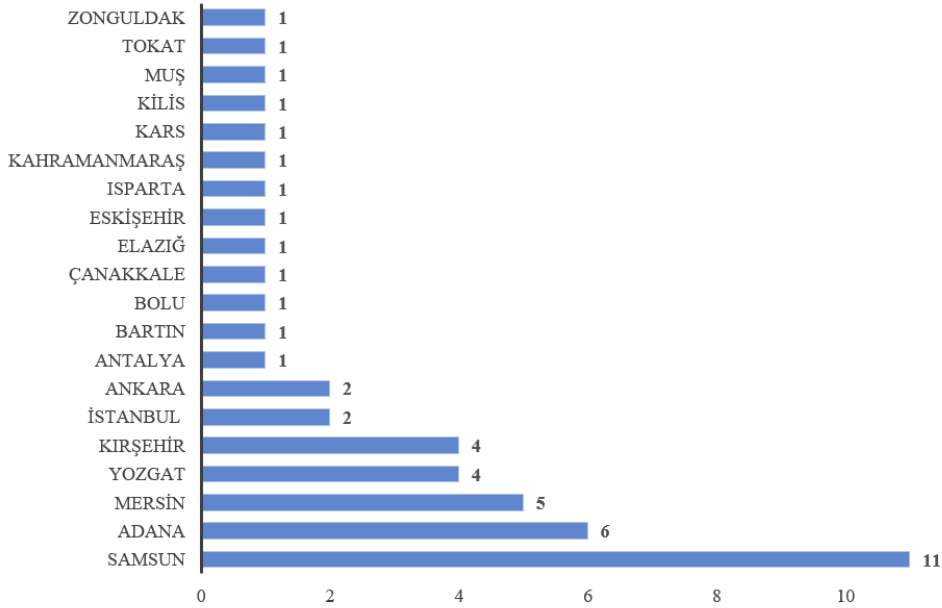
BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelerin yazarlarının unvanlarına göre dağılımına ilişkin bilgiler Şekil 10'da verilmiştir.

Şekil 10. Makalelerin yazarlarının unvanlarına göre dağılımı.

Şekil 11. Makalelerin ülkelere göre dağılımı.

Şekil 12. Makalelerin Türkiye illerine göre dağılımı.

Şekil 10'a göre, makalelerin yazarlarının büyük bölümünü 44 kişi ile Doktora mezunları (%31,43) oluşturmaktadır. Doktora mezunlarını sırası ile Doç. Dr. (35), Öğretmen (27), Prof. Dr. (19), Lisansüstü öğrencisi (8), Arş. Gör. (5), Dr. Öğr. Üyesi (1) ve Öğretim Görevlisi (1) takip etmektedir.

3.10. Makalelerin Coğrafi Dağılımı

BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelerin coğrafi olarak dağılımına ilişkin bilgiler iki kısımda ele alınmıştır. Makalelerin ülkelere göre dağılımına ilişkin bilgiler Şekil 11'de verilmiştir.

Şekil 11'e göre, en fazla makale yayımlanan ülke 47 makale ile Türkiye olup, bunu sırasıyla İran (10), Gürcistan (6), Suudi Arabistan (2), Azerbaycan (1), Fas (1) ve Mozambik (1) takip etmektedir. BSJPSS

uluslararası bir dergi olmasına karşın makalelerin büyük bölümü (%69,12) Türkiye kaynaklıdır. Türkiye kaynaklı makalelerin şehirlere göre dağılımına ilişkin bilgiler ise Şekil 12'de verilmiştir.

Şekil 12'ye göre, en fazla makale yayımlanan il 11 makale ile Samsun olup, bu veri Türkiye kaynaklı makalelerin (%23,40)'ını oluşturmaktadır. Bunu sırası ile Adana (6), Mersin (5), Yozgat (4), Kırşehir (4), İstanbul (2), Ankara (2), Antalya (1), Bartın (1), Bolu (1), Çanakkale (1), Elazığ (1), Eskişehir (1), Isparta (1), Kahramanmaraş (1), Kars (1), Kilis (1), Muş (1), Tokat (1) ve Zonguldak (1) takip etmektedir.

3.11. Makalelerin Kurumlara Göre Dağılımı

BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelerin kurumlara göre dağılımına ilişkin bilgiler

Şekil 13'de verilmiştir. Şekil 13'e göre, BSJPSS'de yayımlanan makalelerle ilişkili toplam 29 kurumdan en fazla makalesi yayımlanan ilk 6 kurum incelendiğinde, ilk sırada 11 makale ile Ondokuz Mayıs Üniversitesinin olduğu, kendisini sırası ile İslami Azad Üniversitesi (10), Milli Eğitim Bakanlığı (7), Yozgat Bozok Üniversitesi (4), Gori Devlet Eğitim Üniversitesi (4), Çukurova Üniversitesi (4) takip ettiği görülmektedir.

3.12. Makalelerin Sayfa Sayısına Göre Dağılımı

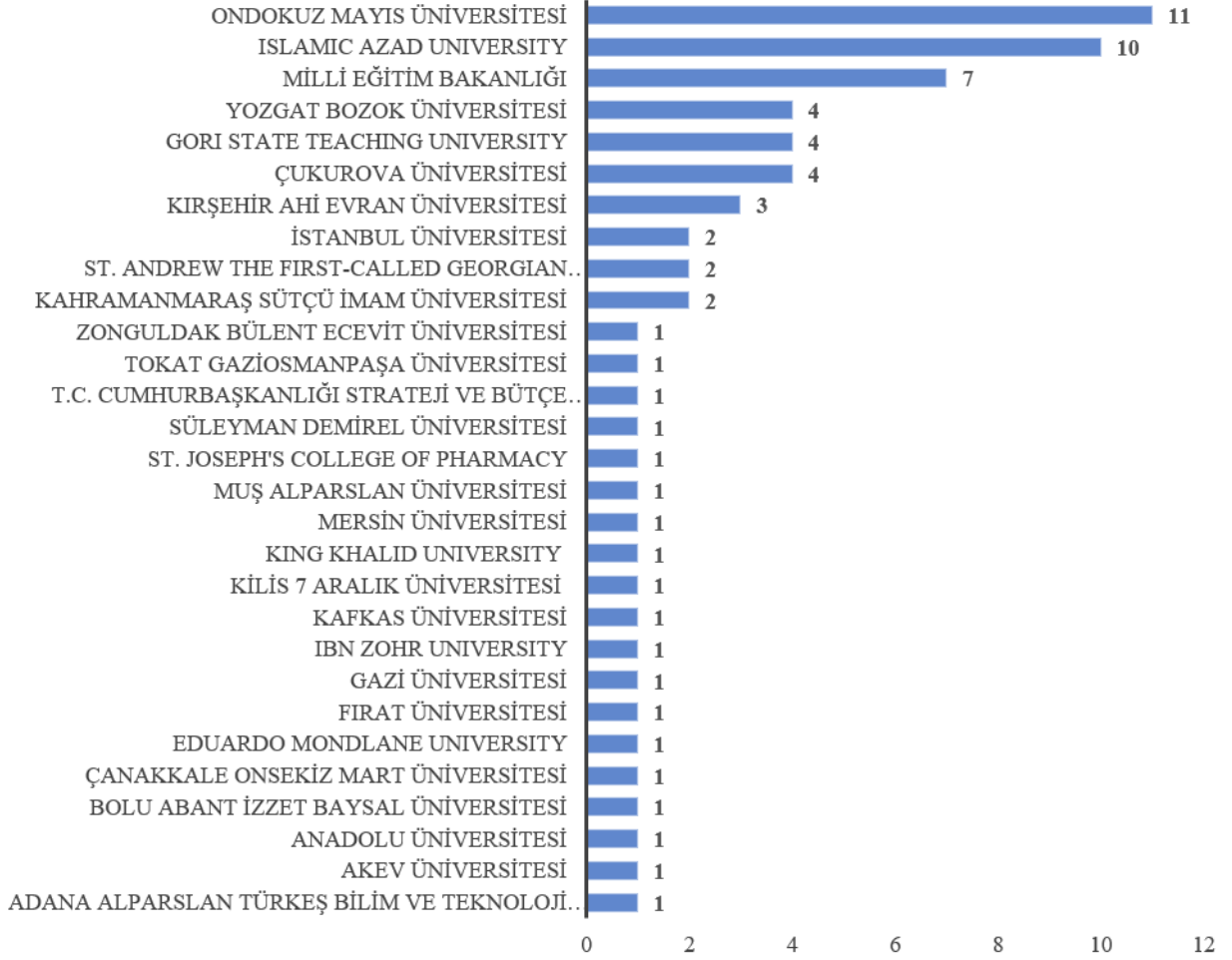
BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelerin toplam sayfa sayısı 578 olup, makalelerin sayfa sayılarına göre dağılımı Şekil 14'de verilmiştir.

Şekil 14'e göre, BSJPSS'de yayımlanan makalelerde en

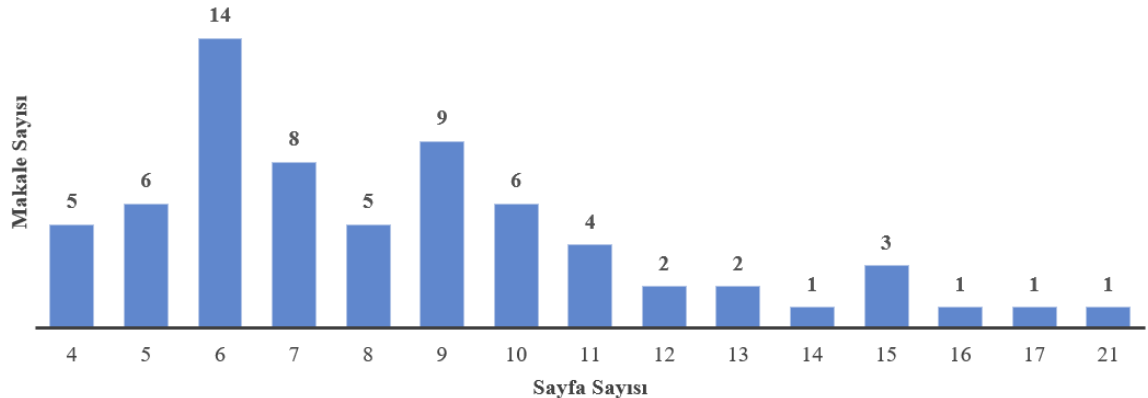
fazla sayfa sayısı 21, en az sayfa sayısı 4'tür. Makale başına ortalama 8,5 sayfa düşmektedir. Makalelerin ağırlıklı çoğunluğunu oluşturan 14 makalede sayfa sayısı 6'dır. Bu sayı makalelerin %20,59'unu ihtiva etmektedir.

3.13. Makalelerin Kaynakça Sayısına Göre Dağılımı

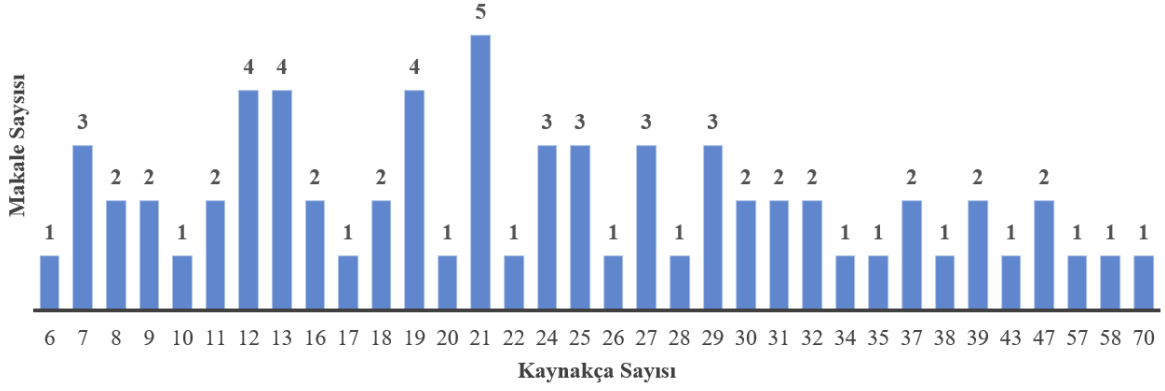
BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelerin toplam kaynakça sayısı 1837 olup, makalelerin kaynakça sayısına göre dağılımı Şekil 15'de verilmiştir. Şekil 15'e göre, BSJPSS'de 2018-2023 yılları arasında yayımlanan makalelerde en fazla kaynakça sayısı 70, en az kaynakça sayısı 6'dır. Makale başına ortalama 24,07 kaynakça düşmektedir.

Şekil 13. Makalelerin kurumlara göre dağılımı.

Şekil 14. Makalelerin sayfa sayısına göre dağılımı.

Şekil 15. Makalelerin kaynakça sayısına göre dağılımı.

4. Tartışma ve Sonuç

2018 yılı itibari ile yayın hayatına başlayan BSJPSS'de yayımlanan 68 makalenin bibliyometrik analiz yöntemi ile incelendiği bu çalışmada, derginin 2024 yılı ilk sayısında yer alan verilere göre 2020-2023 yılları arasında dergide yayımlanması için başvuru yapılan toplam 64 makaleden %88'i (50) kabul edilirken, %22'si (14) reddedilmiştir. Genel anlamda derginin makale kabul oranının yüksek olduğu söylenebilir.

Derginin yayın eğilimi çerçevesinde elde edilen bulgulara göre, en yüksek makale sayısı 15 makale ile 2023 yılında, en düşük makale sayısı ise 9 makale ile 2018 ve 2019 yıllarındadır. BSJPSS'de yayımlanan makale sayısı ile yayın yılı arasında tespit edilen orta düzeyde anlamlı ilişkinin ($R^2=0,63$) varlığı, bilimsel dergilerin yıllık yayın sayılarının genellikle birbirine yakın düzeyde olması ile açıklanabilir. Bu sayı BSJPSS için sayı başına ortalama 5,67 makale iken, alanyazındaki benzer araştırma sonuçlarında da bu değer 5-8 arasında değiştiği görülmektedir (Akgün ve Karataş, 2017; Özbek ve Badem, 2018; Balı ve Dünder, 2020). Bu anlamda elde edilen sonuçlar, söz konusu araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Derginin atıf eğilimine ilişkin bulgulara göre, en yüksek atıf sayısı 33 ile 2022 yılında, en düşük atıf sayısı ise 3 ile derginin ilk yayın yılı olan 2018 yılındadır. BSJPSS'de yayımlanan makalelerde makale başına düşen ortalama atıf sayısı 1,34'tür. Alanyazın incelendiğinde, Polat (2020)'ın benzer bir çalışmada ele aldığı dergi için ortalama atıf sayısı 5'tir. Makalelere yapılan atıf sayısı ve yayın yılı arasında tespit edilen yüksek düzeyde anlamlı ilişki ($R^2=0,92$) doğrultusunda genel anlamda makalelere yapılan atıf sayılarının artış eğilimini sürdürmesi beklenmektedir.

Dergi IF değerine ilişkin bulgularına göre, en yüksek dergi IF değeri 2,35 ile 2023 yılında, en düşük IF değeri ise 0,50 ile derginin ilk iki yılına ilişkin hesaplamaları içeren 2020 yılındadır. BSJPSS'nin dergi IF değeri ve yıllar arasında tespit edilen yüksek düzeyde anlamlı ilişki ($R^2=0,97$), alanyazının genç dergilerinden biri olan BSJPSS'nin IF değerinin artış eğilimini sürdürebileceği görüşünü desteklemektedir.

Makalelerin görüntülenme ve indirilme sayıları çerçevesinde Aksu ve Odabaş (2021)'in "Havacılık

Sektöründe Stres Yönetimi ve Çözüm Önerileri" isimli çalışmalarının en yüksek görüntülenme sayısına (1717) ve en yüksek indirilme sayısına (1693) sahip makale olduğunu belirlenmiştir. BSJPSS'de yayımlanan 68 makale toplamda 17698 kez görüntülenmiş olup, makale başına ortalama görüntülenme sayısı 260,27'dir. Makalelerin toplam indirilme sayısı ise 31501 olup, makale başına ortalama indirilme sayısı 463,25'tir. Hem toplam hem de ortalama veriler göz önünde bulundurulduğunda derginin okuyucu kitlesinin makaleleri görüntülemeye kıyasla indirmeyi daha çok tercih ettiği görülmektedir.

Makalelerin yayın diline ilişkin bulgulara göre, makalelerin %79'unun (54) yayın dilinin İngilizce, %21'inin (14) ise Türkçe olduğu tespit edilmiştir. BSJPSS'nin uluslararası bir dergi olması ve hedef okuyucu kitlesi sebebi ile yayın dilinin daha çok İngilizce tercih edilmesinin ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Makalelerde kullanılan anahtar kelimelere ilişkin bulgulara göre, makalelerde en çok 7, en az 3 anahtar kelime kullanıldığı, makale başına ortalama 4,87 anahtar kelime düştüğü ve öne çıkan anahtar kelimelerin ise sırasıyla kırsal, sosyal, eğitim, İnan, tarım, liderlik, Covid-19 ve kalkınma olduğu tespit edilmiştir. Alanyazındaki benzer çalışmalar incelendiğinde makale başına ortalama 3-4 anahtar kelimenin düştüğü görülmektedir (Hotamışlı ve Erem, 2014; Akgün ve Karataş, 2017; Özbek ve Badem, 2018; Karagöz ve Ardıç, 2019; Balı ve Dünder, 2020; Tok, 2022). Bu kapsamda BSJPSS'de yayımlanan makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin sayısının söz konusu araştırmalara göre genel ortalamanın üzerinde olduğu söylenebilir.

Yazarların dağılımına ilişkin bulgulara göre, en fazla makalesi yayımlanan ilk 5 yazar sırası ile Farhood Golmohammadi (9), Arzu Seçer (4), Halil Özcan Özdemir (3) ve Bilal Ceylan (3)'dir. Yazarların ortak yazarlık durumlarına ilişkin bulgulara göre, BSJPSS'de yayımlanan makalelerden en fazla 10 yazarlı 2 adet makale bulunmaktadır. Diğer makalelerin yazar dağılımı sırasıyla altı yazarlı 2, beş yazarlı 1, dört yazarlı 2, üç yazarlı 8, iki yazarlı 18 ve tek yazarlı 35 makale şeklindedir. Genel olarak makalelerin yarıdan fazlası (%51,47) tek yazarlıdır ve makale başına yazar ortalaması 2,06'dır.

Alanyazındaki benzer araştırmalarda bu oranın 2'nin altında olduğu görülmektedir (Hotamışlı ve Erem, 2014; Akgün ve Karataş, 2017; zbek ve Badem, 2018; Polat ve ark., 2019; Karagöz ve Ardıç, 2019; Kahraman, 2022; Dervış, 2023). Bu kapsamda BSJPSS'deki makale yazarları her ne kadar tek yazarlığı tercih etseler de, incelenen çalışmalar kapsamında derginin makale başına düşen ortalama yazar sayısının genel ortalamanın üzerinde olduğu söylenebilir. Yazarların unvanlarına göre dağılımlarına ilişkin bulgulara göre, yazarların büyük bölümünü 44 kişi ile Doktora mezunları (%31,43) oluşturmaktadır. Doktorları sırası ile Doç. Dr. (35), ğretmen (27), Prof. Dr. (19), Lisansüstü ğrencisi (8), Arş. Gör. (5), Dr. Öğr. Üyesi (1) ve ğretim Görevlisi (1) takip etmektedir. Alanyazında nceki yıllarda yapılmış çalışmalarda mevcut araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar olmakla birlikte (Tok, 2022), bazı çalışmalarda incelenen dergiye en fazla katkının Dr. Öğr. Üyesi unvanlı yazarlarca sağlandığı belirtilmektedir (Hotamışlı ve Erem, 2014; Akgün ve Karataş, 2017; Beşel ve Yardımcıoğlu, 2017; zbek ve Badem, 2018; Karagöz ve Ardıç, 2019; Balı ve Dündar, 2020; Polat, 2020; Kılıçaslan ve Doğan, 2021). BSJPSS'nin daha çok doktora eğimini tamamlanmış kişilerce tercih edilmesinin sebeplerinden birinin de derginin Doçentlik Değerlendirme Kriterlerine uygun dergilerden biri olmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Makalelerin ülkelere göre dağılımlarına ilişkin bulgulara göre, en fazla makale yayımlanan ülke 47 makale ile Türkiye olup, bunu sırasıyla İran (10), Gürcistan (6), Suudi Arabistan (2), Azerbaycan (1), Fas (1) ve Mozambik (1) takip etmektedir. Türkiye kaynaklı makalelerin illere göre dağılımlarına ilişkin bulgulara göre ise en fazla makale yayımlanan ilin 11 makale ile Samsun, diğer 3 ilin ise sırasıyla Adana (6), Mersin (5), Yozgat (5) olduğu belirlenmiştir. Türkiye kaynaklı makalelerin ağırlıklı bölümü (%23,40) Samsun ili ile ilişkilidir. BSJPSS uluslararası bir dergi olmasına karşın makalelerin büyük bölümünün (%69,12) Türkiye kaynaklı olması ve Türkiye kaynaklı makalelerde Samsun ilinin ön plana çıkmasının coğrafi yakınlıktan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Makalelerin kurumlara göre dağılımlarına ilişkin bulgulara göre, makalelerle ilişkili toplam 29 kurumdan en fazla makalesi yayımlanan ilk 6 kurum incelendiğinde, ilk sırada 11 makale ile Ondokuz Mayıs niversitesinin bulunduğu grlmştir. Daha sonra sırası ile İslami Azad Üniversitesi (10), Milli Eğitim Bakanlığı (7), Yozgat Bozok Üniversitesi (4), Gori Devlet Eğitim niversitesi (4), Çukurova niversitesi (4) takip etmektedir. İlk sıralarda yer alan kurumlar arasında hem ulusal hem uluslararası kurumların olması ve belirli bir alanda yığılma olmaması BSJPSS'in hem ulusal hem uluslararası alanda gelişimini sürdürdüğünü göstermektedir. Ayrıca nc sırada yer alan Milli Eğitim Bakanlığının yanı sıra T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Bakanlığı gibi kurumların da bulunması BSJPSS'nin üniversitelerle sınırlı kalmadığını göstermektedir.

Makalelerin sayfa sayısına göre dağılımlarına ilişkin

bulgulara göre, en fazla sayfa sayısı 21, en az sayfa sayısı 4'tür ve makalelerin ağırlıklı çoğunluğunu oluşturan 14 makalede sayfa sayısı 6'dır. Bu sayı makalelerin %20,59'unu ihtiva etmektedir. Makalelerin toplam sayfa sayısı 578 olup, makale başına ortalama 8,5 sayfa düşmektedir. Alanyazındaki benzer çalışmalara bakıldığında makale başına ortalama sayfa sayısının 12-24 arasında değiştiği görülmektedir (Hotamışlı ve Erem, 2014; Akgün ve Karataş, 2017; zbek ve Badem, 2018; Karagöz ve Ardıç, 2019; Balı ve Dündar, 2020; Kırdar ve Benli, 2020; nvar ve Yurtlu, 2022). Bu kapsamda alanyazındaki benzer çalışmalara kıyasla BSJPSS'de yayınlanan makalelerin sayfa sayısının genel ortalamanın altında olduğu söylenebilir.

Makalelerin kaynakça sayılarına göre dağılımlarına ilişkin bulgulara göre, en fazla kaynakça sayısı 70, en az kaynakça sayısı 6'dır. Makalelerin toplam kaynakça sayısı 1837 olup, makale başına ortalama 24,07 kaynakça düşmektedir. zbek ve Badem (2018) alışmalarında inceledikleri dergide makale başına ortalama kaynakça sayısını 22 olarak tespit etmişlerdir. Alanyazındaki benzer diğer çalışmalarda ise, Balı ve Dündar (2020) dergi için ortalama kaynakça sayısını 25,87, Yorulmaz ve Barış (2021) ise 26,9 olarak hesaplamışlardır.

Sonuç olarak, daha çok araştırma makalesi türünde ve İngilizce dilinde makale yayımlanan, kabul oranı yüksek, büyük bölümü doktora mezunu yazarlardan oluşan BSJPSS'de sayı başına ortalama makale sayısının 5,67, ortalama atıf sayısının 1,34 ve ortalama kaynakça sayısının 24,07 olduğu tespit edilmiştir. Okuyucularının eriştiği makaleleri görüntülemeye kıyasla indirmeyi tercih ettiği BSJPSS'de ülkelere arasında Türkiye, Türkiye'deki iller arasında Samsun, kurumlar arasında Ondokuz Mayıs niversitesi ve yazarlar arasında Farhood Golmohammadi'nin ön plana çıktığı belirlenmiştir. BSJPSS'de yayımlanan makalelerin makale başına anahtar kelime (4,87) ve ortak yazarlık (2,06) oranlarının emsallerine göre ortalamanın üzerinde olduğu, ancak makale başına ortalama sayfa sayısının (8,5) düşük olmasından dolayı, incelenen derginin sonraki sayılarında daha detaylı çalışmalara yer vermesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu alışma, 2018 yılında yayın hayatına başlayan ve bilimsel bir dergi olan BSJPSS'nin ilk altı yıllık süreçteki (2018-2023) bibliyometrik profilini ortaya koymayı hedefleyen bir araştırmadır. Bundan sonraki ikinci altı yıllık süreçte benzer bir çalışmanın yeniden yapılması derginin bilimsel gelişimini ve performansını izlemek açısından hem alanyazına hem de araştırmacılara katkı sağlayabilir.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	S.İ.O.	A.A.
K	50	50
T	50	50
Y	50	50
VTI	50	50
VAY	50	50
KT	50	50
YZ	50	50
KI	50	50
GR	50	50

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

“Black Sea Journal of Public and Social Science’de Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi” başlıklı araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu araştırmanın verilerin toplanması ve analizi kapsamında etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalar arasında yer aldığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “Black Sea Journal of Public and Social Sciences Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğunu ve bu araştırmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederiz.

Kaynaklar

Acar V, Bektaş M. 2021. Türkiye'nin bilimsel yayın üretimi. Ankara Eğt Arş Hast Derg, 54(2): 331-340.

Akgün B, Karataş B. 2017. Muhasebe ve denetime bakış dergisinde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi (2000-2016). Muhas Denet Bakış Derg, 17(52): 19-34.

Aksu B, Odabas MS. 2021. Havaçılık Sektöründe Stres Yönetimi ve Çözüm Önerileri. BSJ Pub Soc Sci, 4(2): 99-103.

Al U. 2008. Türkiye'nin bilimsel yayın politikası: Atf dizinlerine dayalı bibliyometrik bir yaklaşım. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye, pp: 230.

Asan A. 2006. Bilimsel dergilere yayın sunma ve yayın değerlendirme işlemleri. Türk Tıp Dizini: Sağlık Bil Süreli Yayıncılık, 2006: 101-106.

Atagündüz MP. 2015. Uluslararası bilimsel nitelikte dergi yayınlamak için ne yapmalıyız? İçinde: ULAKBİM II. Bilimsel Yayınlarında Kaliteye Ulaşmak Editör ve Yazar Eğitim Semineri, 27 Nisan, İzmir, Türkiye.

Balı S, Dündar D. 2020. Maliye ve finans yazıları dergisinde yayımlanmış makalelerin bibliyometrik analizi (2009-2018). Maliye Finans Yazıları, 113: 153-184.

Beşel F, Yardımcıoğlu F. 2017. Maliye Dergisi'nin bibliyometrik analizi: 2007-2016 Dönemi. Maliye Derg, 172: 133-151.

Çetinkaya-Bozkurt Ö, Çetin A. 2016. Girişimcilik ve kalkınma dergisi'nin bibliyometrik analizi. Giriş Kalk Derg, 11(2): 229-263.

Derviş H. 2023. Adalya dergisi'nin bibliyometrik özellikleri. Kastamonu Üniv İnsan Toplum Bil Fak Derg, 1(1): 85-98.

Diodato, VP. 1994. Dictionary of bibliometrics. Binghamton, NY: Hawthorne Press.

Evren S, Kozak N. 2014. Bibliometric analysis of tourism and hospitality related articles published in Türkiye. Anatolia Turizm Araş Derg, 25(1): 61-80.

Garfield E. 2006. The history and meaning of the journal impact factor. Jama, 295(1): 90-93.

Guo YM, Huang ZL, Guo J, Li H, Guo XR, Nkeli MJ. 2019. Bibliometric analysis on smart cities research. Sustainability, 11(13): 3606.

Hotamışlı M, Erem I. 2014. Muhasebe finans tarihinde yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. Muhasebe Finans Derg, (63): 1-20.

Kahraman M. 2022. İstanbul üniversitesi coğrafya dergisi'nin bibliyometrik analizi. Coğrafya Derg, (44): 207-218.

Karagöz B, Ardıç İK. 2019. Ana dili eğitimi dergisi'nde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi. Ana Dili Eğit Derg, 7(2): 419-435.

Kılıçaslan H, Doğan Y. 2021. Sakarya iktisat dergisi'nin bibliyometrik analizi. Sakarya İktisat Derg, 10(3): 226-239.

Kırdar E, Benli A. 2020. Sosyal güvenlik dergisi'nde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi. Sos Güvenlik Derg, 10(1): 197-216.

Kızılay A. 2015. Bilimsel nitelikte bir dergi için uluslararası kriterler. İçinde: ULAKBİM I. Bilimsel Yayınlarında Kaliteye Ulaşmak Editör ve Yazar Eğitim Semineri, 4 Mart, Ankara, Türkiye.

Küçük ME, Al U, Olcay NE. 2008. Türkiye'de bilimsel elektronik dergiler. Türk Kütüphaneciliği, 22(3): 308-319.

Özbek CY, Badem AC. 2018. Muhasebe ve vergi uygulamaları dergisi'nde yayımlanmış makalelerin bibliyometrik analizi (2008-2017). J Account Taxat Stud, 11(2): 216-247.

Özsoy Z, Demir E. 2018. Which bariatric procedure is the most popular in the world? A bibliometric comparison. Obesity Surg, 28(8): 2339-2352.

Polat S. 2020. Sosyoekonomi dergisinde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi: 2005-2019 Dönemi, Sosyoekonomi, 28(45): 281-300.

Polat ZA, Saraçoğlu A, Duman H. 2019. Harita dergisi'nin bibliyometrik analizi. Harita Derg, 161: 46-56.

Pritchard A. 1969. Statistical bibliography or bibliometrics? J Document, 25: 348-349.

Rousseau R. 2002. Journal evaluation: Technical and practical issues. Library Trends, 50(3): 419-439.

Tok A. 2022. Bilgi yönetimi dergisi'nin betimsel analizi. Bilgi ve Belge Araş, 17: 59-80.

Tütüncü Ö. 2023. Yağmacı dergi-yayıncılar ve niteliksiz-şüpheli çalışmalar. Anatolia Turizm Araş Derg, 34(1): 96-111.

Ünüvar Ş, Yurtlu M. 2022. Seyahat ve otel işletmeciliği dergisi (SOİD) makalelerinin bibliyometrik analizi. Sos Beşeri İdari Bil Derg, 5(4): 378-404.

Van Raan AF. 2003. The use of bibliometric analysis in research performance assessment and monitoring of interdisciplinary scientific developments. Technol Assessment-Theory Practice, 1(12): 20-29.

Yorulmaz M, Barış S. 2021. Journal of eta maritime science dergisinin bibliyometrik analizi. Asya Stud, 5(15): 113-127.

TÜRKİYE'DE TARIMSAL EĞİTİMİN TARİHİ

Ebru ERGÜNEŞ BERKİN^{1*}

¹Hassa District Directorate of Agriculture and Forestry, 31700, Hassa, Hatay, Türkiye

Özet: Dünyaya stratejik açıdan yön veren ülkeler incelendiğinde, gıda ihtiyaçlarının karşılanmasında kendine yeter olma amacıyla birlikte gelişmiş tarım sektörüne sahip ülkelerin dünyadaki tarımsal üretimde karar verici olmak konusunda da kararlı oldukları anlaşılmaktadır. İnsanlığın devamının yanında daha sağlıklı toplum için böylesine önemli bir sektörün gelişimi ve sürdürülebilirliği gelişmiş ülkelerde rastgele olmamış ve sektör kendi haline bırakılmamıştır. Tarımsal üretimde belirli kalitenin korunmasının yanında üretimin artırılması için öncelikle teknoloji kullanımının iyileştirilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için bu alanda yetişmiş yüksek eğitim düzeyine sahip insan gücü gerekirken olup, yetişmiş yüksek eğitilmiş insan gücünü yetiştirebilmek için ise kaliteli eğitim kurumlarının kurulması gerekmektedir. Tarımsal ürünler ve ürün kalitesi için belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi için akademik bilgi birikimi ve bu birikimin sahaya yansıtılabilmesi de önem arz etmektedir. Bu çalışmada Türkiye'de 1846 yılında resmi olarak başlayan tarımsal eğitimin tarihi incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Tarım, Eğitim, Türkiye, Teknoloji, Kaliteli eğitim kurumları

History of Agricultural Education in Türkiye

Abstract: When the countries that lead the world strategically are examined, it is understood that countries with a developed agricultural sector are determined to be the decision makers in agricultural production in the world, with the aim of being self-sufficient in meeting food needs. The development and sustainability of such an important sector for a healthier society as well as the continuation of humanity did not happen randomly in developed countries and the sector was not left to its own devices. In addition to maintaining a certain quality in agricultural production, the use of technology must first be improved in order to increase production. In order to achieve this, highly educated manpower is required in this field, and quality educational institutions must be established in order to train highly educated manpower. In order to achieve the targets set for agricultural products and product quality, academic knowledge and the ability to reflect this knowledge on the field are also important. This study aims to examine the history of agricultural education, which officially started in 1846 in Türkiye.

Keywords: Agriculture, Education, Türkiye, Technology, Quality educational institutions

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Hassa District Directorate of Agriculture and Forestry, 31700, Hassa, Hatay, Türkiye

E mail: ebru_berkin01@hotmail.com (E. ERGÜNEŞ BERKİN)

Ebru ERGÜNEŞ BERKİN <https://orcid.org/0000-0003-0673-2627>

Gönderi: 03 Ocak 2024

Kabul: 09 Şubat 2024

Yayınlanma: 15 Temmuz 2024

Received: January 03, 2024

Accepted: February 09, 2024

Published: July 15, 2024

Cite as: Ergüneş Berkin E. 2024. History of agricultural education in Türkiye. BSJ Pub Soc Sci, 7(2): 89-91.

1. Giriş

Geleneksel (veya yerel) tarımsal bilgi (GTB) kavramı İngilizce'de Indigenous Agricultural Knowledge (IAK), Indigenous Knowledge (IK), ya da Traditional Knowledge (TK) olarak ifade edilmektedir. Geleneksel bilgi (veya yerel bilgi) yerel toplulukların veya etnik grupların yüzyıllardır geliştirdikleri, kuşaktan kuşağa aktardıkları ve halen üretmeye devam ettikleri bilgidir (Karanlık, 2016). Dünyaya stratejik açıdan yön veren ülkeler incelendiğinde, gıda ihtiyaçlarının karşılanmasında kendine yeter olma amacıyla birlikte dünyadaki tarımsal üretimde karar verici olmak konusunda da azimli oldukları anlaşılmaktadır.

İnsanlık için böylesine önemli bir sektörün gelişimi ve sürdürülebilirliği gelişmiş ülkelerde rastgele olmamış ve sektör kendi haline bırakılmamıştır. Tarım insanların temel ihtiyaçları olan gıda ve giyim ihtiyaçlarını karşılamada oldukça önemli bir sektör olduğu gibi tarihin her döneminde vazgeçilmez olmuştur ve stratejik önemini korumuştur. Örneğin; tarım sektörünün

hayvansal ürünler, yağ, unlu mamüller ve şeker gibi imalat sektörüne ham madde sağlayan yönü değerlendirildiğinde ülkeler için kritik olabilecek dönemlerde tarımın ne kadar stratejik öneme sahip olabileceği ve vazgeçilmez olduğu rahatlıkla görülecektir. Esas olan; bu tür önemli ürünlerin ülkelerin kendi imkanlarıyla yeterli ve kaliteli üretilmesi olmalıdır. Dünyanın gelişmiş ülkeleri insanların kaliteli beslenmelerini garanti altına almışlardır (Uğur, 2013).

2. Türkiye'de Tarımsal Eğitim ve Öğretim

Osmanlı Devleti'nde medrese dışında bir yüksekokul açılması fikri Abdülmecit zamanında Meclis-i Muvakkat-i Maarif (Geçici Eğitim Meclisi) tarafından 1845'te düzenlenen eğitim programında gündeme gelmiştir. Buna göre sıbyan ve rüşdiye okullarının üstünde bir "darülfünun" kurulması programa alınmış, ardından bir yıl sonra, 1846 yılında bu kurum; bütün ilim ve fenleri okutacak bir yer olarak tanımlanarak tarihteki yerini almıştır. Ancak, yaşanan bir takım sorunlar nedeniyle

derslerin işlenmesine 1863 yılında başlanılmıştır (Uğur, 2013).

Mizan Gazetesinde tarım sektörüne ilişkin birçok yazı kaleme alınmış ve her vesileyle tarımsal faaliyetin önemi ve değeri vurgulanmış, tarımın servet araçları içinde belki de en üstünü olduğu kaydedilmiştir. Tarım ve hayvancılıkta zaman içinde meydana gelen gelişme ve iyileşmelerden söz edilen "Ziraat" başlıklı bir makalede ülke topraklarının zenginliği ve bu alanda padişahın destek ve yardımlarıyla büyük gayretler ortaya konulduğu belirtilmekte, ziraat mektepleri ve örnek çiftliklerin kurulduğu, yine Avrupa'ya eğitim için gönderilenlerin ülkeye dönünce memuriyetlere atandığı, Ziraat Bankası ve şubelerinin faaliyeti vb. çabaların değeri takdir edilmektedir. Tarımla uğraşanların bu alandaki gelişmelerden yeterince haberdar olmamakla birlikte bu yeniliklere açık ve yetenekli oldukları belirtilmektedir (Karaoğlu, 2013).

Türkiye'de tarımsal eğitim ve öğretim, 10 Ocak 1846 yılında başlamıştır. Dolayısıyla; yukarıda belirtilen Darülfünun'un resmîyet kazandığı tarihle aynı zamana denk gelmektedir ve son derece manalıdır. Bu tarihte, İstanbul'da Ayamama Çiftliğinde Ziraat Okulu (Ziraat Mektebi Âliyesi) açılmıştır. Bu okulda, Fransa'da Ziraat Yüksekokullarında uygulanan tarımsal eğitim ve öğretim uygulanmıştır. Okulda okutulan derslerden bazıları: Hesap, Coğrafya, Geometri, Felsefe, Hayvanat, Ziraat, Bahçivanlık, Biyoloji, Yol ve Köprücülük, Baytarlık, Şeker Üretimi, İpek Böcekçiliği şeklinde sıralanabilir. Bu okul iki yıl faaliyet göstermiştir. Ziraat Mektebi Âliyesi ülkenin ilk faal mesleki- teknik okulu olarak da değerlendirilmektedir (Uğur, 2013).

Türkiye'de tarımsal eğitim alanındaki ilk çalışmalar Tanzimat döneminde başlamış ve 1848 yılında Yeşilköy'de ilk Ziraat Okulu açılmıştır. Okul daha çok bir uygulama çiftliği görünümünde olup, teorik derslerin yanında bazı modern ziraat alet ve makinaları Avrupa'dan getirtilerek bunların kullanımı öğrencilere öğretilmiştir. Böylece okul Türkiye'de modern ziraat aletlerinin kullanıldığı ilk eğitim kurumu olmuştur (Barutçu ve Tepeli, 2015). Çeşitli sebeplerle iki yıl faaliyet gösteren ve kapatılan bu okuldan sonra 1893 yılında Halkalı Ziraat Mektebi kurulmuştur (Kadıoğlu, 2008; Uğur, 2013). Bunun yanında Osmanlının son döneminde Selanik, Bursa, Adana ve Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Ankara Kastamonu, Sivas, İzmir, Balıkesir, Erzurum, Edirne ve Çorum'da Ameli Ziraat Mektepleri kurulmuştur (Yazıcıoğlu, 1959). Bunların yanında 1914 'te Halkalı Ziraat mektebine bağlı bir makinist mektebi ve yine Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara ve Adana'da birer zirai makinist mektebi açılmıştır.

Bir üniversiteden söz edebilmek için bir eğitim altyapısının oluşması ve belli bir kültür birikiminin sağlanmış olması gerekmektedir. Osmanlı toplumunda ve darülfünununda, akılcı, bilimsel bilgi üretme geleneğinin nakli bilgi karşısında güçlen(e)meyişi, Osmanlı toplumunda bir bilimsel paradigma değişmesi

yaşan(a)mamasına ve bir bilim kültürünün ortaya çık(a)mamasına yol açmıştır (Aşkın, 2017).

3. Cumhuriyet Döneminde Tarımsal Eğitim ve Öğretim

Cumhuriyeti kuranlar, Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik gerçekleri göz önünde tutmuşlardır. Ülkenin hızla kalkınması ve ekonomik gönenci için toprak, hayvan ve orman varlıklarının (doğal kaynaklarının) işletilmesi ve zenginleştirilmesi ön şart olarak kabul edilmişti. İzmir İktisat Kongresi'nde, tarımsal üretimin artırılarak tarımsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi ve bunun da tarımsal sanayiye dönüştürülmesi hedeflenmişti (Aşkın, 2017).

Atatürk'ün "Milli ekonominin temeli ziraattır" ve "Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde, herkesten çok refah, saadet ve servete layık olan köylüdür" sözleri, Türk köylüsünü "efendi" durumuna getirmedikçe istenenlerin başarılamayacağını ve işe nereden başlamak gerektiğini göstermektedir. Ekonomik kalkınma, başta tarım olmak üzere doğal kaynaklar ekonomisinin geliştirilmesi ile olanaklıdır. Doğal kaynakların geliştirilmesinin sosyal sorunların çözümünde de önemli işlevlerinin bulunmakta olduğu değerlendirilmiştir (Aşkın, 2017).

İzmir İktisat Kongresi'nde "âli ziraat mektebi" açılmasına yönelik karar alınmıştı. Atatürk'ün 1 Kasım 1926'da Meclis'te yaptığı açış konuşmasında "... Cesaretle söylemeliyiz ki, Türkiye'nin tarımsal alanda layık olduğu gelişmeyi sağlayacak bilimsel ve pratik güce ve bilgiye sahip yetkili uzmanlarımız azdır." sözleriyle belirginleşen, bu alanlara ve dolayısıyla ekonomiye yön verecek yeterli sayıda yetişmiş insan gücünün eksikliğidir (Aşkın, 2017).

Cumhuriyet döneminde tarımsal yayımda zirai alanda çalışmak üzere teknisyen seviyesinde eleman yetiştirmek, çeşitli bölgelerin zirai yapılarını ve özellikleri hakkında incelemeler yapmak amacıyla, Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak ortaokul ve lise denginde meslek okulları kurulmuştur (Mağden, 1959; Barutçu ve Tepeli, 2015).

Zirai tedrisatın ıslahı kanunu gereği 1 Temmuz 1928 yılında geçici olarak kapatılan ameli ziraat mekteplerinin yerine 1930'da İstanbul, Bursa, İzmir ve Adana'da Orta Ziraat Mektebi ve Ankara'da Yüksek Ziraat Mektebi açılmıştır. 1928 yılında Ziraat vekaleti yeniden kurulmuş bu sayede tarımsal eğitim öğretim yeniden organize edilmiş ve tarımsal bilginin üretilmesinde aktarılmasında kullanılacak kanallar oluşturulmuştur (Kayam, 1997). 20 Haziran 1933 tarihinde, Yüksek Ziraat Enstitüsü kanunu çıkarılmıştır. Bu enstitü, Ziraat Fakültesi yanında Ziraat Sanatları, Tabii İlimler, Veteriner ve Orman Fakültelerini de bünyesinde bulundurmaktadır. Yüksek Ziraat Enstitüsü, Türkiye'de yükseköğretim ve araştırma yaşamına büyük yenilikler getirmiş ve bu çağır, 1946 yılında çıkarılan üniversiteler kanununa büyük ölçüde örnek olmuştur (Uğur, 2013).

Tarımsal yayım anlamında teşkilatlanma ilk olarak 1943 yılından sonra başlamış ve Ankara, Eskişehir ve Manisa illerinde gerçekleşmiştir. Bu illerde ilk defa Bakanlık Teşkilatının çiftçinin ayağına gitmesi sağlanarak, belirlenen köylerde "Teknik Ziraat Öğretmeni Büroları" kurdurulmuştur. 1943 yılında, 4486 sayılı Kanun'la Teknik Tarım ve Teknik Bahçivanlık Okulları açılmıştır. Bu okullarda öğretim 3 yıl olup ilk etapta 4 Teknik Tarım Okulu (Beydere- Manisa, Konuklar-Konya, Koçaş-Aksaray, Gökhöyük- Amasya) ve 2 Teknik Bahçivanlık Okulu (Çayırova- İstanbul, Alata-Mersin) kurulmuştur. Makinalaşmakta olan ülkemizin makine uzmanı ve yayımcısı ihtiyacını karşılamak amacıyla 1952 yılında Konuklar'daki Teknik Tarım Okulu'na bir de Zirai Makinist Mektebi ilave edilmiştir. Sonraki süreçte bunların sayıları her vilayette bir tane olacak şekilde 15 teknik bahçivanlık okulu ve 50 tarım okulu olmak üzere 65'e ulaşmıştır. Burada yetişmiş gençler Teknik Zirai Öğretim ve Teknik Ziraat Teşkilatı bünyesinde zirai bilgilerin çiftçilere ulaştırılmasında büyük çaba göstermişler ve binlerce yayım kursu açmışlardır (Mağden, 1959; Barutçu ve Tepeli, 2015).

1946 yılında çıkan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu uyarınca 1948 yılında, Yüksek Ziraat Enstitüsü'ndeki Ziraat Sanatları, Tabii İlimler, Ziraat ve Veteriner Fakülteleri Ankara Üniversitesine, Orman Fakültesi ise İstanbul Üniversitesine bağlanmıştır. Ankara Üniversitesi Cumhuriyetin ilk üniversitesidir ve bu günlere gelmesinde Ziraat Fakültesinin önemli rolleri olmuştur. Ardından diğer Ziraat Fakülteleri, yani, sırasıyla, 1955, 1957 ve 1967 yıllarında, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakülteleri kurulmuşlardır. ÇOMÜ Ziraat Fakültesi ise, 1995 yılında eğitim ve öğretim hayatına başlamıştır. Adı geçen bu üniversitelerin gelişmesi ve kurumsallaşmasında yine Ziraat Fakültelerinin tıpkı Ankara Üniversitesinde olduğu gibi önemli işlevleri olmuştur (Uğur, 2013). Zaman içerisinde pek çok ziraat fakültesi hizmete açılmış olup günümüzde 33 ziraat fakültesi aktif olarak hizmet vermektedir.

4. Sonuç

Modern bir toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşan tarımsal gereksinimlerin karşılanmasında eğitim ve teknoloji kullanımının rolü her geçen gün giderek artmaktadır. Resmi olarak 1846 yılında başlayan tarımsal eğitim zamanın gerekliliklerin karşılanabilmesi amacıyla modernize olarak devam etmektedir ve edecektir.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Yazar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	E.E.B.
K	100
T	100
Y	100
VTI	100
VAY	100
KT	100
YZ	100
KI	100
GR	100
PY	100

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi.

Çatışma Beyanı

Yazar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Bu çalışmada hayvanlar ve insanlar üzerinde herhangi bir çalışma yapılmadığı için etik kurul onayı alınmamıştır.

Kaynaklar

- Aşkın U. 2017. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü: Tam bağımsızlık yolunda bir anıt kurum. *Türk Dünyası Araş*, 117(231): 85-114.
- Barutçu F, Tepeli E. 2015. Türkiye'de tarımsal mekanizasyon eğitimlerinde yaygın eğitim faaliyetlerinin durumu ve izlenen politikalar. *Tarım Mak Bil Derg*, 11 (1): 1-7.
- Kadıoğlu S. 2008. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde mülteci bilim adamları. *Osmanlı Bil Araş*, 9(1): 183-197.
- Karaoğlu Ö. 2013. Osmanlı iktisat ve maliyesi'ne yerli bir yaklaşım örneği: *Mizan gazetesi. Bilgi Ekon Yön Derg*, VIII(II): 191-206.
- Karanlık A. 2016. Türkiye'de geleneksel-yerel tarımsal bilginin kurumsallaşması ve yayımı. XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 25-27 Mayıs, Isparta, Türkiye, pp: 1173-1182.
- Kayam HC. 1997. Türkiye'de tarım politikaları (1928-1938). Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, pp: 330.
- Mağden RZ. 1959. Zirai öğretim hayatımıza bir bakış. *Ziraat Derg*, 22: 9-116.
- Uğur F. 2013. Tarımsal öğretim. *ÇOMU Zir Fak Derg*, 1(1): 113-115.
- Yazıcıoğlu T. 1959. Memleketimizde ziraat öğreniminin tarihçesi ve bugünkü zirai öğretim kurumlarımız. *Ziraat Derg*, 19: 3-7.